

LAUREAȚI AI MEDALIEI DE AUR
a Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale

CHIȘINĂU, 2022

Actualizare – Alina Fodea

Redactor – Ștefan Secăreanu

Design coperta, tehnoredactare – Ludmila Patrașco

© AGEPI, 2022

Adresa noastră:

Str. Andrei Doga nr. 24, bloc 1,
MD–2024, Chișinău, Republica Moldova

Tel.: (37322) 400500, 400506, 400593

Fax: (37322) 440119

E-mail: office@agepi.gov.md

[http://: www.agepi.gov.md](http://www.agepi.gov.md)

CUPRINS

Introducere	5
Laureați ai Medaliei de Aur a OMPI „Pentru inventatori”	7
Aurelian Gulea	9
Valeriu Rudic	12
Nicolae Taran	14
Ion Bostan	17
Liliana Cepoi	19
Svetlana Codreanu	21
Gheorghe Duca	22
Olga Covaliov	26
Constantin Spînu	29
Ludmila Ețco-Bunduchi	33
Nina Samusi	36
Pavel Chintea	38
Valentin Gudumavc	40
Galina Lupașcu	42
Pavel Vlad	44
Alexandra Deseatnic-Ciloci	46
Viorel Prisăcaru	49
Simion Toma	52
Valeriu Dulgheru	54
Anastasia Ștefârță	56
Ion Daniliuc	58
Victor Ghicavîi	61
Ștefan Odagiu	64
Ion Toderaș	66

CUPRINS

Svetlana Buraciova	70
Tudor Lupașcu	72
Ion Tighineanu	75
Tatiana Chiriac	78
Ion Habașescu	80
Anna Moldovan	82
Victor Țapcov	84
Valentina Bulimaga	86
Valeriu Fala	88
Valerian Cerempei	91
Gheorghe Anghelici	94
Laureați ai Medaliei de Aur a OMPI Pentru Creativitate	97
Eugen Doga	98
Grigore Vieru	101
Ion Druță	104
Dumitru Matcovschi	107
Maria Bieșu	111
Mihai Volontir	115
Spiridon Vangheli	118
Vladimir Curbet	122
Igor Cobileanski	125
Nicolae Botgros	127
Petru Gozun	130
Constantin Moscovici	133

INTRODUCERE

*Inventivitatea și creativitatea contribuie la depășirea limitelor cunoașterii, lărgind orizonturile și deschizând noi perspective progresului și ingeniozității. Publicația de față prezintă 47 de personalități notorii din Republica Moldova – inventatori, oameni de știință și de creație – care s-au învrednicit de cea mai înaltă distincție a Organizației Mondiale a Proprietății Intellectuale – **Medalia de Aur**.*

Conferirea distincțiilor OMPI presupune, pe de o parte, recunoașterea activității inventatorilor, inovatorilor, creatorilor, iar pe de altă parte, creșterea nivelului de promovare a sistemului de proprietate intelectuală astfel încât acesta să fie cunoscut nu doar de către potențialii utilizatori din industrie și comerț, din cultură și mediul academic, sectorul tehnologiilor informaționale și digitale, ci și de către publicul larg din întreaga lume.

La nivel internațional, distincțiile decernate de OMPI sunt considerate unele dintre cele mai prestigioase recompense acordate inventatorilor și creatorilor. Procedura de selectare și, în final, de conferire a distincțiilor OMPI este prerogativa și responsabilitatea organizatorilor de concursuri și de expoziții naționale sau internaționale. OMPI cooperează cu organizatorii respectivi și le acordă acestora sprijinul necesar la stabilirea criteriilor, a regulilor și procedurilor de selectare și de participare a candidaților, furnizându-le materialul publicitar.

*Actualmente, **Medalia de Aur a OMPI pentru Inventatori** reprezintă cea mai importantă distincție internațională în domeniul inventicii. Distincția, care este una onorifică, a fost instituită în 1979 ca o modalitate de stimulare a activității inovaționale și de impulsione a creativității în lumea întreagă. Prin acordarea Medaliei de Aur a OMPI sunt promovați inventatorii, fiind apreciat aportul lor inestimabil la prosperarea națională, dar și la progresul mondial.*

În Republica Moldova candidații la Medalia de Aur a OMPI sunt selectați în cadrul unui concurs special al inventatorilor, participanți la Expoziția Internațională Specializată „INFOINVENT”. Examinarea și aprecierea materialelor prezentate se efectuează în conformitate cu prevederile Regulamentului de organizare și desfășurare a Expoziției.

OMPI acordă o importanță egală atât proprietății industriale, cât și dreptului de autor și drepturilor conexe. În scopul aducerii unui omagiu binemeritat autorilor, interpreților, producătorilor, inclusiv creatorii de software, organizațiilor de radiodifuziune și televiziune, OMPI a decis instituirea, în 2001, a

Medaliei de Aur pentru Creativitate. În rândul acestor persoane, ale căror creativitate, aptitudini artistice și imaginație au dat naștere unor opere, interpretări sau unor producții originale relevante din domeniul dreptului de autor și al drepturilor conexe, figurează autori și titulari ai dreptului de autor, cum sunt compozitorii, scriitorii, artiștii plastici, coregrafii, fotografii, arhitecții, designerii, traducătorii, realizatorii de filme, producătorii care utilizează tehnologia multimedia, editorii, creatorii bazelor de date, precum și titulari ai drepturilor conexe, și anume interpreți sau actori, cântăreți, dansatori, muzicieni, artiști de circ, producători de fonograme/videograme și organizații de radiodifuziune și televiziune, care contribuie la progres și la modelarea mediului electronic, cultural și profesional.

Medalia OMPI pentru Creativitate este decernată personalităților care au contribuit substanțial la dezvoltarea culturală, socială și economică a țării în domeniul dreptului de autor și drepturilor conexe. Distincția este oferită în semn de recunoaștere a celor, care prin măiestrie și imaginație au realizat lucrări, modele, spectacole sau producții cu un impact remarcabil.

Medaliile de Aur ale OMPI pot fi decernate aceleiași persoane, societăți sau organizații doar o singură dată.

Laureații Medaliei de Aur a OMPI sunt prezentați în ordinea cronologică a decernării distincțiilor.

Laureați ai Medaliei de Aur a OMPI Pentru Inventatori

Aurelian GULEA

(născut la 28 mai 1946, Baraboi, Dondușeni)
academician, membru titular al AȘM,
doctor habilitat în chimie,
profesor universitar, doctor honoris causa
a 7 universități din Republica Moldova și România,
membru al Academiei de Științe din New York,
laureat al Premiului Național în domeniul științei
și tehnicii al Republicii Moldova,
Om Emerit al Republicii Moldova,
Cavaler al Ordinului Republicii

În 1964-1969 Aurelian GULEA este student la Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova. Urmează doctorantura la Institutul de Rădăre „V.G. Khlopin” din Sankt Petersburg (1969-1972). În 1974 susține teza de doctor în chimie, specialitatea „Chimie anorganică”, la Institutul de Chimie Generală și Anorganică „N.S. Kurnakov” din Moscova, cu tema „*Studiul proceselor de solvatare și complexare în soluțiile de cobalt (II) prin metoda de rezonanță magnetică nucleară ^1H , ^{13}C , ^{14}N , ^{19}F , ^{35}Cl* ”, iar în 1991, în cadrul aceluiași institut – teza de doctor habilitat intitulată „*Stereochimia complexelor de cobalt cu liganzi chelați ce conțin setul de atomi donori de azot, oxigen și sulf*”.

În decursul anilor 1972-1975 este lider al unui grup de cercetători de la Institutul de Chimie al AȘM. La Universitatea de Stat din Moldova lucrează în calitate de lector superior la Catedra chimie anorganică (1975-1986). Între anii 1979 și 1983 este invitat în calitate de profesor de chimie generală și spectroscopie atomică la Institutul Național de Chimie și Petrol din Algeria. În perioada 1986-1991 este conferențiar la USM, apoi profesor universitar (1992), șef al Catedrei chimie anorganică (din 1991) și chimie anorganică și fizică (din 2003). Manifestă un interes deosebit față de disciplinele predate (chimia anorganică, biofarmaceutică, spectroscopia atomică, metode fizice de cercetare) și față de cursul special „Structura substanțelor anorganice și coordinative”. A fondat laboratorul

„Materiale Avansate în Biofarmaceutică și Tehnică” și a contribuit la deschiderea unei noi specialități – chimia biofarmaceutică – la Facultatea de Chimie și Tehnologie Chimică a Universității de Stat din Moldova.

Problematica cercetărilor sale științifice o constituie spectroscopia de rezonanță magnetică-nucleară a complexilor labili, stereochemia combinațiilor coordinative și mecanisme de schimb inter- și intramolecular ale elementelor 3d și p și utilizarea lor în medicină, zootehnie și biotehnologie. A publicat peste 1200 de lucrări științifice, inclusiv 18 monografii și manuale (4 în franceză și 1 în engleză). Este membru al colegiilor de redacție ale unor cunoscute reviste de specialitate din țară și din străinătate: *Journal of Enzyme Inhibition and Medicinal Chemistry* (Marea Britanie, Londra), *Russian Journal of Coordination Chemistry* (Rusia, Moscova), *Acta Universitatis Cibiensis* (România, Sibiu), *Chemistry Journal of Moldova* (Republica Moldova, Chișinău) ș.a.

Este autorul a peste 150 de invenții brevetate privind sinteza dirijată a combinațiilor coordinative și a substanțelor element-proteice ale căror domenii de implementare sunt: industria alimentară, zootehnia, medicina, farmaceutica, biotehnologia, acvacultura, noile materiale cu proprietăți anticancer. Prin implementarea invențiilor sale în complexul zootehnic și în biotehnologie a fost obținut un efect economic de circa 3 mln USD.

Din 1991 și până în prezent face mai multe stagii la universități din Franța, Elveția, România, Germania, Canada, Rusia. În 1992 devine vicepreședinte, iar din 2001 – președinte al Consiliului științific specializat de conferire a titlurilor științifice de doctor și doctor habilitat, președinte al Comisiei de experți în chimie a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (CNAA). Este participant la multiple granturi internaționale în colaborare cu Universitatea Laval (Canada), Universitatea Lille, Universitatea „Paul Sabatier” și Universitatea Paris-Saclay (Franța), Universitatea Lausanne (Elveția), Universitatea Hassan II (Maroc), Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, Universitatea din București (România), Universitatea Freiburg (Germania), Universitatea Rice (SUA).

Cu începere din 1994, este coordonator național și membru al juriului internațional al Salonului Mondial „EUREKA” de Inovații, Cercetări și Noi Tehnologii de la Bruxelles, iar din 1998 este delegat oficial și membru al juriului la Salonul Internațional de Invenții, Tehnici și Produse Noi de la Geneva.

Din 2013 este coordonator al Secției de Științe Exacte și ale Naturii și membru al Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică a Academiei de Științe a Moldovei.

Este conducător de doctorat (doctor și doctor habilitat) la specialitatea „Chimia anorganică”, îndrumând până în prezent peste 30 de tineri cercetători în obținerea acestor titluri științifice.

Activitatea laborioasă a lui Aurelian GULEA a fost apreciată cu mai multe distincții naționale, inclusiv: Premiul Republican pentru Tineret în domeniul științei și tehnicii (1978), Ordinul „Gloria Muncii” (1995), titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova” (2001), Ordinul Republicii (2021), Premiul Național în domeniul științei și tehnicii (2004), Diploma de Onoare a Guvernului (2004), Premiile Parlamentului și Guvernului în domeniul invenției, Premiul Guvernului în domeniul științei (2004), Premiul Academiei de Științe a Moldovei, medalia „Dimitrie Cantemir” și medalia „Nicolae Milescu Spătarul”.

Pentru rezultate valoroase în cercetare-dezvoltare, i se conferă prestigioase distincții internaționale. Este Cavaler, Ofițer, Comandor și Mare Ofițer al Ordinului Regatului Belgiei „Méríte de l’Invention”, al Ordinului European de Merit (Comunitatea Europeană, ACOEM), Ofițer și Mare Ofițer al Ordinului Belgo-Spaniol de Merit, Cavaler și Comandor al Ordinului de Malta, deține Medalia de Aur „Henry Coandă” (România) și Medalia de Aur „Promeritus Grand Prix” a Comunității Europene pentru promovarea inventatorilor. La Saloanele internaționale de inovații, cercetări și transfer tehnologic de la Bruxelles, Geneva, Pittsburgh, Suzhou, Seul, Bangkok, Varșovia, Moscova, Zagreb, Casablanca, Manila, Sofia, București, Iași, Budapesta, Cluj-Napoca, Chișinău ș.a. invențiile prezentate de Aurelian GULEA au obținut peste 200 de medalii de aur, argint și bronz. Este laureat a 3 medalii de aur ale OMPI.

În anul 2008 este ales membru corespondent al AȘM.

În anul 2012 i-a fost conferit titlul de academician al AȘM.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 1996.

Valeriu RUDIC

(născut la 18 februarie 1947, Talmaza, Ștefan Vodă)
academician, membru titular al AȘM,
doctor habilitat în biologie,
profesor universitar, director onorific al Institutului de Microbiologie și Biotehnologie, laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei, tehnicii și producției,
Om Emerit al Republicii Moldova,
Cavaler al Ordinului Republicii

Valeriu RUDIC a absolvit Facultatea de Medicină Generală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău. Doctoratul în medicină l-a susținut în 1974 cu teza intitulată *„Elaborarea expres-metodelor de diagnostic de laborator al holerei”*. În 1990 susține teza de doctor habilitat în biologie *„Bazele biotehnologice de obținere a biomasei de microalge și perspectivele utilizării ei”*.

Este fondatorul Laboratorului Interdepartamental de Cercetări Științifice „Fotomicrobiologie” și al școlii științifice „Ficobiotehnologie”. A pregătit 48 de doctori în științe, inclusiv 9 doctori habilitați, 3 discipoli ai acad. Valeriu Rudic au fost distinși cu Medalia de Aur a OMPI (Svetlana Codreanu, Lili-ana Cepoi, Tatiana Chiriac).

Membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, al Academiei Româno-Americane de Arte și Științe, al Academiei de Științe din New York, Valeriu RUDIC a marcat prin cercetările sale o nouă direcție în biotehnologia modernă: sinteza orientată a substanțelor bioactive și obținerea unor produse microbiene prețioase pentru medicină, agricultură și alte domenii ale economiei.

A publicat 1290 de lucrări științifice, inclusiv 27 de monografii și lucrări didactice, este autorul a circa 310 invenții brevetate. Multe dintre invențiile sale se aplică în Republica Moldova, Federația Rusă, Ucraina și România în domeniul ocrotirii sănătății, în agricultură și alimentație.

Ciclurile de lucrări prezentate de Valeriu RUDIC la saloanele internaționale de inventică de la Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 1993-2016), Geneva, Elveția (PALEXPO, 1996-2016), Pittsburgh, SUA (INPEX, 1996-2005), Casablanca, Maroc (1996-1998), Sofia, Bulgaria (1996-1997), Iași, România (1994-2021), București, România (1997-2015), Manila, Filipine (1998), Moscova, Rusia („ARHIMEDE”, 2001-2011), Suzhou, China (2008), Seul, Coreea (2009-2010), Bangkok, Thailanda (2008), Kao-Suing, Taiwan (2013), Nürnberg (2015, 2016) au fost menționate cu 237 de medalii de aur, 106 de argint, 35 de bronz, precum și cu 30 de premii speciale.

Este laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei, tehnicii și producției, al Premiului Parlamentului Republicii Moldova (1999) și al Premiului Guvernului Republicii Moldova (2002), deținător al titlurilor onorifice „Om Emerit al Republicii Moldova” (2000) și „Inovatorul anului” (2004), al Medaliei de Aur „Henry Coandă” (România), al medaliilor „Pentru merite deosebite în inventică” (Rusia) și „Dimitrie Cantemir” (AȘM), „Nicolae Milescu-Spătarul”, „Meritul Academic de gradul II și I”, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”, „Ordinului de Onoare al Republicii Moldova” și Ordinului Republicii. Pentru merite în domeniile profesate și pentru rezultate valoroase în cercetare-dezvoltare, i-au fost conferite înalte distincții europene și internaționale. Deține Medalia de Aur a Comunității Europene „Promeritus Grand Prix”, Medalia „Courtoisie Européenne”, Ordinul pentru Știință „Meritul european”, este Comandor și Mare Ofițer al Ordinului „Méríte de l’Invention” (Belgia), Comandor al Ordinului de Malta, Cavaler al Marii Cruci a Ordinului „Sf. Andrei”, Cavaler al Marii Cruci a Ordinului „Sf. Ioan de Ierusalim”, laureat a două premii ale Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 1996.

Nicolae TARAN

(născut la 9 mai 1960, Roghi, Dubăsari)
doctor habilitat în tehnică, profesor universitar,
Director adjunct știință al Institutului
Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii
Alimentare, laureat al Premiului Național
în domeniul științei și tehnicii,
Om Emerit al Republicii Moldova

Nicolae TARAN a absolvit cu mențiune Institutul Politehnic din Chișinău, Facultatea Tehnologie, specialitatea „Tehnologia vinificației” în 1982. În anii de studenție a manifestat un interes deosebit față de cercetările științifice și creația tehnică, fapt ce a condus la recomandarea sa pentru doctoratură imediat după absolvirea facultății. Pe parcursul anilor 1982-1985 este doctorand la Institutul Viei și Vinului „Magaraci” din Ialta, Ucraina. În 1985 susține teza de doctor în tehnică intitulată „Elaborarea tehnologiei de stabilizare a vinului împotriva tulburărilor cristalice de calciu”. În 1986-1989 este angajat în calitate de inginer superior, inginer coordonator și șef al Sectorului vinuri spumante la Institutul de Tehnologii și Proiectări al Asociației Științifice și de Producție „Ialoveni”. În 1989-1992 urmează postdoctoratul la Institutul Viei și Vinului „Magaraci”, lucrând timp de un an în calitate de colaborator științific superior la institutul nominalizat. Din 1994 și până în 2002 activează la Institutul Național de Viticultură și Vinificație din Republica Moldova în calitate de șef de laborator, vicedirector general pentru știință, director al Centrului Cercetare.

În 1995 Nicolae TARAN susține teza de doctor habilitat în tehnică, iar în anul 2000 i se conferă gradul didactic de profesor universitar, ca urmare a activității îndelungate la Catedra chimie industrială și ecologică a Universității de Stat din Moldova. Sub conducerea științifică a savantului au susținut tezele de doctor și doctor habilitat în științe 16 tineri cercetători, iar alți 3 doctoranzi continuă investigațiile asupra temelor tezelor de doctor.

Este autorul a 702 lucrări științifice, inclusiv 9 monografii și 70 de invenții brevetate, implementate în Republica Moldova, Federația Rusă și Ucraina. Pentru merite deosebite în elaborarea și implementarea invențiilor în industria vinicolă, este distins în 1998 cu titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova”.

În 2004 devine laureat al Premiului Național în domeniul științei și tehnicii pentru ciclul de lucrări „Fundamentarea ampeloecologică a dezvoltării durabile a viticulturii în Republica Moldova”.

Invențiile sale au fost menționate cu medalii de aur, de argint și de bronz la saloanele internaționale de la Budapesta, Ungaria („GENIUS”, 1998), Geneva, Elveția (1996-2007), Sofia, Bulgaria (1997), Pittsburgh, SUA (INPEX, 1998-2005), Iași, România („INVENTICA”, „EUROINVENT 2001-2021), Galați, România („Ugal-Invent”, 2015-2021), Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 2002-2005), Chișinău, Republica Moldova („INFOINVENT”, 1996-2021).

Activează în mai multe foruri naționale și internaționale de specialitate, fiind președinte al Uniunii Vinificatorilor din Republica Moldova, președinte al Comisiei de Experti a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare, președinte al Comisiei Centrale de Degustație a Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, membru al Consiliului specializat pentru susținerea tezelor de doctor pe lângă Institutul Național pentru Viticultură și Vinificație, reprezentant al Republicii Moldova în Oficiul Internațional al Viei și Vinului (Paris, Franța), președinte de onoare al Forumului Inventatorilor din România (2004).

În perioada 2002-2004 este director general al Agenției de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale (AGEPI), exercitând în anii 2002-2003 și funcția de președinte al Consiliului Interstatal pentru Problemele Protecției Proprietății Industriale, reprezentant plenipotențiar al Republicii Moldova în Consiliul Administrativ al Organizației Eurasiatice de Brevete.

În perioada 1995-2019 a activat în calitate de profesor universitar la Universitatea de Stat din Moldova (USM) și la Universitatea Tehnică a Moldovei (UTM).

În 2004 este inclus în lista celor 2000 de intelectuali ai sec. XXI de către Centrul Internațional Bibliografic din Cambridge (Marea Britanie), în domeniul Viticultură și Vinificație. De asemenea este

deținător al Medaliei de Aur a Institutului Comunitar European (ICEPEC) din Bruxelles, pentru promovarea proprietății industriale.

În anii 2004-2008 activează în calitate de șef de laborator, vicedirector general pentru știință, oenologie al Institutului Național pentru Viticultură și Vinificație, iar mai apoi (până în 2010) – vicedirector general al Agenției agroindustriale „Moldova-Vin”; actualmente este Director adjunct pentru știință „Viticultură, Vinificație și Tehnologii Alimentare” al Institutului Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii Alimentare.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Junior”
i-a fost decernată în 1996.

Ion BOSTAN

(născut la 31 iulie 1949, Brânza, Vulcănești)
academician, membru titular al AȘM,
Academician de Onoare al Academiei de Științe Tehnice din România,
doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar,
doctor honoris causa a mai multor universități
din România și Republica Moldova,
director al Centrului Național Tehnologii Spațiale,
președinte al Asociației Inginerilor din Republica Moldova,
laureat al două Premii de Stat ale Republicii Moldova
în domeniul științei și tehnicii,
Inventator Emerit al Republicii Moldova,
Cavaler al Ordinul „Steaua României”,
Cavaler al Ordinului Republicii

Ion BOSTAN este absolvent al Institutului Politehnic din Chișinău, specialitatea „Tehnologia construcției de mașini” (1971). Susține teza de doctor (1977), apoi de doctor habilitat în tehnică cu tema „Transmisii planetare cu angrenaj multipar” (1989). Este membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, profesor la Catedra teoria mecanismelor și organe de mașini, doctor honoris causa al mai multor universități: al Universității „Petrol și Gaze” din Ploiești (1999), Universității Tehnice „Gh. Asachi” din Iași (2003), Universității din Bacău (2004), Universității Politehnica din București (2005), Universității din Suceava (2011), Universității Tehnice din Cluj-Napoca (2011), Universității Transilvania din Brașov (2014) și a Universității de Stat „B.P. Hașdeu” din Cahul, Republica Moldova (2009), membru de onoare al Academiei Europene de Științe și Arte (2014).

În perioada 1992-2015 a exercitat funcția de rector al Universității Tehnice a Moldovei, iar din anul 2007 până în 2014 a activat în calitate de președinte al Consiliului Rectorilor din Republica Moldova.

Cercetările sale științifice și-au găsit reflectare în peste 1300 articole de specialitate, inclusiv 21 de monografii și manuale, între care: *Transmisii precesionale cu angrenaj multiplu*, Chișinău, Editura „Știința”, 1981; *Transmisii planetare precesionale cu angrenaj multipar*, Chișinău, Editura „Știința”,

1987; *Angrenaj pentru transmisii precesionale*, Chișinău, Editura „Știința”, 1988; *Transmisii planetare precesionale*, București-Chișinău, 1998; *Organe de mașini* (partea I, 1999, și partea II, 2002), București; *Proiectarea asistată de calculator în construcția de mașini*, Chișinău, „TechnicalInfo”, 2001; *Sisteme de conversie a energiilor regenerabile*. Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Editura „Tehnica-Info” SRL, 2007; *Antologia invențiilor* (în 4 volume), Chișinău, Editura „Bons Offices” SRL, 2011; *Resilient Energy Systems. Renewables: Wind, Solar, Hydro.–Springer*, VIII, 2013; *Space Projects in the Republic of Moldova and international cooperation*, Editura „Bons Offices” SRL, 2016; *Științele ingineriei și cooperarea cu industria în Republica Moldova*, Editura AGIR, București, 2016, *Transmisii precesionale* (în 2 volume), tipogr. Bons Offices, 2019 ș.a.

Domeniile de cercetare în care își desfășoară activitatea Ion BOSTAN sunt: mașinologie și fiabilitatea mașinilor; teoria fundamentală a angrenajelor; cercetarea și sinteza transmisiilor planetare precesionale cu destinație generală și specială; tehnica cosmică de zbor și Tehnologii Satelitare; roboți și mecanisme de acționare submersibile pentru explorarea zăcămintelor de pe fundul oceanului planetar; sisteme de conversie a energiilor regenerabile. Este autorul a 232 de invenții înalt apreciate atât în țară, cât și peste hotare. A îndeplinit funcția de coordonator a 69 de proiecte de cercetare-dezvoltare naționale și internaționale.

Pentru rezultate remarcabile în cercetare-dezvoltare i-a fost decernat Premiul de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii (1978, 1998), i-au fost conferite titlurile „Inventator Emerit al Republicii Moldova” (1989) și „Inventator de Elită al României” (1994), este Cavaler al Ordinului Republicii (1994) și al ordenelor „Steaua României” (2000), „Meritul european pentru știință”, Bruxelles, Belgia (1999), „Méríte de l’Invention”, Geneva, Elveția (1999, 2004), Ordinul “Courtoisie Européen” (2003), Medalia de Aur a Institutului Uniunii Europene pentru Promovarea Proprietății Intellectuale, Bruxelles, Belgia (2004), a fost nominalizat „Inovatorul Anului” al Republicii Moldova (2005).

Deține peste 250 de medalii de aur și argint obținute la saloanele internaționale de invenții de la Bruxelles, Belgia („EUREKA”); Geneva, Elveția; Casablanca, Maroc; Pittsburgh, SUA (INPEX); București, Iași, Cluj-Napoca, România; Paris, Franța; Moscova, Federația Rusă; Seul, Coreea de Sud; Varșovia, Polonia ș.a.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 1998.

Liliana CEPOI

(născută la 30 august 1967, Râșcani)

doctor în biologie, conferențiar cercetător,
director al Institutului de Microbiologie și Biotehnologie,
Inventator Emerit al Republicii Moldova

Liliana CEPOI a absolvit Facultatea de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova. Doctoratul în biologie l-a obținut cu teza intitulată „*Particularitățile fiziologo-biochimice ale algei roșii *Porphyridium cruentum* CNM-AR-01 – sursă de substanțe bioactive*”.

Activează la Institutul de Microbiologie și Biotehnologie al AȘM în calitate de director. Aria intereselor sale științifice include diverse aspecte ale biotehnologiei microalgelor și cianobacteriilor. Este coautoarea a două tulpini de importanță biotehnologică: *Porphyridium cruentum* CNM-AR-01 și *Haematococcus pluviialis* CNM-AV-03, precum și a unor medii de cultivare a microorganismelor și procedee de obținere a produselor valoroase din biomasa microalgelor și cianobacteriilor. Un alt domeniu de interes este bionanosinteza realizată cu ajutorul microalgelor și cianobacteriilor, biofuncționalizarea nanoparticulelor metalice și efectele biologice ale acestora asupra organismului animal și uman.

Studiază sinteza dirijată a unor principii bioactive de către cianobacterii și microalge și elaborează procedee ce permit obținerea biomasei cu conținut sporit de ficobiline, carotenoizi, acizi grași polinesaturați, vitamine și alte substanțe cu activitate biologică înaltă. Este preocupată de studiul mecanismelor de evoluție a stresului oxidativ în celule, impactul și metodologia diminuării efectelor negative ale acestuia în ficobiotehnologie.

Îmbină eficient activitatea de cercetare cu cea didactică. În calitate de conferențiar, ține două cursuri de Biotehnologie și Metode avansate de cercetare pentru ciclul III, studii doctorale. Este conducătoare de doctorat în domeniul biotehnologiei și microbiologiei sub conducerea ei fiind susținute 3 teze de doctor. Este autoare a două suporturi de curs și a unei indicații metodice.

Rezultatele cercetărilor sale s-au materializat în peste 250 de lucrări științifice publicate și 38 de invenții brevetate în domeniul biotehnologiei microorganismelor. Este membră a colegiilor de redacție a 3 jurnale științifice și recenzent pentru 16 jurnale științifice WoS. Liliana CEPOI este laureată a Premiului Republican pentru Tineret în domeniul științei și tehnicii (1996), deține titlurile onorifice „Inventator Emerit al Republicii Moldova” și „Inventator de Elită al României”, este decorată cu medalia „Dimitrie Cantemir” a AȘM.

A participat la prestigioase saloane naționale și internaționale de invenție (Chișinău, Iași, Cluj-Napoca, Pittsburgh, Bruxelles, Geneva, Casablanca, Londra ș.a.), unde a obținut mai multe medalii de aur și alte distincții înalte. Este deținătoare a Medaliei de Aur „Henry Coandă” (România).

Medalia de Aur a OMPI „Femeie Inventator”
i-a fost decernată în 1998.

Svetlana CODREANU

(născută la 7 iulie 1967, Hârbovăț, Anenii Noi)
doctor în biologie, conferențiar cercetător,
cercetător științific coordonator la Institutul
de Microbiologie și Biotehnologie,
Inventator Emerit al Republicii Moldova

Svetlana CODREANU și-a făcut studiile la Facultatea de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova, după absolvirea căreia, în anul 1989, devine doctorandă a aceleiași instituții. În 1995 susține teza de doctor în biologie cu tema „*Sinteza orientată a ciancobalaminei și porfirinelor de către bacteriile propionice*”.

Din anul 1993 își desfășoară activitatea științifică în domeniul biotehnologiilor de cultivare a microorgansismelor de importanță industrială în cadrul Institutului de Microbiologie și Biotehnologie.

Este autoare a peste 100 de lucrări științifice și 17 invenții brevetate în domeniul tehnologiilor de sinteză microbiană orientată a ciancobalaminei, porfirinelor și altor substanțe bioactive.

Activitatea științifică a Svetlanei CODREANU a fost înalt apreciată atât în țară, cât și peste hotare. Este laureată a Premiului Republican pentru Tineret în domeniul științei și tehnicii (1996), i-au fost conferite titlurile onorifice „Inventator Emerit al Republicii Moldova” și „Inventator de Elită al României”. În anul 1998 în cadrul salonului mondial de inovații “Brussels Eureka” i-a fost decernată medalia de aur a OMPI „Femeie inventator”.

A participat la prestigioase saloane naționale și internaționale de invenție. Deține medalii de aur ale saloanelor de invenții de la Pittsburgh, SUA (INPEX, 1995), Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 1995, 1996, 1998), Iași, România („INVENTICA”, 1995, 1996), Medalia de Aur „Henry Coandă” (România).

**Medalia de Aur a OMPI „Femeie Inventator”
i-a fost decernată în 1998.**

Gheorghe DUCA

(născut la 29 februarie 1952, Copăcenii, Sângerei)
academician, membru titular al AȘM, doctor
habilitat în chimie, profesor universitar, doctor honoris
causa a 16 universități din Republica Moldova și din România,
laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova
în domeniul științei, tehnicii și producției,
Om Emerit în Știință al Republicii Moldova,
Cavaler al „Ordinului Republicii”

În 1974 Gheorghe DUCA a absolvit cu mențiune Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova. Urmează doctorantura la Catedra de chimie fizică, obținând în 1979 titlul științific de doctor în chimie (specialitatea – chimie fizică). Susține la Universitatea din Odesa, în 1989, teza de doctor habilitat cu tema „*Mecanismele proceselor ecochimice din mediul acvatic*”, specializându-se în două domenii: „Cinetica și cataliza” și „Protecția mediului”. În 1992 este ales membru corespondent, iar în 2000 – membru titular al AȘM.

Inițiază crearea mai multor structuri științifice: Laboratorul de chimie ecologică (1988), Catedra de chimie industrială și ecologică (1992), Centrul de Cercetări Științifice „Chimie Aplicată și Ecologică” (1996), Centrul „Chimie Fizică și Nanocompozite” (2006).

Este fondatorul chimiei ecologice și al concepției redox privind acțiunea unor substanțe de natură peroxidică. Aria intereselor sale științifice ține de compușii coordinați cu transfer parțial al sarcinii în procesele redox, transformarea peroxidului de hidrogen în mediul ambiant, tehnologiile de purificare a aerului, tehnologiile fizico-chimice și bioactive de tratare a mediului ambiant, procesele de autoepurare a apelor naturale, managementul deșeurilor, estimarea riscului chimic, auditul ecologic, educația ecologică.

În anii 1989-1992 a desfășurat cercetări științifice în domeniul chimiei fizice a mediului la Universitatea „La Sapienza” din Roma, unde a ținut și un curs de prelegeri. Ulterior a ținut prelegeri și la universitățile din Milano și Florența, Universitatea Central Europeană din Budapesta (Ungaria), Universitatea din Texas (Austin, SUA), Universitatea Tehnologică din Zürich (Elveția), Universitatea din Timișoara și Universitatea Ecologică din București (România).

Rezultatele cercetărilor sale și-au găsit reflectare în cele circa 850 de lucrări științifice publicate, 166 de invenții brevetate, 79 de monografii și manuale. Este președinte sau membru al colegiilor de redacție ale revistelor „Mediul ambiant” (Republica Moldova), „Chemistry Journal of Moldova” (Republica Moldova), „Akademos” (Republica Moldova), «Химия и технология воды» (Ucraina), „Environmental Engineering and Management Journal” (România), „CLEAN – Soil, Air, Water” (Germania), colecțiilor de carte „Lumea animală a Moldovei” (4 volume), „Lumea vegetală a Moldovei” (4 volume), „Academica”, „Springer”.

Printre publicațiile al căror autor sau coautor este Gheorghe DUCA, se numără cărțile: *Poluanți organici persistenti; Starea actuală și evaluarea capacităților de monitoring în Republica Moldova* (2004); *Гидрохимия малых рек Республики Молдова* (2004); *Экологическое чистое винодельческое производство* (2004); *Chimia ecologică: realizări de ultimă oră* (2005); *Contribuții la societatea bazată pe cunoaștere* (Knowledge Society) (2007); *The Role of Ecological Chemistry in Pollution Research and Sustainable Development* („Springer”, 2009); *Dicționar poliglot de chimie ecologică* (2011); *Produse vinicole secundare* (2011); *Homogeneous Catalysis with Metal Complexes: Fundamentals and Applications* (2012); *Management of Water Quality in Moldova* (2014); *Managementul academic* (2015) ș.a.

A prezentat referate și comunicări în cadrul a peste 370 de congrese, simpozioane și conferințe științifice naționale și internaționale. Este unul dintre organizatorii principali ai primei Școli internaționale în chimia ecologică, Conferințelor internaționale „Chimia ecologică” (1995, 2002, 2005, 2008, 2012, 2017, 2022) și altor prestigioase forumuri naționale și internaționale. Sub conducerea academicianului Gheorghe DUCA au fost susținute 31 teze de doctor și doctor habilitat în științe chimice, inclusiv teze în cotutelă cu INSA, Lyon, Franța (1998), Universitatea „A.I.Cuza”, Iași (2018).

Meritele sale în domeniile profesate și în organizarea științei sunt înalt apreciate la nivel național și internațional. Este laureat al Premiului Republican pentru Tineret în domeniul științei și

tehnicii (1983), laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei (1995, 2000), deținător al titlurilor onorifice „Om Emerit în Știință al Republicii Moldova” (1996) și „Savantul Anului” (2005). În 2009 i se conferă titlul onorific „Profesor al Universității din Viena”, în 2010 – diploma Asociației Universităților Eurasiatice „Pentru contribuții în colaborarea eurasiatică”. Este membru al mai multor academii și societăți, inclusiv al Societății Chimice Americane (1997), al Academiei Central Europene de Științe și Arte (1999), al Academiei Internaționale de Informatizare (1999), al Academiei de Științe Pedagogice și Sociale din Rusia (1999), al Academiei de Științe și Arte din Muntenegru (2006), al Academiei Europene de Științe și Arte (2008), membru de onoare al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu” din România (2006) și al Academiei Naționale de Științe din Ucraina (2009), președinte al Asociației Chimicilor din Moldova (2010), director al Centrului de Chimie Fizică și Anorganică din cadrul Institutului de Chimie (2018–prezent).

La saloanele și expozițiile internaționale de inventică de la Bruxelles („EUREKA”), Budapesta („GENIUS”), Londra, Chicago, Suzhou, Iași („EUROINVENT”), a fost menționat cu 6 medalii de aur, 9 de argint și cu alte distincții prestigioase, inclusiv premiul „Gusar” (Ungaria) și Medalia de Aur „Henry Coandă” (România). Este Cavaler al Ordinului pentru Invenții al Regatului Belgiei (2003), Cavaler al „Crucii de Comandor al Ordinului de Onoare”, instituit de Guvernul Poloniei (2004), laureat al Medaliei de Aur „Pentru Eminente Servicii aduse Cauzei Progresului” (ICEPEC, Bruxelles, 2005), al Premiului Socrate (Oxford, Anglia, 2007), al Medaliei de Aur „V.I. Blinnikov” (Rusia, 2008). I-au fost conferite ordinele „Meritul Cultural” al României (2006), ordinul „Gloria Muncii” (2007) și Ordinul Republicii (2011).

Concomitent cu activitatea științifică, Gheorghe DUCA participă activ la viața sociopolitică a țării. În perioada 1998-2001 a fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova, președinte al Comisiei pentru Cultură, Știință, Învățământ și Mijloace de Informare în Masă. Între anii 2001 și 2004 a deținut funcția de Ministru al Ecologiei, Construcțiilor și Dezvoltării Teritoriului, președinte al Academiei de Științe a Moldovei (2004-2018). A fost expert la Programul European INTAS (1998-2006), copreședinte al Comisiei Mixte Interguvernamentale moldo-polone pentru Cooperare Comercială, Economică, Științifică și Tehnică (2001-2005, 2011-2018), membru al Consiliului de Administrare al Centrului Regional de Mediu (2001-2004), coordonator al Republicii Moldova pentru implementarea Programului de Aprovizionare cu Apă, finanțat de Banca Mondială (2003-2005), copreședinte al

Convenției Dunărene (2003-2004), Președinte de onoare al Asociației de Cercetare și Dezvoltare din Moldova (MRDA) (2000-2012), președinte al Consiliului Guvernamental pentru Energie Regenerabilă (2006-2018), membru al Consiliului Directorilor al ALLEA – All European Academies (2018-2020), delegat național din partea Republicii Moldova la Academia Europeană de Științe (2021-2024), Consul Onorific al Greciei în Republica Moldova, desemnat de Parlamentul Greciei (2001–prezent), președinte al Asociației Chimiștilor din Moldova (2011–prezent).

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 1998.

Olga COVALIOV

(născută la 15 septembrie 1960, Chișinău)
doctor habilitat în chimie,
cercetător științific coordonator
la Institutul de Chimie
al Academiei de Științe a Moldovei

Olga COVALIOV și-a făcut studiile la Universitatea de Stat din Moldova (1977-1982). A început să lucreze la Institutul de Chimie, apoi la Institutul de Fizică Aplicată al AȘM. În perioada stagiului științific (1986-1988) la Institutul de Chimie a Corpurilor Solide și Materiilor Minerale al Secției Siberiene a Academiei de Științe a Rusiei din or. Novosibirsk a făcut o școală teoretică remarcabilă, axată pe diferite aspecte ecologice și tehnologice ale producției industriale.

Sub conducerea acad. Yu. Petrov de la AȘM, a continuat direcția științifică în problemele de stabilizare și regenerare a soluțiilor tehnologice folosite în tehnologia electrochimică. Utilizarea în aceste scopuri a electrozilor 3D a constituit o realizare inginerescă nouă, care avea nevoie de modelare matematică și de cercetări electrochimice originale. Având gabarite mici, electrozii 3D posedă o suprafață activă foarte dezvoltată, ceea ce asigură indicatori tehnici înalți pentru funcționarea sistemelor de regenerare. Rezultatele lucrărilor sale științifice s-au materializat în 7 invenții și în teza de doctor în chimie, susținută în anul 1989 la Institutul Chimico-Tehnologic din or. Kazan (Rusia).

Transferându-se în 1993 la Catedra chimie industrială și ecologică a Universității de Stat din Moldova, se ocupă de extragerea selectivă a metalelor neferoase și prețioase din apele reziduale și soluțiile tehnologice uzate. Participă la elaborarea unor noi tehnologii de rezolvare a problemelor

ecologice care, fiind obiectul mai multor brevete, sunt aplicabile în industria Republicii Moldova și în cea a României. În 1993, grație ciclului de publicații științifice și brevetelor de invenție obținute, Olga COVALIOV devine laureată a Premiului Republican pentru Tineret în domeniul științei și tehnicii. A făcut stagii la Universitatea din California, Riverside, SUA California, Universitatea din Auston, Texas (SUA), și la Institutul de Management din Delhi, India.

Din anul 2015 activează în cadrul Institutului de Chimie al AȘM, unde elaborează procese fizi-co-chimice de obținere a structurilor nanotubulare pe bază de titan, aluminiu etc., cu proprietăți catalitice pentru realizarea proceselor de fotocataliză la mineralizarea substanțelor poluante greu biodegradabile în mediul acvatic.

În anul 2016 susține teza de doctor habilitat în științe chimice cu titlul: *„Metode fizico-chimice combinate de tratare a apelor reziduale tehnogene”*.

În cadrul activității sale ulterioare cercetează și experimentează diferite efecte fizice și electro-chimice, cum ar fi electrohidrodinamica acțiunii electrice și magnetice asupra mediului apos supus tratării ș.a., bazându-se pe principiul magnetofluidizării particulelor feromagnetice în apă – proces studiat pe parcursul mai multor ani la Institutul de Fizică Aplicată al AȘM. Ca urmare, lansează o nouă tehnologie de obținere a materialelor anodice foarte stabile, pe care o brevetează în Republica Moldova și România, continuând cercetările în domeniul producerii energiei alternative (biogazului, hidrogenului). Acum cercetează aplicarea microadaosurilor cu proprietăți biologic active în procesele de fermentare a biomasei provenite din sectorul agro-alimentar, cu obținerea produselor de valoare adăugată.

Olga COVALIOV conduce mai multe proiecte științifice internaționale, participă la realizarea proiectelor instituționale și naționale de cercetare-dezvoltare, finanțate de Guvernul Republicii Moldova, Guvernul Franței, Guvernul României, Guvernul Rusiei, fundațiilor CRDF (1997, 2001-2001), AȘM-RFFI (1998-1999), NATO (2003-2004), INTAS (2006-2009), STCU (2011-2015), BSEC (2005). A lucrat în calitate de coordonator local al proiectului Băncii Mondiale „Alimentare cu apă și canalizare”. A fost implicată, în calitate de expert în domeniul ecologiei, în implementarea proiectelor ecologice în Republica Moldova, finanțate de Comisia Europeană, Millenium Challenge, Milieukontakt, BM, BERD.

Este autoarea a 265 de invenții brevetate și a 9 cărți, a publicat peste 350 de lucrări științifice în periodicele de specialitate din țară și de peste hotare.

Invențiile sale au fost menționate cu peste 70 de medalii de aur la saloanele internaționale de inventică, inovații și transfer tehnologic la Bruxelles, Belgia "Eureca" (1996, 1998, 2000), la Budapesta, Ungaria "Genius" (1997, 1999), la Sofia, Bulgaria (1997), la Londra, Marea Britanie, (1997), la Geneva, Elveția (1999), la București (2003, 2008), la Iași „Inventica”, „Euro-Invent” și „Invent-Invest” (1996, 2001-2021), la Nürnberg, Germania (2001), la Cluj-Napoca, România „Pro-Invent” (2007-2021), la Timișoara, România „Traian Vuia” (2015-2021), la Sevastopol, Ucraina “New Time” (2008-2014), la Moscova “Archimedes” (2004, 2006, 2008-2019), la Varșovia, Polonia (2014-2020), la Chișinău, Republica Moldova, „INFOINVENT” (1996-2021).

Medalia de Aur a OMPI „Femeie Inventator”
i-a fost decernată în 1999.

Constantin SPÎNU

(născut la 19 martie 1950, Nicoreni, Râșcani)
doctor habilitat în medicină, profesor universitar,
Președinte al Comisiei de specialitate „Microbiologie,
virusologie și parazitologie”,
Președinte al Societății științifico-practice a Epidemiologilor și
Microbiologilor din Republica Moldova,
șef Direcție Cercetare și Inovare în domeniul Sănătății publice
la Agenția Națională pentru Sănătate Publică,
membru titular al Academiei de Științe Medicale a Republicii
Moldova, membru activ al Academiei de Științe din New York,
laureat al Premiului Național al Republicii Moldova,
Om Emerit al Republicii Moldova,
Cavaler al Ordinului Gloria Muncii

Constantin SPÎNU a absolvit cu eminență Institutul de Stat de Medicină din Chișinău. Pe parcursul doctoranturii susține teza de doctor în științe medicale (1977) la Institutul de Virusologie „D.I. Ivanovski” din Moscova cu tema „*Studierea infecției herpetice cronice in vitro și in vivo*”. Concomitent cu evaluarea particularităților de formare și dezvoltare a infecției herpetice cronice, modalităților de diagnostic și tratament modern, autorul demonstrează și argumentează în premieră prezența însoșirilor oncogene la acest virus, relațiile de sinergism cu alte virusuri oncogene, semnificația statusului interferonic la bolnavi și rolul lui în declanșarea, dezvoltarea și stoparea infecției herpetice primare, cronice și recidivante.

Își continuă activitatea științifico-didactică la Institutul de Cercetări în Igienă și Epidemiologie (1977-1995), participând la elaborarea unor noi procedee de diagnostic paraclinic al infecțiilor virale și de supraveghere epidemiologică a enterovirozelor, hepatitelor virale, poliomielitei, gastroenteritelor de origine virală, gripei, paragripei etc. În 1991, la Institutul de Cercetări Științifice în Epidemiologie și Boli Infecțioase „L. Gromașevski” din Kiev, susține teza de doctor habilitat în medicină

intitulată „*Enterovirusurile în mediul ambiant și semnificația lor epidemiologică*”, consacrată elaborării unor modele matematice pentru pronosticarea situației epidemiologice în baza nivelului de impurificare a obiectelor hidrologice din mediul ambiant cu virusuri intestinale. În cadrul acestor cercetări Constantin SPÎNU, împreună cu V. Ghidirim, P. Scoferță, P. Iarovoi ș.a., descoperă un nou marker al virusului poliomieltic, nesemnlat în literatura de specialitate. Descoperirea a condus la elaborarea unei metode originale de diferențiere a tulpinilor de virus poliomieltic în virusuri sălbatice, intermediare și vaccinale, incluse ulterior în Programul Național de lichidare a poliomielitei.

Realizările obținute în baza activităților de cercetare-dezvoltare, inclusiv a brevetelor de invenție, au fost valorificate în economia națională (practica medicală) prin elaborarea și implementarea Programelor naționale de combatere și lichidare a poliomielitei, hepatitelor virale B, C, D, HIV/SIDA, enterovirozelor, Programului național de imunizări, Planului național de intervenție în probleme de gripă aviară, Covid-19 etc. Aceste realizări au fost înalt apreciate de Organizația Mondială a Sănătății. Datorită lor, Republica Moldova este una dintre primele țări din Europa de Est declarată în anul 2002 țară liberă de poliomieltă. Pentru merite în domeniul dat, Constantin SPÎNU este menționat cu Certificatul de Apreciere și Insigna de Aur ale Organizației Mondiale a Sănătății.

A participat activ la realizarea proiectului internațional „Măsurile de pregătire, control și răspuns în pandemia de gripă”, desfășurat de comun cu Banca Mondială, CDC, Atlanta, SUA, fapt ce a condus la fondarea Centrului Național de gripă, acreditat și recunoscut de OMS, integrat ulterior în rețeaua europeană și globală de supraveghere a gripei. În perioada 2013-2017, împreună cu specialiștii de la Francis Crick Institute, Londra, Marea Britanie, participă la definitivarea formulei vaccinului gripal, utilizat la scară mondială, inclusiv în Republica Moldova, pentru reducerea morbidității și mortalității prin gripă.

În colaborare cu savanți de la Institutul de Genetică și Fiziologie a Plantelor al AȘM, Institutul Național de Farmacie și USMF „Nicolae Testemițanu” (prof. dr. hab. P. Chintea, prof. dr. hab. P. Iarovoi, prof. dr. hab. V. Valica, prof. dr. V. Pântea, prof. dr. hab. T. Holban, conf. univ. dr. L. Bîrca, șef de laborator dr. Ig. Spînu) a elaborat un ciclu de invenții al căror obiectiv îl constituie produsele medicamentoase terapeutice (pacovirina, capsicozida, pavstimul) de origine vegetală cu acțiuni antivirale, imunomodulatoare, interferonogenă, antioxidantă etc. Utilizarea acestora, în special a pa-

covirinei, în tratamentul hepatitelor virale acute și cronice B, C și D, al gripei, paragripei și al infecției cu herpes s-a soldat cu rezultate remarcabile, confirmate atât pe plan național, cât și internațional. Actualmente, preparatul medicamentos autohton pacovirina este fabricat în serie la ÎM „Farmaco” SA și este inclus în Protocoalele clinice naționale de diagnostic, tratament și profilaxie a hepatitelor și altor infecții de genезă virală, impactul economic al implementării acestuia în tratamentul și profilaxia infecțiilor virale estimându-se în milioane de lei.

Profesorul universitar Constantin SPÎNU participă activ, în calitate de coordonator, consultant și executor, la diferite programe naționale și internaționale în valoare de milioane de dolari privind fortificarea sănătății publice prin elaborarea și implementarea măsurilor de prevenire pentru hepatitele virale B, C și D, gripa aviară (pandemică), HIV/SIDA, infecția Covid-19 etc., obținute prin concurs.

Este autorul a 1025 de lucrări științifice, printre care 27 de monografii, manuale și ghiduri, 120 de articole publicate în reviste de prestigiu de peste hotare, a numeroase brevete de invenție. Participă activ, inclusiv în calitate de coordonator internațional, la Saloanele internaționale de invenție de la Chișinău, București, Iași, Cluj-Napoca, Bruxelles, Moscova, Geneva, Casablanca, Sofia, Paris, Sevastopol, Beijing, Seul, Novi Sad, Zagreb, unde obține: Premiul Guvernului și Parlamentului Republicii Moldova; Grand Prix, Iași (România) 2002; Marele Premiu, București, Iași, Cluj-Napoca (România) (2005-2016); circa 210 de medalii de aur, 29 de medalii de argint și 32 de medalii de bronz; Cupe de apreciere; Crucea Regatului Belgiei în grad de Cavaler, Ofițer și Comandor.

Sub egida prof. univ. Constantin SPÎNU, în calitate de conducător și consultant, au fost realizate 21 de teze de doctor și 3 teze de doctor habilitat în științe medicale (biologice) privind optimizarea diagnosticului, supravegherii epidemiologice, tratamentului și profilaxiei infecțiilor preponderent de genезă virală. Aceste activități de cercetare-dezvoltare, concentrate asupra infecțiilor emergente și reemergente, sunt prioritare pentru Republica Moldova și au un impact socio-economic extrem de valoros.

Pentru muncă fructuoasă și rezultate remarcabile în activitatea de cercetare-dezvoltare și inovare, devine laureat al Premiului Academiei de Științe a Moldovei (2006) Premiului AȘM „Savantul Anului” (2008), deținător al Medaliei „60 ani ai Academiei de Științe a Moldovei”, al Medaliei Acade-

miei de Științe „Dimitrie Cantemir” (2010), Medaliei Nicolae Mănescu-Spătarul (2018), Medaliei jubiliare „70 ani de la crearea primelor instituții de cercetare și 55 ani de la fondarea AȘM” (2019), al Diplomei de gradul întâi a Guvernului Republicii Moldova” (2010), al diplomei și premiilor Președinției, Parlamentului și Guvernului pentru valorificarea invențiilor (2002- 2021); este decorat cu medalia „Meritul Civic”, Ordinul Gloria Muncii, laureat al Premiului Național (2012), Premiilor internaționale obținute la diferite Saloane de invenții (România, Rusia, Ucraina, Regatul Belgia, Portugalia, Elveția etc.) i se conferă titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova”.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 1999.

Ludmila EȚCO-BUNDUCHI

(născută la 20 iunie 1945, Buțeni, Hâncești)
doctor habilitat în medicină, profesor cercetător,
cercetător științific principal în
Laboratorul obstetrică al Institutului Mamei și Copilului,
membră a Academiei de Studii Înalte, Iași, România,
deținătoare a Ordinului „Gloria Muncii”

Ludmila EȚCO-BUNDUCHI a absolvit cu mențiune, în 1968, Facultatea Curativo-Profilactică a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău. Apoi urmează internatura la specialitatea „Obstetrică și ginecologie” la Maternitatea republicană din Chișinău. În 1969 începe activitatea profesională ca obstetrician-ginecolog în Spitalul central raional din Nisporeni. Din 1970 este medic de sector la Consultația nr. 2 pentru femei și ordinator la Maternitatea republicană din Chișinău. În perioada 1977-1986 activează în calitate de medic-șef adjunct pe probleme curative la Maternitatea nr. 1, iar în 1986-1988 – medic-șef adjunct al Spitalului Clinic Republican nr. 2 din Chișinău (Centrul Mamei și Copilului).

În 1984 susține teza de doctor în științe medicale la Institutul de Obstetrică și Ginecologie „D.O. Ott” din Sankt Petersburg cu tema *„Evaluarea comparativă a operației cezariene intra- și extra-peritoneale”*.

Din 1988 Ludmila EȚCO-BUNDUCHI ocupă, prin concurs, postul de șefă a Departamentului Științific Obstetrică, iar în 2003-2010 – de Director al Institutului de Cercetări Științifice în domeniul Ocrotirii Sănătății Mamei și Copilului. În 1995 susține teza de doctor habilitat în medicină intitulată *„Metode nemedicamentoase de profilaxie și tratament ale afecțiunilor septico-purulente în nașterea prin cezariană”*, devenind prima femeie-obstetrician din Republica Moldova care a obținut titlul de doc-

tor habilitat. În perioada 2003-2010 a fost membră a Secției „Științe Medicale” și Asambleei Academiei de Științe a Moldovei, Președintă a Consiliului științific al Institutului de Cercetări Științifice în domeniul Ocrotirii Sănătății Mamei și Copilului (2003-2010), Președintă a Consiliului științific specializat pentru susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat în obstetrică și ginecologie din Republica Moldova, expert al Consiliului Național de Atestare și Acreditare (2005-2017).

Activitatea didactică o începe în 1986 la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” în calitate de asistent universitar, ulterior profesor universitar la Catedra obstetrică și ginecologie.

Rezultatele obținute de Ludmila EȚCO-BUNDUCHI în domeniul cercetării-dezvoltării și-au găsit expresie în circa 400 de lucrări științifice, inclusiv 26 ghiduri naționale, 10 monografii și 27 de invenții brevetate și implementate în medicină. Face parte din colegiile de redacție ale revistelor științifico-practice „Buletin de perinatologie”, „Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină”. Este nominalizată conducător științific a 11 teze de doctorat, dintre care 8 susținute. Pentru activitatea fructuoasă în domeniul ocrotirii sănătății și pentru merite deosebite în dezvoltarea științei și pregătirea cadrelor de înaltă calificare, i-au fost conferite Diploma de Recunoștință a AȘM, Diploma Guvernului Republicii Moldova, medaliile „60 de ani ai AȘM” și „Dimitrie Cantemir”, Ordinul „Gloria Muncii”.

Atât invențiile, cât și activitatea științifico-practică a Ludmilei EȚCO-BUNDUCHI se axează pe câteva direcții prioritare de stringentă actualitate: reorganizarea asistenței medicale perinatale în baza modelelor occidentale înalt eficiente, cu respectarea regionalizării și etapizării acesteia; elaborarea și perfectarea continuă a măsurilor nemedicamentoase, inclusiv implementarea tehnologiilor avansate ce țin de profilaxia și tratamentul infecțiilor în perioada perinatală; evaluarea impactului factorilor nocivi ai mediului ambiant asupra sănătății mamei și copilului; reducerea morbidității și mortalității infantile și materne, reducerea invalidității mamei și copilului.

Participă la numeroase saloane de inventică: „AGEPI-1997”, Expoziția Internațională „MoldMedizin”, Expoziția specializată „Know-How Exchange '98”, Expoziția femeilor inventatoare de la Geneva (Elveția), „Expo-Hanovra-2000” (Germania), EIS „INFOINVENT” (Republica Moldova, Chișinău, 1999-2011), la expoziții și forumuri din România, Rusia, Ucraina, China în cadrul cărora este mențio-

nată cu 5 medalii de aur, 2 de argint, 5 de bronz. Deține mai multe diplome de excelență și Ordinul Tehnico-Științific și Cultural „Leonardo da Vinci”.

A activat în mai multe foruri de specialitate și organizații obștești: Consiliul Național pentru coordonarea și monitorizarea realizărilor Programului Național de promovare a modului sănătos de viață, Seminarul de profil „Obstetrică și ginecologie”, Consiliul Științific al IMSP ICȘOSMC, Comisia de experți și Comisia de atestare pentru obstetrică și ginecologie ale Ministerului Sănătății, Asociația Națională a Femeilor Inventatoare din Republica Moldova.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2000.

Nina SAMUSI

(născută la 1 mai 1927, Nemirov, reg. Vinița, Ucraina -
decedată la 26 iunie 2014, Chișinău)
doctor habilitat în chimie, profesor universitar,
laureată a Premiului de Stat al Republicii
Moldova în domeniul științei,
Om Emerit al Republicii Moldova

Nina SAMUSI și-a făcut studiile la Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova, activând din anul 1952 în cadrul aceleiași universități – inițial în funcția de laborantă, apoi de conferențiară, profesor universitar, șefă a Catedrei chimie anorganică. Pe parcursul activității predă disciplinele „Chimia generală”, „Chimia anorganică” și cursul special „Structura electronică și reactivitatea combinațiilor complexe”.

În 1959 susține teza de doctor în chimie cu tema „*Dioximinele cobaltului trivalent*” (Chișinău), iar în 1976 – pe cea de doctor habilitat intitulată „*Reacții de substituție în dioximinele de cobalt*” (Sankt Petersburg). În 1979 i se conferă gradul didactic de profesor universitar.

Concomitent cu activitatea didactică, Nina SAMUSI efectuează multiple cercetări științifice. A publicat pe parcurs circa 400 de lucrări științifice, este autoarea a 50 de invenții și a manualului *Reacții de substituție ale compușilor coordinativi ai cobaltului* (1979), în care sunt expuse bazele teoretice ale compușilor coordinativi.

Investigațiile sale se axează pe două direcții principale. Prima se referă la sinteza și proprietățile medico-biologice ale compușilor coordinativi cu acțiune antimicotică și antitifică. Cercetările

respectiv le-a efectuat în colaborare cu prof. V. Prisăcaru (Laboratorul de epidemiologie și imunologie al USMF „Nicolae Testemițanu”), iar rezultatele obținute s-au materializat în 20 de brevete de invenție. Cea de-a doua direcție o constituie sinteza compușilor coordinativi heterometalici care pot servi ca reagenți inițiali în procesul de piroliză, efectuat la temperaturi joase cu obținerea ceramicilor oxidice.

Pentru merite deosebite în dezvoltarea științei, i s-a conferit titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova”. Este laureată a Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei. A participat la mai multe saloane naționale și internaționale de invenție în cadrul cărora i-au fost acordate diverse distincții.

Medalia de Aur a OMPI „Femeie Inventator”
i-a fost decernată în 2000.

Pavel CHINTEA

(născut la 9 iulie 1938, Pânășești, Strășeni –
decedat la 10 noiembrie 2013, Chișinău)
doctor habilitat în chimie, profesor universitar,
laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova,
Inventator Emerit al Republicii Moldova

Pavel CHINTEA a absolvit Școala de Medicină din Chișinău (1956). În 1956-1957 este șef de farmacie în s. Isacova, raionul Orhei. Între anii 1961 și 1966 și-a făcut studiile la Institutul de Medicină din Zaporojie, Ucraina. Urmează apoi doctorantura la Institutul de Chimie al AȘM. În 1970 susține teza de doctor în chimie, iar în 1985 – teza de doctor habilitat în chimie.

A activat în cadrul Academiei de Științe a Moldovei timp de 44 de ani, exercitând diverse funcții, de la colaborator științific inferior până la șef de laborator la Institutul de Genetică și Fiziologie a Plantelor. Este cunoscut în Republica Moldova și peste hotare ca savant cu renume în domeniul chimiei compușilor naturali și fiziologic activi, în special în domeniul chimiei glicozidelor steroidice.

A dezvoltat cu succes investigațiile fondate în Republica Moldova de către acad. Gh. Lazuriev-schi, elucidând legăturile de structură și activitate biologică, perspectivele aplicării în economia națională a glicozidelor steroidice, izolate din diferite surse vegetale naturale. A pregătit 25 de doctori și doctori habilitați în științe și în colaborare cu aceștia a obținut mai mult de 400 de substanțe chimice noi, a publicat 8 monografii și circa 1000 de articole, are la activ peste 300 de invenții brevetate.

Este autorul unor preparate originale ecologic inofensive, cu proprietăți bioreglatoare, care, fiind utilizate în agricultură, contribuie la majorarea productivității plantelor cultivate (legumicole,

spicoase, tutun, sfeclă de zahăr, culturi pomicole, viță-de-vie ș.a.) și sporesc rezistența acestora la condițiile meteorologice nefavorabile și la boli. Trei preparate – moldstim, ecostim și pavstim – au fost omologate ca regulatori ai creșterii plantelor în Republica Moldova, Rusia, Belarus și în România. Unele glicozide steroidice, izolate și studiate de Pavel CHINTEA, prezintă un interes deosebit pentru medicină în calitate de preparate cu efect antitumoral, antivirotic, imunomodulator, antibacterian, antioxidant. Pe baza unuia dintre acestea a fost creat un remediu farmaceutic eficient – pascovirina, care se produce la ÎM „Farmaco” SA și se utilizează pe larg pe teritoriul Republicii Moldova.

Pe parcursul activității sale a participat la peste 50 de simpozioane, congrese și seminare organizate în Republica Moldova, Rusia, Italia, Spania, Ungaria, România, Franța, Japonia, SUA, India, Suedia. Colaborează cu diverse instituții din Bulgaria, România, Ungaria, SUA, iar în cadrul proiectului „INCO-COPERNICUS” – cu savanți din 30 de țări.

Lucrările sale științifice au fost apreciate cu Premiul de Stat al Republicii Moldova (1987), Premiul Prezidiului AȘM (1982, 1998), Premiul Președinților Academiei de Științe din Moldova, Ucraina și Belarus (1997). Realizările obținute au servit ca bază pentru alegerea sa ca academician al Academiei de Științe din New York și al Academiei Internaționale de Informatizare. Este decorat cu medaliile „Meritul Civic”, „Veteran al Muncii”, medalia jubiliară „60 de ani ai AȘM”, Ordinul „Gloria Muncii”, Ordinul „Meritul Științific”, este Cavaler al Ordinului Tehnico-Științific și Cultural „Leonardo da Vinci”, Cavaler al Ordinului Științific „Gogu Constantinescu” în grad de Comandor.

Pentru realizările înregistrate în știință și în inventică, i s-au conferit titlurile onorifice „Inventator Emerit al Republicii Moldova” și „Inventator de Elită al României”, este deținătorul Premiului Guvernului Republicii Moldova în domeniul inventicii (1999, 2004) și a peste 100 de medalii de aur și de argint ale saloanelor internaționale de la Chișinău, Bruxelles, Budapesta, Sofia, Pittsburgh, Iași, București, Geneva.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2001.

Valentin GUDUMAC

(născut la 4 mai 1941, Parcova, Edineț)
doctor habilitat în medicină, profesor
universitar la Catedra medicină de laborator,
șef al Laboratorului de biochimie al Universității de
Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”,
Om Emerit al Republicii Moldova

Valentin GUDUMAC și-a făcut studiile la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău, Facultatea de Medicină Generală, încheindu-le cu diplomă de merit (1964). Urmează apoi doctorantura la același institut și în 1969 susține teza de doctor în științe medicale cu tema *„Unii indici ai proceselor de oxidare și reducere la acțiunea hexaclorbutadienei asupra organismului”*.

Activează la USMF „Nicolae Testemițanu” în calitate de asistent universitar la Catedra de biochimie, apoi de lector superior, conferențiar și profesor universitar la Catedra diagnostic de laborator clinic. Din 1989 până în 2019 este prin cumul șef al Laboratorului Central de Cercetări Științifice, din 2020 – șef al laboratorului „Biochimie”, Centrul de Cercetări în Domeniul Sănătății și Biomedicinei. În perioada 1970-1991 face mai multe stagii științifice la Institutul de Medicină „I. Secenov” și la Institutul Central de Perfecționare a Medicilor din Moscova. În 1994 susține teza de doctor habilitat în medicină intitulată *„Aspectele biochimice ale acțiunii biopreparatelor din microalge asupra organismului în normă și patologia experimentală”*.

Activitatea de cercetare s-a concretizat în peste 500 de lucrări publicate în reviste de specialitate din țară și din străinătate, inclusiv 10 monografii, 30 de lucrări didactice. Este autorul a 50 și coautorul a peste 200 de invenții, majoritatea fiind implementate în sistemul Ministerului Sănătății

(laboratoarele de diagnostic clinic ale instituțiilor curativo-practice), complexul agroindustrial, procesul didactico-științific al USMF „Nicolae Testemițanu”.

Ciclurile de lucrări prezentate de Valentin GUDUMAC la saloanele internaționale de invenții de la Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 1993-2010), Pittsburgh, SUA (INPEX, 1995-2010), Iași, București, Cluj-Napoca, România (1994-2021), Geneva, Elveția (1998-2020), Sevastopol, Ucraina („Novoe vremea”, 2006-2010)), International Trade Fair “Ideas-Invention-New Products” Iena (2015), 40-th International Invention Show - Karlovac, Croatia (2015) au fost menționate cu 40 de medalii de aur și 20 de medalii de argint și bronz. Este laureat al titlurilor onorifice „Om Emerit al Republicii Moldova” (1996) și „Inventator de Elită al României” cl. I (1996), pentru merite deosebite în creația tehnică este decorat cu Medalia de Aur „Henry Coandă” cl. I (România), Diploma și Crucea Regatului Belgiei în grad de Cavaler (2008). Este cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (2005), medaliei Dimitrie Cantemir” (2011), Ordinului de Onoare (2021).

În activitatea de cercetare este preocupat de mecanismele de acțiune a substanțelor bioactive extrase din microalge asupra proceselor metabolice din organism, de valențele lor terapeutice și perspectivele de valorificare a acestor substanțe în profilaxia și, eventual, terapia afecțiunilor hepatice, cardiovasculare și patologia țesutului osos. În prezent este preocupat de cercetarea mecanismelor moleculare ale acțiunii compușilor bioactivi autohtoni – baze Schiff noi și combinațiile lor cu metale [3-d], precum și a unor substanțe bioactive, extrase din *Spirulina platensis*, asupra proceselor tumorale, elaborarea, evidențierea și selectarea celor mai eficienți compuși, cu argumentarea utilității lor în chemoprevenția și tratamentul patologiei oncologice.

În calitate de îndrumător al tinerelor talente, a creat o echipă omogenă cu un potențial în continuă desăvârșire. Școala profesorului Valentin GUDUMAC a lansat până în prezent 20 de tineri inventatori.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2001.

Galina LUPAȘCU

(născută la 6 aprilie 1951, Scoreni, Strășeni)
doctor habilitat în științe biologice,
șefă a Laboratorului genetică aplicată
al Institutului de Genetică, Fiziologie
și Protecție a Plantelor,
Om Emerit al Republicii Moldova

În 1974 Galina LUPAȘCU a absolvit Facultatea de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova cu diplomă de mențiune.

În 1987 susține teza de doctor în biologie cu tema „*Elucidarea specimenelor de soia rezistente la fuzarioză și factori abiotici de mediu*” (în or. Minsk, Belarus). Teza de doctor habilitat în științe biologice cu genericul „*Bazele imunogenetice ale rezistenței culturii triticale la fuzarioză*” o susține în 1999 la Moscova.

Cercetările sale sunt axate pe elucidarea mecanismelor genetice de interacțiune plantă-patogen la diverse niveluri de organizare biologică și pe studiul corelativ al rezistenței genetice la factori biotici și abiotici, elaborarea bazei genetice a selecției epistatice și sistemului tehnologico-informațional de procesare a datelor experimentale. În realizarea acestor cercetări Galina LUPAȘCU acordă o atenție deosebită elaborării noilor metode și procedee de determinare și sporire a rezistenței plantelor la diferite boli, în special la cele fungice.

Participă la elaborarea unor invenții valoroase din punctul de vedere al modernizării proceselor de ameliorare, dintre care se remarcă: metoda de apreciere a rezistenței triticalelor la fuzarioză radiculară în baza markerilor ADN; metodele *in vitro* de testare a reacției embrionilor imaturi de culturi păioase la metabolizii ciupercilor *Fusarium*; procedeele de sporire a rezistenței plantelor de

cultură cu aplicarea compuşilor de origine naturală şi de sinteză organică. Invenţiile elaborate se utilizează atât la sporirea productivităţii şi rezistenţei culturilor de triticales, grâului la fuzarioză, cât şi la accelerarea proceselor ameliorative.

Este autoarea şi coautoarea a 540 de publicaţii ştiinţifice care au apărut în ţară şi peste hotare, printre care 9 monografii, 1 catalog, 4 recomandări metodice, 60 de invenţii brevetate. Coautoare a 14 adeverinţe pentru soiuri de culturi cerealiere păioase şi legumicole.

Este deţinătoare a 106 Diplome şi Medalii de Aur, Argint şi Bronz pentru brevete de invenţii la Saloane de invenţie din Republica Moldova şi de peste hotare (România, Elveţia, China), a Premiului Prezidiului AŞM (1998), a Diplomei de Merit a Consiliului Suprem pentru Ştiinţă şi Dezvoltare Tehnologică (2006), a medaliilor „Dimitrie Cantemir” (2011) şi „Nicolae Milescu Spătarul” (2016), titlului onorific „Om emerit” (2011), Diplomei de Onoare a Ministerului Educaţiei, Culturii şi Cercetării al Republicii Moldova (2019), Diplomei „Meritul Academic” (2021); Laureat al Premiului Naţional în domeniul ştiinţei (2019).

Sub conducerea sa au fost susţinute 23 de teze de doctor habilitat şi 4 teze de doctor în ştiinţe biologice.

Este membră a colegiului de redacţie al Buletinului AŞM „Ştiinţele vieţii”, abilitată în dreptul de conducere a tezelor de doctorat la specialităţile 162.01. *Genetică vegetală*, 411.04. *Ameliorarea plantelor şi producerea seminţelor*, 411.09. *Protecţia plantelor*, Expert naţional la Ministerul Educaţiei, Culturii şi Cercetării al Republicii Moldova (2019, 2020, 2021).

A participat la saloanele naţionale şi internaţionale de invenţie de la Geneva (1999), Bucureşti (1999), Chişinău (1999-2005), Iaşi (2003-2016), Cluj-Napoca (2008), Timişoara (2005), Suzhou, China (2008), la care a obţinut 106 medalii de aur, bronz şi diplome de menţiune, inclusiv Diploma „Cea mai bună inventatoare” în cadrul EIS „INFOINVENT-2003” (Chişinău) şi Premiul AGEPI „Cea mai bună invenţie creată de o femeie inventator” în cadrul EIS „INFOINVENT-2017” (Chişinău).

Medalia de Aur a OMPI „Femeie Inventator”
i-a fost decernată în 2001.

Pavel VLAD

(născut la 6 iunie 1936, Lipnic, Ocnîța –
decedat la 24 martie 2017, Chișinău)
academician, membru titular al AȘM,
doctor habilitat în chimie, profesor universitar,
fondator al școlii științifice în domeniul chimiei
bioorganice, chimiei compușilor naturali
și fiziologic activi din Republica Moldova,
Om Emerit al Republicii Moldova

Pavel VLAD și-a făcut studiile la Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova, pe care a absolvit-o cu eminentă în 1958, fiind recomandat la doctorantură la Sectorul chimie organică al Filialei Moldovenești a AȘ a URSS. După absolvirea doctoranturii activează în calitate de cercetător științific inferior (1961), cercetător științific superior (1965), director adjunct (1974) și director (1975) al Institutului de Chimie al AȘM, vicepreședinte al AȘM (din 1995). Concomitent, este șef al Laboratorului chimie a plantelor eterooleaginoase (1977), reprofilat în Laboratorul chimie a terpenoidelor (1991).

În 1964 a susținut teza de doctor, iar în 1984 – teza de doctor habilitat în chimie. Este membru corespondent (1989) și membru titular al AȘM (1992), profesor universitar (1990), fondator al școlii științifice în domeniul chimiei bioorganice, chimiei compușilor naturali și fiziologic activi din Republica Moldova, șef al Laboratorului chimie a terpenoidelor al Institutului de Chimie al AȘM. A trasat noi direcții prioritare în studiul compușilor terpenici: sinteza, stereochemia și transformările diterpenoidelor și sesquiterpenoidelor, ciclizarea superacidă, scindarea ozonolitică a compușilor organici, elaborarea metodelor de evaluare a dependenței mirosului de structura compușilor organici. Școala științifică, fondată de Pavel VLAD, ocupă poziția de lider în studiul reacției de ciclizare superacidă a terpenoidelor alifaticе și parțial ciclizate C10-C25 în compuși complet ciclizați.

Pe parcursul activității, Pavel VLAD a publicat peste 380 de lucrări științifice, inclusiv 2 monografii, 2 manuale universitare de chimie organică. Este autorul a 57 de invenții brevetate, deținător al titlului onorific „Inventator al URSS”.

Activitatea inventivă a început-o în 1970. A participat la elaborarea, brevetarea și implementarea în economia națională a metodelor originale de preparare a compușilor odoriferi pentru parfumerie și cosmetică. Printr-un ciclu de 15 brevete ale Republicii Moldova și ale Federației Ruse a fost brevetată o metodă nouă de izolare a sclareolului din deșeuri vegetale, în baza căruia au fost elaborate 14 compoziții odorante pentru tutun, 9 dintre care au fost implementate la Combinatul de Tutun din Chișinău pentru producerea țigaretelor de tipul „Zimbru” și „MT”, cu un efect economic de circa 3 mln lei.

Invențiile sale au fost menționate cu diplome și medalii ale EREN a RSSM (1978, 1984), cu 2 medalii de bronz (1981) și de argint (1984) ale EREN a URSS, cu diplome de mențiune ale AGEPI (1996-2001). La saloanele internaționale de inventică de la Geneva, Elveția (1999, 2001), Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 1995, 1996, 2001) ciclul de invenții „Compuși odoriferi pentru parfumerie, cosmetică și industria tutunului pe baza materiei prime renovabile locale – deșeuri de producție” a obținut 4 medalii de aur și o medalie de argint.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2001.

Alexandra DESEATNIC-CILOCI

(născută la 14 mai 1944, Larga, Briceni)
doctor în biologie, conferențiar cercetător,
șefa Laboratorului Enzimologie al Institutului
de Microbiologie și Biotehnologie

Alexandra DESEATNIC-CILOCI a absolvit în 1968 Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova, specialitatea „Chimie fizică”. Repartizată ca tânăr specialist la Institutul de Chimie al AȘM, începe activitatea de cercetător științific în Laboratorul Compuși Coordinativi, condus de celebrul savant acad. Anton Ablov.

Din 1972 își continuă activitatea științifică la Secția de Microbiologie (actualmente Institutul de Microbiologie și Biotehnologie), consecutiv în calitate de cercetător științific (1988), cercetător științific superior (1994). Din 1991 până în 2006 ocupă funcția de secretar științific al institutului, iar din 1996 exercită concomitent și funcția de șefă a Laboratorului Enzimologie, pe care îl conduce până în prezent.

Titlul de doctor în biologie îl obține în 1994 cu teza *„Noi tulpini de fungi – producători de enzime hidrolitice și utilizarea lor în industria eterooleaginoasă”*.

Direcția principală a cercetărilor sale o constituie sinteza microbiană a enzimelor hidrolitice extracelulare, acordând prioritate fungilor miceliali în calitate de producători. A selectat și a introdus în cultură ca obiecte biotehnologice 16 tulpini de fungi microscopici din diverse genuri, inclusiv 10 susținute de brevet.

Concomitent cu elucidarea unor aspecte teoretice mai puțin cunoscute ale biologiei fungilor, participă la realizarea unor elaborări aplicative, utilizând cu succes enzimele în perfecționarea tehnologiilor de extracție a uleiului de trandafir și de iris, producerea sucurilor naturale și cristaline din fructe și legume (НИКТИпищепром, Fabrica de sucuri nr.2, Orhei, 1992-1994), prelucrarea pieilor (SA „Piele”, 2004), fabricarea pâinii (S.A. „Franzeļuța”, 2005), în zootehnie (UASM, ÎSCSHS „Moldsuin-hibrid”, 2009-2010).

Primul brevet i se acordă în 1979 pentru un procedeu de obținere a uleiului de trandafir, care, pe lângă efectul de sporire a randamentului și a calității uleiului, asigură reducerea semnificativă a deșeurilor de producție și a riscului ecologic.

Cercetările fundamentale și aplicative de sinteză microbiană orientată a enzimelor de către fungii miceliali cu utilizare în calitate de agenți modelatori ai proceselor biosintetice a radiației electromagnetice de intensitate joasă în diapazon milimetric, compușilor coordinativi ai elementelor 3d, nanooxizilor metalici, realizate de Alexandra DESEATNIC-CILOCI, reprezintă lucrări de pionierat în domeniu pe plan mondial. În baza rezultatelor obținute, au fost elaborate medii de cultivare a tulpinilor producătoare, procedee și tehnologii avansate de sinteză orientată a hidrolazelor exocelulare, au fost obținute și caracterizate preparate enzimactice microbiene cu largi aplicări în agricultură, medicină, industria alimentară și farmaceutică.

În perioada 1993-2002, desfășoară o activitate intensă de fondare a Colecției Naționale de Microorganisme, a cărei lansare a constituit pentru Republica Moldova un act de performanță pentru păstrarea și valorificarea resurselor genetice naturale.

În anii 1999-2002 ține cursul specializat „Enzimologie” la Facultatea de Biologie și Pedologie a USM. Activează în calitate de membru al Consiliului științific al Institutului de Microbiologie și Biotehnologie (din 1986), al Consiliului specializat de conferire a titlurilor de doctor și doctor habilitat în biologie (din 1998), secretar al Consiliului Specializat de conferire a titlului de doctor habilitat / doctor în biologie (2002-2015). Președinte/Secretar al Seminarului Științific de Profil la specialitatea „Microbiologie” (2004-2019), conducător științific a 9 teze de doctorat și masterat.

A publicat peste 300 de lucrări științifice, inclusiv 3 monografii, 40 de brevete de invenție.

Pentru rezultate științifice și inovaționale performante obținute, este menționată cu Diploma de Onoare a AȘM (1999), Diploma de Merit și Premiul AȘM (2004), medalia jubiliară „60 de ani ai AȘM” (2007), Diploma „Meritul Academic” (2014), Medalia „Nicolae Milescu Spătarul” (2020); Diploma de Onoare a Guvernului Republicii Moldova (2019).

Este deținătoarea Medaliei „Henri Coanda” (2007), Diplomei de Excelență și Medaliei Forumul Inventatorilor Români (2007), Premiului Special al Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci din România, oferit în cadrul Salonului „PRO INVENT”, Cluj-Napoca (2010), Premiului „THE WOMAN INVENTOR” Euroinvent, Romania (2011), Diplomei de Excelență și Premiului Special al USAMVB „Regele Mihai I al României” din Timișoara (2015), Medaliei de Aur WIIPA (World Invention Intellectual Property Associations) (2018), Premiului Special al Salonului Euroinvent (2010 și 2013), Medaliei Universității „Dunărea de Jos” din Galați (2020).

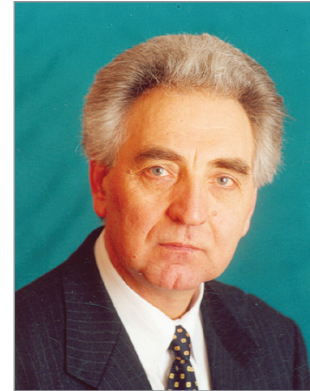
Invențiile sale au fost apreciate la saloanele internaționale „Palexpo”, Geneva (1999-2001), „Eureca”, Bruxelles (2000, 2001), „Euroinvent”, „Inventica” „ECOINVENT”, Iași (1996-2021, 2007), „Proinvent”, Cluj-Napoca (2007-2021), TRAIAN VUIA, Timișoara (2015-2020), „Infoinvent”, Chișinău (2001-2021), „NOVOE VREMEA”, Ucraina (2006, 2013), „Inova”, Croația (2014-2016), IWIS (International Warsaw Invention Show), Polonia (2011) cu peste 70 de medalii de aur, argint și bronz.

În 2017 juriul Salonului Cercetării Științifice, Inovării și Invenției PRO INVENT, Cluj-Napoca, România acordă Alexandrei DESEATNIC-CILOCI distincția „In Memoriam Eliza Leonida Zamfirescu”, pentru contribuția remarcabilă adusă dezvoltării învățământului academic, cercetării și invenției românești.

Medalia de Aur a OMPI „Femeie Inventator”
i-a fost decernată în 2002.

Viorel PRISĂCARU

(născut la 26 martie 1946, Gașpar, Edineț)
membru corespondent al AȘM,
doctor habilitat în medicină, profesor universitar,
Om Emerit al Republicii Moldova,
deținător al medaliei „Meritul civic” și
Ordinului „Gloria Muncii”

Viorel PRISĂCARU a absolvit Institutul de Stat de Medicină din Chișinău (azi Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”). S-a consacrat științei din timpul studenției, efectuând mai multe cercetări, inclusiv „Studiul asupra rolului savanților în dezvoltarea esenței epidemiilor ca fenomene naturale”.

După absolvirea institutului este înmatriculat în doctoratură la Catedra de epidemiologie, îndrumat de prof. E. Șleahov, savant cu renume mondial în epidemiologie, în special în studierea antraxului. În 1973 Viorel PRISĂCARU susține teza de doctor în științe medicale cu tema „*Epidemiologia și perspectiva eradicării antraxului în Moldova*”. În același an ocupă prin concurs postul de asistent la Catedra de epidemiologie, iar în scurt timp devine lector superior, conferențiar la aceeași catedră. În perioada 1987-1989 a urmat postdoctoratul, iar în 1990 susține teza de doctor habilitat în medicină cu tema „*Optimizarea supravegherii epidemiologice în zoonetroponoze*”. În același an este ales prin concurs la USMF „Nicolae Testemițanu” șef al Catedrei de epidemiologie și al Laboratorului „Infecții intraspitalicești”. În 1991 i se conferă gradul didactic de profesor universitar.

Efectuează mai multe studii valoroase în epidemiologia antraxului, rabiei, leptospirozelor, salmonelozelor, HIV/SIDA, infecțiilor nosocomiale etc. – patologii actuale pentru Republica Moldova. Cercetările sale au condiționat elaborarea unui sistem de supraveghere epidemiologică la nivel

național, materializându-se în peste 500 de lucrări științifice publicate, inclusiv 12 monografii. Pentru ciclul de lucrări: „Epidemiologia, modelarea, pronosticarea și supravegherea epidemiologică la leptospiroze în Republica Moldova”, este distins cu Premiul Academiei de Științe a Moldovei (1996).

Sub conducerea sa, în Laboratorul științific „Infecții intraspitalicești” al USMF „Nicolae Testemițanu” au fost efectuate numeroase studii asupra proprietăților antimicrobiene și antifungice ale substanțelor indigene de origine sintetică și naturală. În consecință, au fost depistate și brevetate peste 40 de substanțe autohtone cu proprietăți antibacteriene, antifungice și tuberculostatice foarte pronunțate și inofensive, care pot constitui baza extinderii arsenalului de remedii antibacteriene, antifungice și antituberculoase, precum și a producerii lor la scară națională din materie primă locală. Este autorul și coautorul remediilor medicamentoase Izofural în soluție și unguent, *Unguent antibacterian și antifungic*, *Cimpelsept*, antisepticul pentru mâini *Aseptomin* și al. Pentru realizări performante în domeniul inovațional și elaborarea preparatelor antibacteriene, este distins cu Premiul AȘM (2006), Diploma Guvernului Republicii Moldova (2007), iar în anul 2009 este desemnat „Savantul anului” cu acordarea Premiului mare al AȘM.

A participat la saloanele internaționale de inventică de la Budapesta, Ungaria („GENIUS”, 1999), Geneva, Elveția (1999-2009), Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 2000-2011), București, România („INVENTIKA”, 1999-2017), Iași, România („INVENTICA”, 2002-2018, „EUROINVENT”, 2012-2016), Moscova, Rusia („ARHIMEDE”, 2004-2010), Chișinău, Republica Moldova („INFOINVENT”, 1999-2009, 2021), Cluj-Napoca, România („PRO INVENT”, 2008-2021), Sevastopol, Ucraina („Novoe vremea”, 2007-2010), Suzhou, China (2008) Bacău, România, 2014, Timișoara „Traian Vuia”, 2018, unde invențiile sale au fost apreciate cu 54 de medalii de aur, 14 de argint, 15 de bronz și cu peste 40 de diplome de gr. I, II și III. Este deținător al Premiului Mare al AGEPI („INFOINVENT”, Chișinău, 2004), al Marelui Premiu „Pentru contribuții de excepție în dezvoltarea și promovarea inventicii” („PRO INVENT”, Cluj-Napoca, 2009), al Premiului Guvernului Republicii Moldova („INFOINVENT”, Chișinău, 2009), al Medaliei „Meritul inventiv” («INVENTICA», Iași, 2010), al Ordinului Regatului Belgiei „Mérite de l’Invention 2011”.

Din 1991 până în 2013, Viorel PRISĂCARU a deținut funcția de prorector pentru activitatea științifică al USMF „Nicolae Testemițanu”, perioadă în care Universitatea a înregistrat cei mai înalți indicatori în domeniul cercetărilor științifice și al invențiilor. În anul 2005, pentru activitate inovați-

onală productivă, USMF „Nicolae Testemițanu” a fost distinsă cu Trofeul Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală (Geneva), iar în anul 2007 – cu Trofeul AGEPI pentru inovare și creativitate. Pe parcursul anilor 1991-2001, a fost membru al Consiliului Suprem pentru Cercetare și Dezvoltare Tehnologică, membru al Senatului (1996-2019) și al Consiliului Științific (1991-2017) al USMF „Nicolae Testemițanu”, membru al Consiliului de Experți al Ministerului Sănătății (2000-2016) și al biroului Secției Medicale a AȘM (2004-2021), președinte al Comisiei de experți a CNAA (2012-2018), epidemiolog principal al Republicii Moldova (1990-2012), președinte al Societății Științifice a Epidemiologilor și Microbiologilor din R. Moldova (1990-2019), vicepreședinte al Academiei de Științe a Moldovei (2016-2019), șef al Catedrei de epidemiologie și al Laboratorului Științific „Infecții intraspitalicești” a USMF „Nicolae Testemițanu” (1990-2019). Actualmente activează în funcția de profesor consultant la Catedra de epidemiologie și coordonator științific, în Laboratorul „Infecții intraspitalicești”, a USMF „Nicolae Testemițanu”. Este membru al Secției medicale a AȘM și al Comisiei Extraordinare de Sănătate Publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova.

Pentru merite deosebite în dezvoltarea științei autohtone, în anul 1999 i se conferă titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova”, este decorat cu medaliile „Meritul Civic” (1995), „Dimitrie Cantemir” (2006), „Nicolae Milescu Spătarul” (2016), Meritul Științific , clasa a II-a (2017), Meritul Științific, clasa I-a (2021), cu Ordinul „Gloria Muncii” (2010) și Diploma de Onoare a Guvernului Republicii Moldova (2021).

În perioada 2001-2003, este deputat în Parlamentul Republicii Moldova, membru al Comisiei pentru Știință, Învățământ, Cultură, Tineret și Mijloace de Informare în Masă.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2002.

Simion TOMA

(născut la 30 august 1936, Orhei –
decedat la 11 noiembrie 2015, Chișinău)
academician, membru titular al AȘM,
doctor habilitat în agricultură,
profesor universitar, membru de onoare
al Academiei de Științe Agricole și Silvice
„Gheorghe Ionescu” din București, România,
doctor honoris causa al Universității
Agrare de Stat din Moldova,
Om Emerit al Republicii Moldova,
Cavaler al Ordinului Republicii

Simion TOMA a absolvit cu mențiune Institutul Agricol „M. Frunze” din Chișinău. Susține în 1967 teza de doctor în agricultură. În perioada 1970-1972 face postdoctoratul în cadrul Facultății de Biologie și Pedologie a Universității „M. Lomonosov” (or. Moscova), iar în 1973 devine primul doctor habilitat din Moldova la specialitatea „Agrochimie”.

Activitatea didactică o începe ca asistent (1959) la Catedra agrochimie a Institutului Agricol „M. Frunze” din Chișinău, apoi este avansat în calitate de lector superior (1964), conferențiar (1967) și profesor interimar (1973).

Din 1960, Simion TOMA studiază problema „Microelementele în sistemul biogeochimic-sol-plantă-surse acvatice-producție alimentară”. În 1978 este ales membru corespondent, iar în 1981 – membru titular, academician al AȘM la specialitatea „Agrochimie”. În 1985 i se conferă gradul didactic de profesor universitar la specialitatea „Agrochimie”.

Este fondatorul școlii științifice în domeniul microelementelor ca vectori ai proceselor biologice. A pregătit 38 de doctori și doctori habilitați în agricultură și biologie. Este autorul și coautorul a circa 800 de lucrări științifice și a 56 de invenții brevetate.

Inovațiile sale sunt direcționate la evidențierea legăturilor distribuirii microelementelor în obiectele biosferei, elaborarea metodelor și procedeele de diagnosticare, administrarea microîngrășămintelor și regulatorilor de creștere cu scopul de a elucidă mecanismele fiziologice și biochimice de formare a rezistenței plantelor la acțiunea nefastă a stresurilor ecologice (secetă, înghețuri etc.) și de sporire a productivității și calității producției vegetale.

În cadrul AȘM, Simion TOMA activează din 1978 în calitate de director al Institutului de Fiziologie a Plantelor. Concomitent, a fost ales academician coordonator al Secției de științe biologice și chimice (1980-1986) și vicepreședinte al AȘM (1986-1990). În perioada 2005-2009 este academician coordonator al Secției de științe agricole a AȘM. Din 2009 este vicepreședinte al Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare al Republicii Moldova. În 2006 este ales membru de onoare al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu” din București, România.

Pe parcursul activității ține prelegeri și cursuri specializate la disciplinele „Agrochimie”, „Deservirea agrochimică” și „Fiziologia plantelor” la Universitatea Agrară de Stat și la Universitatea de Stat din Moldova.

Pentru merite deosebite în știință și aplicarea elaborărilor în producție este decorat cu trei ordine și două medalii guvernamentale, inclusiv Ordinul Republicii. Este posesorul mai multor distincții prestigioase din mediul academic: Premiul academicianului D. Prianșnikov, Premiul Academiei Române, Premiul Academiei de Științe a Moldovei, Premiul Președinților Academiei de Științe din Moldova, Ucraina și Belarus, medalia „S.I. Vavilov”, medalia „Dimitrie Cantemir” ș.a.

În anul 2007 i se conferă titlul doctor honoris causa al Universității Agrare de Stat din Moldova. Tot în acel an este decorat cu medalia Academiei Regale de Științe Agricole și Silvicultură din Suedia.

La saloanele naționale și internaționale de invenție a fost menționat cu peste 58 de medalii de aur (Moscova, Geneva, București, Iași, Chișinău), argint și bronz (Moscova, Geneva, Bruxelles, București, Suzhou, Pittsburgh, Chișinău ș.a.).

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2003.

Valeriu DULGHERU

(născut la 9 martie 1956, Cârpești, Cantemir)
doctor habilitat în tehnică, profesor universitar la
Departamentul „Bazele Proiectării Mașinilor”,
Universitatea Tehnică a Moldovei,
director al Centrului de Elaborare a Sistemelor de
Conversie a Energiilor Regenerabile,
Academician de Onoare al Academiei de Științe Tehnice din România
doctor honoris causa al Universității Tehnice „Gh. Asachi”, Iași, România,
laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova
în domeniul științei și tehnicii,
Inventator Emerit al Republicii Moldova,
Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”

Valeriu DULGHERU este absolvent al Institutului Politehnic din Chișinău, Facultatea Mecanică, specialitatea „Tehnologia construcției de mașini” (1978). Devine doctor în tehnică în 1987 cu teza „*Precizia cinematică a transmisiilor precesionale*”. În 1995 susține teza „*Statica și dinamica transmisiilor planetare precesionale*” și obține titlul de doctor habilitat în tehnică. Se consacră activității didactice universitare, fiind profesor la Catedra „Teoria mecanismelor și organe de mașini”, transformată ulterior în departamentul „Bazele Proiectării Mașinilor” al Universității Tehnice a Moldovei, al cărei șef a fost în perioada 1996 – 2021), activității științifice în calitate de președinte și membru al Consiliilor științifice de susținere a tezelor de doctor și doctor habilitat în tehnică.

Este autorul și coautorul a circa 1000 de lucrări de specialitate, inclusiv 72 de monografii, manuale și cărți de popularizare a științei, între care: *Transmisii planetare precesionale*, Chișinău, „Știința”, 1987; *Principiile creației ingineresti*, Chișinău, „Știința”, 1992; *Manual de creativitate*, Chișinău, „TehnicaInfo”, 2000; *Inventica practică*, Chișinău, „TehnicaInfo”, 1999; *Transmisii planetare, precesionale și armonice*, București-Chișinău, 1998; *Organe de mașini* (partea I, 1999, și partea II, 2002), București; *Proiectarea asistată de calculator în construcția de mașini*, Chișinău, „Tehnica-Info”, 2001; *Distracții*

plus cunoștințe, Chișinău, Editura UTM, 2004; *Creativitate tehnică*. Ghid practic, Chișinău, Editura UTM, 2005; *Sisteme de conversie a energiilor regenerabile*. Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Editura „Tehnica-Info” SRL, 2007; *Antologia invențiilor* (în 4 volume), Chișinău, Editura „Bons Offices” SRL, 2011; *Resilient Energy Systems. Renewables: Wind, Solar, Hydro*. Editura Springer, VIII, 2013; „Bazele elaborării creative a produselor” (2 volume) ș.a.

Rezultatele activității sale inovaționale s-au materializat în 191 de invenții elaborate în domeniile transmisiilor planetare precesionale, sistemelor de conversie a energiilor regenerabile și al jocurilor spațiale. A îndeplinit funcția de executor și executor responsabil în 54 de proiecte de cercetare și funcția de coordonator – în 13 proiecte de cercetare-dezvoltare naționale și internaționale.

Realizările sale în domeniul inventicii au fost apreciate cu diverse distincții. Valeriu DULGHERU este deținător al titlurilor „Inventator de Elită al României” cl. I (1994) și „Inventator Emerit al Republicii Moldova” (1995), Ordinul „Merite de l’Innovation”, diplome de CHEVALIER, Bruxelles (2008), Ordinul „Leonardo da Vinci”, Iași, România (2009), Ordinul „Gogu Constantinescu”, Cluj-Napoca, România (2012), Premiul Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală (OMPI) pentru cel mai bun inventator, Geneva, Elveția (2013).

Pentru merite deosebite în creația tehnică, a fost distins cu Medalia de Aur „Henry Coandă” cl. I (România, 1996), este „Inovatorul anului” (2006), laureat a peste 200 de medalii de aur, de argint și premii speciale ale saloanelor internaționale de inventică de la Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 1994-2015), Geneva, Elveția (1999-2010), Casablanca, Maroc (1998), Pittsburgh, SUA (INPEX, 1996-2007), Inventica, Iași România (1992-2021), Arhimed, Moscova (2008-2017), Novii Ceas, Sevastopol (2007-2013), PRO INVENT, Cluj Napoca, România (2007-2021), EuroInvent (2009-2021) ș.a.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2004.

Anastasia ȘTEFĂRȚĂ

(născută la 23 decembrie 1943, Fântâna-Albă, Edineț)
doctor habilitat în biologie, profesor cercetător,
șefă a Laboratorului nutriția minerală și regimul
hidric al plantelor al Institutului de Genetică,
Fiziologie și Protecție a Plantelor al Academiei
de Științe a Moldovei

Anastasia ȘTEFĂRȚĂ a absolvit în 1965 Institutul Pedagogic din Tiraspol, după care, în anii 1965-1972, este asistentă la Catedra fiziologia plantelor în cadrul aceluiași institut. În 1975 face doctorantura la Institutul de Fiziologie a Plantelor al AȘM și obține titlul științific de doctor în biologie la specialitatea „Fiziologia plantelor”, iar din 1992 este doctor habilitat în biologie.

Pe parcursul a 38 de ani activează la Institutul de Fiziologie a Plantelor (actualmente Institutul de Genetică și Fiziologie a Plantelor) al AȘM în calitate de cercetător științific coordonator, cercetător științific principal, șefa grupului de creație „Adaptogeneza”, șefa Laboratorului nutriția minerală și regimul hidric al plantelor. Cercetările sale au fost orientate spre evaluarea sistemelor de autoreglare a homeostazei hidrice la plantele de cultură, adaptării și rezistenței acestora la secetă, exces de umezeală în sol, la fluctuația extremă a umidității și temperaturii. Investigațiile științifice curente se referă la elucidarea sistemelor de reglare a funcțiilor organismului vegetal integral (trofică, hormonală, electrică), a rolului centrelor dominante și gradientilor fiziologici în adaptarea plantelor la condițiile nefavorabile de umiditate, reacțiilor primare de răspuns și declanșării stării de stres (reorganizarea sistemelor membranare, modificarea sintezei proteinelor, metaboliților de stres și compușilor protectori); a demonstrat funcția impulsului hidraulic în activizarea enzimelor de protecție antioxidantă în condiții de secetă și dependența afectărilor oxidative de capacitatea

plantei de autoreglare a homeostazei apei; efectuează cercetări subordonate prospecțiunii căilor de atenuare a impactului situațiilor de limită asupra plantelor, a elaborării metodelor de diagnosticare expeditivă a rezistenței lor ecologice.

Activitatea Anastasiei ȘTEFĂRȚĂ s-a materializat în circa 360 de lucrări științifice, inclusiv o monografie, 120 de articole în reviste de prestigiu și 90 de rapoarte la diferite forumuri de specialitate din țară și de peste hotare. Este coautoarea a 5 monografii, a 4 broșuri și a unei culegeri de lucrări de laborator la fiziologia plantelor pentru instituțiile de învățământ superior. Este membră a Consiliului director al Societății „Fiziologia și Biochimia Plantelor”, secretar științific al Consiliilor științifice specializate DH 08.03.00.12, participă activ la pregătirea cadrelor științifice prin doctorantură.

Deține 32 de brevete de invenție în domeniul fiziologiei plantelor. A participat la realizarea convențiilor de colaborare științifică (Bulgaria, Ungaria), contractelor economice (Rusia), la implementarea noilor procese tehnologice și utilaje. Lucrările Anastasiei ȘTEFĂRȚĂ sunt citate de cercetători din diferite țări. Elaborările sale științifico-aplicative au fost menționate la saloanele internaționale de invenții cu 5 medalii de aur, 5 de argint, 5 de bronz, Marele Premiu al AGEPI și cu alte distincții.

Medalia de Aur a OMPI „Femeie Inventator”
i-a fost decernată în 2004.

Ion DANILIUC

(născut la 18 iulie 1943, Grimăncăuți, Briceni –
decedat la 14 septembrie 2022, Chișinău)
mandatar autorizat în proprietatea intelectuală,
cercetător științific superior, membru
al Consiliului Republican al Uniunii
Inventatorilor și Raționalizatorilor „Inovatorul”,
membru al Senatului Asociației pentru Educație,
Cultură și Știință din Moldova, membru
al Consiliului de Administrare al Centrului
 Internațional de științe energo-informatică „ZEIA”,
Om Emerit al Republicii Moldova,
Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”

În anul 1966 Ion DANILIUC a absolvit Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Moldova, după care este angajat la Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Construcției de Aparate Electrice, unde lucrează până în anul 1992, inițial în calitate de laborant, iar mai apoi ca cercetător științific inferior, cercetător științific superior, șef adjunct de laborator, șef de sector, șef de direcție, metrolog principal.

În anii 1970-1974 urmează doctorantura la Institutul de Fizică Aplicată al AȘM. În activitatea sa de cercetător și inventator este preocupat, în special, de construcția aparatelor electrice și a instalațiilor metrologice. Printre acestea – un original procedeu și un set de dispozitive pentru controlul divizorilor de precizie de tensiune înaltă. Ulterior, participă la elaborarea pe baza invențiilor sale a 36 de tipuri de noi aparate de măsurat, implementate pe larg în diferite ramuri ale economiei naționale în 30 de țări.

De-a lungul anilor a efectuat stagii la instituții de cercetare-dezvoltare din Ucraina, Rusia, Germania, Marea Britanie, a participat cu rapoarte și comunicări la numeroase simpozioane și confe-

rințe științifice naționale și internaționale. Rezultatele activității sale s-au materializat în 32 de invenții, brevetate în Republica Moldova, SUA, Germania, Franța și în alte țări; este semnatul a circa 85 de articole publicate în diverse domenii ale științei și tehnicii, precum și în domeniul proprietății intelectuale.

Din anul 1992 și până în anul 2010, Ion DANILIUC a exercitat funcția de vicedirector general al Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală, fiind unul dintre fondatorii și promotorii sistemului național de protecție a proprietății industriale. Cu participarea sa nemijlocită, în perioada 1995-1999, a fost elaborată legislația Republicii Moldova în domeniul proprietății industriale, inclusiv primele legi privind brevetele de invenție, protecția mărcilor și denumirilor de origine a produselor, desenelor și modelelor industriale, soiurilor de plante, topografiilor circuitelor integrate, precum și actele normative de aplicare a acestora.

A activat în mai multe foruri naționale și internaționale de specialitate: Comitetul Executiv al Uniunii de la Paris pentru Protecția Proprietății Industriale; comitetele de lucru ale OMPI pentru drepturile de brevet, pentru drepturile mărcilor, desenelor/modelelor industriale, indicațiilor geografice; Consiliul Administrativ al Organizației Eurasiatice de Brevete; Consiliul Interstatal pentru problemele Protecției Proprietății Industriale; Comitetul de Cooperare a Republicii Moldova cu UE; Comisia Interdepartamentală pentru Realizarea Angajamentelor Republicii Moldova față de OMC; Consiliul pentru decernarea Premiului de Stat pentru realizări în domeniul calității.

Activitatea sa profesional-științifică a fost menționată pe parcursul anilor cu titlurile: Cel mai dotat tânăr inventator din Moldova; Constructor Emerit în domeniul construcției de aparate electrice; laureat al Expoziției Realizărilor Economiei Naționale și deținător al medaliilor de aur, argint și bronz; laureat al Organizației Unionale a Inventatorilor și Raționalizatorilor; multiplu laureat al concursurilor unionale de creație tehnico-științifică.

Pentru rezultatele obținute, Ion DANILIUC s-a învrednicit de diplome și medalii la saloanele internaționale de inventică din Belgia (Bruxelles, „EUREKA”), Elveția (Geneva), Coreea (Seul), România (București, „INVENTIKA”; Iași, „ECOINVENT”), Rusia (Moscova, „ARHIMEDE”), Ucraina (Sevastopol, „Novoe vremea”), Republica Moldova (Chișinău, „INFOINVENT”). Este laureat al Medaliei de Aur

„V.I. Blinnikov”, Cavaler al Ordinului Tehnico-Științific și Cultural „Leonardo da Vinci”, Cavaler al Ordinului Regatului Belgiei „Mérite de l’Invention” – pentru succese eminente în inventică și pentru promovarea invențiilor.

În anul 2005, pentru merite în dezvoltarea sistemului național de protecție a proprietății intelectuale, contribuție la implementarea în producție a invențiilor și activitate organizatorică și obștească prodigioasă, i-a fost conferit titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova”.

I-a fost conferit Ordinul „Gloria Muncii”, în anul 2018, pentru activitate îndelungată și prodigioasă în domeniul inventicii, contribuție la implementarea elaborărilor de înaltă eficiență și merite în dezvoltarea progresului tehnico-științific.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2005.

Victor GHICAVÎ

(născut la 11 august 1944, Mărcăuți, Briceni)
membru corespondent al AȘM,
doctor habilitat în medicină, profesor universitar,
profesor consultant al Catedrei farmacologie și
farmacologie clinică a Universității de Stat de Medicină
și Farmacie „Nicolae Testemițanu”,
laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova,
Om Emerit al Republicii Moldova,
Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”,
Cavaler al „Ordinului Republicii”

În 1966 Victor GHICAVÎ a absolvit cu mențiune Institutul de Stat de Medicină din Chișinău, obținând diploma de medic stomatolog. Din același an își începe secundariatul, devenind ulterior asistent la Catedra farmacologie a ISM (1966-1977). În 1971 susține teza de doctor în științe medicale, iar în 1978 – teza de doctor habilitat în medicină cu tema „Corecția farmacologică a dereglărilor hemodinamice și regimului de oxigenare în hipotensiunile arteriale acute”. În perioada 1977-1982 este conferențiar universitar la ISM, din 1989 – profesor universitar.

Pe parcursul anilor 1982-1988 Victor GHICAVÎ fondează, organizează și conduce Catedra farmacologie clinică a ISM. Din 1988 și până în 2019 a fost șef al Catedrei farmacologie și farmacologie clinică a USMF „Nicolae Testemițanu”, exercitând concomitent, în perioada 1995-1999, funcția de șef al Laboratorului de expertiză preclinică, clinică și supraveghere a medicamentelor al Institutului Național de Farmacie. Din 1986 până în 1995, a deținut funcția de prorector didactic (prim-vicelector) al USMF „Nicolae Testemițanu”.

Pentru contribuție la dezvoltarea științei și medicinei, în 1992 i se conferă titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova”. Devine în 1996 laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii, apoi, în 2004, al Premiului Național în domeniul științei și tehnicii. Din 1996 este membru de onoare al Academiei de Științe Medicale din România.

Aria intereselor sale științifice ține de cercetarea și elaborarea medicamentelor noi, optimizarea tratamentului medicamentos al unor boli și stări patologice cu utilizarea noilor medicamente autohtone. Este specialistul principal în farmacologie al Ministerului Sănătății, președinte al Consiliului științific specializat „Farmacologie și farmacologie clinică”. Este promotorul „Conceptului utilizării raționale a medicamentelor”; conducător al Programelor de stat (2007-2010; 2018-2021) etc. Este membru al Colegiului de redacție al revistelor: „Arta Medica”, „Curierul Medical”, „Info-Med”, „Sănătate publică, Economie și Management în medicină”, „Buletinul AȘM. Științe medicale” din Republica Moldova; „Medic+ro” și „Farmacist+ro” din România; „Лекарственные средства” din Federația Rusă. Actualmente activează în funcția de profesor consultant la Catedra de farmacologie și farmacologie clinică a USMF „Nicolae Testemițanu”. Este membru al Secției medicale a AȘM.

Rezultatele activității lui Victor GHICĂVÎI s-au materializat în peste 560 de lucrări științifice. Este autorul și coautorul a 64 de invenții, 12 monografii, 9 manuale, 10 îndrumare de specialitate. A elaborat 19 preparate medicamentoase originale cu acțiune antihipotensivă, adsorbantă, regeneratoare, citoprotectoare, antimicrobiană, antifungică, hepatoprotectoare, imunomodulatoare. Printre monografiile publicate se numără: *Farmacologia remediilor hipertensive* (1974); *Remedii hipertensive* (1983); *Șocul traumatic. Aprecierea gravității și pronosticul rezultatelor* (1986); *Malformațiile congenitale ale cordului la copii și farmacoterapia lor* (1989); *Traumele asociate ale toracelui și abdomenului* (1990); *Adaptarea, insuficiența funcțiilor și ireversibilitatea referitor la problemele șocului* (1992); *Cardioreumatologia pediatrică* (1998). Este semnatar al cărților: *Ghid în farmacoterapie* (pentru internștii de sector, 1966); *Ghid în farmacoterapia afecțiunilor somatice la copii* (1989); *Ghid în farmacoterapia afecțiunilor stomatologice* (1990); *Sinonimele, analogii și interacțiunea medicamentelor* (1993); *Deregările ritmului cardiac la copii și farmacoterapia lor* (1993); *Farmacologia medicamentelor simptomatice* (1995); *Ghid în farmacoterapia afecțiunilor nespecifice ale organelor respiratorii la copii* (1997); *Farmacoterapia afecțiunilor stomatologice* (ghid, 1997, 2002); *Medicația dereglărilor circulației cerebrale și periferice* (1998); *Manual de receptură* (2000); *Farmacologie* (teste de autoevaluare, 2001); *Farmacologie clinică* (teste de autoevaluare, 2000); *Antibioterapie în ORL* (2001); *Îndreptar pentru medicul de profil general în pediatrie* (2001); *Unele aspecte de utilizare rațională a medicamentelor* (2002); *Medicamentele și utilizarea lor rațională* (2004); *Фармакология основных стоматологических заболеваний* (2006) și al manua-

lelor: *Farmacologia* (2009); *Farmacologia clinică* (2009); *Medicamentul: beneficiu sau prejudiciu* (2009); *Farmacologia* (2010); *Farmacoterapia afecțiunilor stomatologice* (2014).

A întemeiat și implementat disciplina „Farmacologia clinică” în sistemul de învățământ superior (1980); specialitatea „Medic-farmacolog clinician” (1997); serviciul „Farmacologia clinică” în sistemul de sănătate din Republica Moldova (2011).

Sub conducerea sa au fost susținute 7 teze de doctor habilitat în științe medicale și 22 de teze de doctor în științe medicale.

Victor GHICAVÎI și-a expus invențiile la mai multe saloane naționale și internaționale de inventică din: Budapesta, Ungaria („GENIUS”, 1998), Geneva, Elveția (1999-2009), Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 2000-2011), București, România („INVENTA-99), Iași, România („INVENTICA”, 2002-2019; „ECO-INVENT”, 2007; „EUROINVENT”, 2012-2020), Moscova, Rusia („ARHIMEDE”, 2007-2009), Chișinău, Republica Moldova („INFOINVENT”, 1999-2019), Cluj-Napoca, România („PRO INVENT”, 2008-2021), Sevastopol, Ucraina („Novoe vremea”, 2006-2010), Suzhou, China (2008); Cluj-Napoca, România („PRO INVENT”, 2010-2018); Bacău, România, 2014, Timișoara, România („TRĂIAN VUIA”, 2018-2019), Sibiu, România (Cadet Inova’18). Acestea au fost apreciate cu 49 de medalii de aur, 34 de argint, 14 de bronz, precum și diplome de excelență, de gradul I, II și III.

Este laureat al Premiilor Parlamentului (2003), Guvernului Republicii Moldova (2007), Academiei de Științe a Moldovei (2008, 2010) și al concursurilor naționale „Invenția anului 2006”, „Topul inovațiilor-2009” și „Topul inovațiilor-2010).

Pentru merite deosebite în dezvoltarea științei autohtone, în anul 2012 este decorat cu Ordinul „Gloria Muncii”; este decorat cu medaliile „Dimitrie Cantemir” (2014), „Nicolae Milescu Spătarul” (2018), Cavaler al „Ordinului Republicii” (2020).

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2005.

Ștefan ODAGIU

(născut la 20 octombrie 1965, Zâmbreni, Ialoveni)
doctor în științe tehnice,
președinte al Companiei „Vinex-Victoria”,
Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”,
Om Emerit al Republicii Moldova

În anul 1990 Ștefan ODAGIU a absolvit cu mențiune Institutul Politehnic din Chișinău, fiind deținător al Bursei de Merit. Imediat după absolvire își începe activitatea profesională la Fabrica Experimentală de Vinuri din Bardar, actualmente SA „Vinăria-Bardar”, în calitate de inginer-tehnolog, în 1991 fiind ales în funcția de inginer-șef, iar în perioada 1998-2001 exercitând funcția de director general al SA „Vinăria-Bardar”.

Concomitent, în 1990, susține examenele de admitere și este înmatriculat la doctorantura UTM, specialitatea „Tehnologia produselor fermentării băuturilor alcoolice și analcoolice”, pe care o absolvă în 1994, susținând ulterior teza de doctor în științe tehnice.

În decursul anilor 1997-2000 face studii suplimentare de instruire în domeniul managementului, marketingului și managementului financiar în cadrul programului de stagiu al managerilor întreprinderilor din Republica Moldova peste hotare „Planul Marshall” și urmează cursurile de management financiar la „Business Center” din Republica Moldova.

Rezultatele în domeniul cercetării-dezvoltării s-au materializat în elaborarea și implementarea unor noi produse și tehnologii inovatoare în producție, precum și în cele peste 70 de lucrări științifice publicate și în brevetele de invenție obținute. Este autorul tehnologiilor noi și al documentației normativ-tehnice și tehnologice de producere a renumitelor produse alcoolice: brandy „Botna”,

divinuri „Cezar”, „Marshall”, vin cu denumire de origine „Aligote de Bardar” ș.a., menționate la concursurile naționale și internaționale de vinuri cu 27 de medalii de aur, argint și bronz, cu „Trofeul internațional pentru calitate” (1997, Franța), „Trofeul pentru activitate inovatoare în oenologie” (2000, Rusia). Ștefan ODAGIU a contribuit substanțial la organizarea renovării tehnico-tehnologice și implementarea planului strategic de dezvoltare a SA „Vinăria-Bardar”. Ca urmare, întreprinderea a înregistrat o creștere a vânzărilor, rentabilității economice și productivității muncii de 3-4 ori, devenind lider al industriei vinicole.

Continuă activitatea științifică în cadrul Institutului de Microbiologie și Biotehnologie, Universității Tehnice a Moldovei și Oficiului Național al Viei și Vinului, orientată spre elaborarea unor tehnologii avansate, inovaționale de obținere a produselor noi analcoolice și alcoolice sanogene.

Meritele sale în domeniile profesate, în cercetare și în inventică au fost înalt apreciate. Deține titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova” (1995), a fost desemnat „Businessmanul anului 2000”, este Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (2001) și Cavaler, Ofițer, Comandor al Ordinului Regatului Belgiei „Méríte de l’Invention” (2003), laureat al Medaliei de Aur a Comunității Europene pentru promovarea invențiilor (2005) și Ofițer, Comandor al Ordinului European Innovation Awards (2011, 2016). La saloanele internaționale de inventică de la Bruxelles (Belgia), Geneva (Elveția), Pittsburgh (SUA), Sofia (Bulgaria), București (România) invențiile sale au fost menționate cu peste 20 de medalii de aur, argint și bronz.

În perioada 2002-2003 a fost viceprim-ministru, ministru al economiei al Republicii Moldova, din 2013 este președinte al S. A. „VINURI-IALOVENI”, membru al Consiliului de Coordonare al IP ONVV și Director general al Companiei „Vinex-Victoria”.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2005.

Ion TODERAȘ

(născut la 17 august 1948, Logănești, Hâncești)
academician, membru titular al AȘM, membru
de onoare al Academiei Române,
doctor habilitat în biologie,
profesor universitar, doctor honoris
cauza al Universității de Stat din Tiraspol,
Director Onorific al Institutului de Zoologie,
Titlul Onorific „Om Emerit”,
Cavaler al Ordinul Republicii

Ion TODERAȘ a absolvit Facultatea de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova și doctorantura la Institutul de Zoologie al AȘM. În anul 1979, în cadrul Universității „I.I. Mecinikov” din Odesa, susține teza de doctor în biologie cu tema *„Rolul hironomidelor în procesele biologice ale bazinelor acvatice din Moldova”*. Urmează o serie de specializări în Rusia, Belarus, România, Franța, SUA și postdoctoratul la Institutul de Zoologie al Academiei de Științe din Rusia (Sankt Petersburg, 1986-1987). În anul 1991, în cadrul institutului nominalizat, susține teza de doctor habilitat în biologie cu tema *„Fundamente generale în estimarea rolului funcțional al hidrobionților în ecosisteme acvatice continentale”*.

Activează în calitate de cercetător științific de diferite niveluri la Institutul de Zoologie al AȘM (1971-1988), șef de catedră la USM (1988-2006), director al Institutului de Zoologie al AȘM (1993-2006, 2009 - 2018), fondator și coordonator al Centrului Științific de Biologie Generală și Moleculară (2007 - prezent). Este membru al Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al AȘM (2004-2008), membru al Colegiului Ministerului Ecologiei și Resurselor Naturale, membru al Comisiei pentru securitatea ecologică, vicepreședinte al Comisiei Naționale pentru ținerea Cărții Roșii a R. Moldova. În perioada anilor 2004-2008 a deținut funcția de academician coordonator al Secției

științe biologice, chimice și ecologice a AȘM. A fondat colectivul de creație „Argonaut” în cadrul Facultății de Biologie și Pedologie a USM.

Cercetările efectuate de Ion TODERAȘ în domeniile zoologie, hidrobiologie, ecologie funcțională reflectă următoarele aspecte: nivelul de organizare și integrare funcțională a organismelor unicelulare clonale și pluricelulare poichiloterme; revizuirea concepției „adaptării metabolice” la diferite temperaturi, elaborarea bazei metodologice de estimare a travaliului geochimic al populațiilor de nevertebrate în ecosistemele terestre și acvatice; identificarea unor principii noi în determinarea legităților ontogenetice ale variației echivalentului energetic, a metabolismului activ, a coeficientului convertibilității energiei asimilate și a productivității nevertebratelor cu tipul de creștere exponențial, parabolic și asimptotic.

A elaborat o nouă concepție științifică ce vizează existența unor legități unice ale fluxului de materie, energie și formare a productivității secundare, care a permis fundamentarea unor principii noi în evaluarea și pronosticarea cantitativă a funcționării populațiilor de animale nevertebrate atât în ecosistemele acvatice, cât și în cele terestre. Rezultatele cercetărilor au fundamentat Concepția programelor „Monitoringul ecologic în Republica Moldova”, „Planul strategic de acțiune în domeniul conservării biodiversității Republicii Moldova”, „Primul Raport Național despre Biodiversitate” și elaborarea „Cărții Roșii a Republicii Moldova” (ed. a II-a, 2001 și ed. a III-a, 2015).

A elaborat și implementat în plan ramural, în colaborare cu cercetătorii Institutului de Microbiologie și Biotehnologie, preparatul de uz veterinar apispir ca remediu biostimulator al prolificității și productivității familiilor de albine. A publicat 540 de lucrări științifice și științifico-metodice, inclusiv 62 de articole științifice în reviste și culegeri recenzate, 25 de monografii și manuale, cărți și elaborări metodice, între care: *Biodiversity of the aquatic ecosystems from the Republic of Moldova* (problems, realizations and perspectives) (2002, în colab.); *New Achievements in the Estimation of Functional Ecology and Biodiversity in Poikilothermic Organism//Limnological Reports* (2002, în colab.); manualul *Ecologia microorganismelor acvatice* (2005, în colab., tradus în engleză pentru universitățile din SUA) etc. Este coautor al colecției naționale de carte *Lumea vegetală și lumea animală a Moldovei* și al lucrării fundamentale “Lyme disease” (2012, în colab.), editată de INTEH OPEN SCIENCES ș.a.

Deține peste 45 de brevete de invenție, realizările fiind menționate cu medalii de aur, argint și bronz la cele mai prestigioase expoziții și târguri internaționale, inclusiv din Anglia, Belgia, Elveția, România, SUA. Este președinte al Consiliului științific specializat al Institutului de Zoologie pentru susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat la specialitățile „Hidrobiologie”, „Ihtiologie”, „Zoologie și entomologie” (1995-2005), iar din 2005 – la specialitatea „Zoologie”. A pregătit 45 de doctori în știință din țară și străinătate și 10 doctori habilitați în științe. Este doctor magna cum laudae al Universității Libere Internaționale din Moldova. Exercită funcția de președinte al Comitetului Național UNESCO „Omul și Biosfera” al Republicii Moldova și președinte al Societății Hidrobiologilor și Ihtiologilor din Moldova (1999- prezent), activează în foruri de prestigiu din domeniu.

Participă la realizarea mai multor programe/proiecte naționale și internaționale, între care: Parteneriatul dintre USM și Universitatea Riverside (California) „Dezvoltarea educației ecologice în Moldova” 1999-2003 (codirector de proiect); INCO-COPERNICUS (1999-2002) „Quality monitoring & quality assurance of freshwater and seawater aquaculture fish” (director executiv); Proiectul „Diversitatea nematodelor în Moldova”, finanțat de către Academia Națională SUA, 2005; CRDF Award MOB1-2651-CS-05 (director de proiect). Este responsabil pentru programul de cercetare al Institutului de Zoologie în Organizația Internațională IWRB (suportul TACIS pentru Moldova); codirector al Proiectului Educație Ecologică la distanță; conducător de proiect internațional pentru procurarea echipamentului etc.

Ion TODERAȘ a ținut o serie de prelegeri și cursuri practice la școlile-seminar de standardizare a metodelor producționiste, ecofiziologice și ecotoxicologice din URSS (Toliatti, 1979; Baikalsk, 1981; Moscova, Sankt Petersburg, 1979-1992), iar în perioada anilor 1997-2005 – la universități din California, Paris, București, Cluj-Napoca, Iași ș.a.

Este laureat al Premiului I al AȘ a URSS, al Premiului Prezidiului AȘM, al Premiului OMPI pentru fondarea unei noi direcții științifice „Biogeochimia ecofiziologică a animalelor”. Deține Medalia de Aur „Pentru Eminente Servicii aduse Cauzei Progresului”, ICEPEC (Bruxelles); medalia „Dimitrie Cantemir”. În cadrul Concursului național pentru susținerea științei și inovării „Econom-2007” a fost distins cu titlul „Inventatorul anului”, este Comandor al Ordinului Regatului Belgiei „Méríte de l’Invention”. Este Laureat al Premiului Național ediția 2013 pentru ciclul de lucrări științifice „Diver-

sitatea, protecția și valorificarea lumii animale”, deține Diploma și Medalia Henry Coandă clasa I (2013), Diploma și Medalia CHARTE, Pour la contribution à la stimulation, au développement et à la promotion de la créativité à “Brussels Innova/Eureka” 2013, Diploma și Medalia “Commander”, acordate de High Commision of the Invention Award. Brussels, 2015. În 2019, pentru merite deosebite, este decorat cu Ordinul Republicii, distincția de stat supremă a Republicii Moldova.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2007.

Svetlana BURACIOVA

(născută la 19 ianuarie 1952, Chișinău –
decedată la 29 decembrie 2020, Chișinău)
doctor în științe medicale, conferențiar cercetător,
cercetător științific coordonator
la Universitatea de Stat de Medicină
și Farmacie „Nicolae Testemițanu”

Svetlana BURACIOVA a absolvit Institutul de Stat de Medicină din Chișinău. Fiind repartizată la Catedra epidemiologie, a îmbinat reușit cercetările științifice și activitatea didactică.

În anul 1989 susține teza de doctor în științe medicale cu tema *„Elaborarea și evaluarea metodei de sanare a purtătorilor de stafilococi cu levamizol”* (conducător științific – profesorul E. Șleahov, savant cu renume mondial în epidemiologie).

În anul 1990 este angajată prin concurs în calitate de colaborator științific superior în Laboratorul infecției intraspitalicești (pe lângă Catedra epidemiologie), iar din 2005, de asemenea prin concurs, ocupă postul de cercetător științific coordonator în același laborator. În anul 1999 i se conferă titlul științific de conferențiar cercetător.

Activitatea științifică a Svetlanei BURACIOVA este axată pe următoarele probleme: epidemiologia și profilaxia infecțiilor septico-purulente în staționarele chirurgicale; infecția osteomielitică: epidemiologia, etiologia, tratamentul și profilaxia; infecțiile septice: optimizarea principiilor de supraveghere epidemiologică, tratament și profilaxie; studierea remediilor antibacteriene.

A efectuat numeroase studii asupra substanțelor indigene de origine sintetică și naturală. În consecință, au fost brevetate peste 50 de substanțe autohtone cu proprietăți antibacteriene și an-

tifungice pronunțate, care pot constitui arsenalul de remedii antibacteriene și antifungice noi din materie primă locală. A elaborat și brevetat un mediu nutritiv selectiv. Este coautoare a remediei antibacteriene nou Izofural.

Svetlana BURACIOVA este autoarea și coautoarea a 155 de lucrări științifice, care au apărut în țară și peste hotare, inclusiv 77 de publicații, 15 invenții, 70 de inovații.

Este deținătoare a Diplomei Guvernului Republicii Moldova – pentru activitate prodigioasă în domeniul inovațional (2006), a Premiului Autorității Naționale pentru cercetare științifică, România (2005), Premiului special al Agenției pentru Dezvoltare Economică din Sevastopol, Ucraina (2007), a medaliei „Nicolae Testemițanu” și a Diplomei Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” (1997, 2008), a Diplomei AȘM pentru activitate inovațională fructuoasă (2010).

A participat la saloanele internaționale de invenție de la Geneva, Elveția (2000-2009), Bruxelles, Belgia („EUREKA”, 2000-2010), București, România („INVENTIKA”, 2009), Iași, România („INVENTICA”, 2008-2011), Cluj-Napoca, România („PRO INVENT”, 2008-2011), Moscova, Rusia („ARHIMEDE”, 2004-2010), Chișinău, Republica Moldova („INFOINVENT”, 1999-2009), Sevastopol, Ucraina („Novoe vremea”, 2007-2010), Suzhou, China (2008), unde invențiile sale au fost apreciate cu 25 de medalii de aur, 12 de argint, 4 de bronz și cu numeroase diplome de gr. I, II și III.

Medalia de Aur a OMPI „Femeie Inventator”
i-a fost decernată în 2009.

Tudor LUPAȘCU

(născut la 2 martie 1950, Flămânzeni, Sângerei)
membru titular al AȘM, academician,
doctor habilitat în chimie, profesor cercetător,
conducătorul Centrului de Chimie Ecologică și Protecția
Mediului Ambiant al Institutului de Chimie,
laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova
în domeniul științei, tehnicii și producției,
Om Emerit al Republicii Moldova,
Cavaler al Ordinului Gloria Muncii,
Cavaler al Ordinului Republicii

Tudor LUPAȘCU a absolvit Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova în 1972. În perioada anilor 1974-1977 a făcut doctorantura în cadrul Institutului de Chimie Coloidală și Chimie a Apei al Academiei de Științe a Ucrainei, unde, în anul 1981, susține teza de doctor în chimie intitulată *„Elaborarea teoriei și practicii purificării apelor reziduale de coloranți”*. După finalizarea doctoranturii este reangajat la Institutul de Chimie al AȘM în calitate de inginer coordonator, apoi devine cercetător științific inferior, superior, coordonator. În anul 1991 este ales în funcția de șef al Laboratorului de chimie ecologică, iar în anul 1995 – în cea de director științific al Institutului de Chimie al AȘM. În perioada 2001-2018 deține funcția de director al Institutului de Chimie al AȘM. Din 2019 și până în prezent este conducător al Centrului de Chimie Ecologică și Protecția Mediului Ambiant al Institutului de Chimie.

Teza de doctor habilitat cu titlul *„Studii fizico-chimice ale cărbunilor activi obținuți din materie primă vegetală și utilizarea lor”* o susține în anul 2000 la Consiliul Științific Specializat de pe lângă Universitatea de Stat din Moldova.

Prin activitatea sa științifică, Tudor LUPAȘCU se impune ca un savant cu renume în domeniul chimiei fizice, protecției mediului înconjurător și folosirii rașionale a resurselor naturale. A elaborat concepția de sinteză dirijată a adsorbanților carbonici cu proprietăți programate prin dirijarea teh-

nologiei de activare și a agenților chimici de tratare a materiei lemnoase. În baza acesteia au fost elaborate și brevetate noi sortimente de adsorbantți carbonici și catalizatori pentru detoxifierea organismului uman și protecția mediului. A fost stabilită chimia suprafeței noilor adsorbantți carbonici și a mecanismelor de interacțiune-imobilizare-transformare ale poluanților organici și anorganici pe suporturi catalitice. Ca rezultat, au fost elaborate tehnologii de potabilizare a apelor naturale și de purificare a apelor reziduale.

Pe parcursul anilor studiază proprietățile fizico-chimice și mecanice ale noilor materiale de construcție, obținute în baza materiei prime locale. Sunt elaborate, brevetate și implementate noi compoziții pentru tencuirea suprafețelor interioare și exterioare ale clădirilor. În anul 2009, la S.A. „Monolit” și SRL ODGON au fost construite și date în exploatare linii tehnologice de producere a noilor materiale de construcție, mai ieftine și mai eficiente, în baza brevetelor de invenție elaborate de Tudor LUPAȘCU.

A fost elaborată concepția de scindare oxidativă a polimerilor naturali și de formare a compușilor biologic activi, evidențiate grupele funcționale și principiile active ale substanței biologic active Enoxil. S-au elaborat și brevetat noi produse farmaceutice în baza substanței biologic active Enoxil. Preparatele medicamentoase produse la ÎM „Farmaco” SA au fost testate în 4 clinici republicane din mun. Chișinău. Rezultatele obținute au demonstrat că preparatele medicamentoase obținute în baza substanței biologic active Enoxil manifestă efecte curative de înaltă eficiență în cazul bacteriozelor și micozelor umane în procesul de regenerare a plăgilor termice, fizice și chimice, în tratamentul plăgilor postoperatorii și leziunilor postradiante la paciențele cu afecțiuni oncologice, precum și în tratamentul leziunilor traumatice ale țesuturilor moi și afecțiunilor inflamatorii ale regiunii maxilo-faciale la copii.

Munca sa de cercetare s-a materializat în peste 900 de lucrări științifice publicate, inclusiv 8 monografii, 77 de invenții și rapoarte la 101 de forumuri științifice din țară și de peste hotare, profesorul Tudor LUPAȘCU fiind cunoscut ca specialist de certă valoare în mediul științific național și internațional. A activat în diverse foruri științifice: membru al Comisiei de experți în chimie a CNAA (2001-2005) și al Comisiei de Atestare a CNAA (2006-2008); din 2000 este membru al Consiliului științific pe probleme de adsorbție și cromatografie al Academiei de Științe din Rusia, iar din 2004 –

al Asambleei AȘM. A fost copreședinte și membru al comitetelor de organizare ale mai multor conferințe științifice internaționale de la Chișinău, București, Moscova, Kiev, Odesa, Lvov, Riga etc. A obținut prin concurs 29 de proiecte internaționale și 13 proiecte naționale, în calitate de conducător de echipă, care au fost realizate în colaborare cu savanți din România, SUA, Franța, Germania, Elveția, Spania, Norvegia, Austria, Anglia, Portugalia, Grecia, Polonia, Slovacia, Rusia, Ucraina, Belarusi, Kazahstan.

Profesorul Tudor LUPAȘCU participă activ la pregătirea cadrelor de înaltă calificare. Cu începere din anul 1997, ține cursuri speciale la Facultatea de Chimie și Tehnologie Chimică a USM. Sub conducerea sa au fost susținute 3 teze de doctor habilitat și 10 teze de doctor în chimie.

Meritele sale în domeniile profesate au fost înalt apreciate: este laureat al Premiului de Stat în domeniul științei, tehnicii și producției (1996), al Premiului Președinților Academiiilor de Științe din Ucraina, Belarus și Moldova (2000), de două ori laureat al Premiului AȘM (2000, 2009), laureat al Premiului „Savantul anului” (2017); Om Emerit al Republicii Moldova (2000), deținător al medaliilor „60 de ani ai AȘM” (2006), „În slujba Patriei” (2006), „Dimitrie Cantemir” (2010), Meritul Academic, clasa II (2020); Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (2010); Cavaler al Ordinului Republicii (2019). I se conferă titlurile de „Cetățean de onoare al Raionului Sîngerei” și „Cetățean de onoare al comunei Coșcodeni, raionul Sîngerei”. În cadrul concursului național „Topul inovațiilor”, obține locul I (2009) și locul trei (2010). Este deținător al Premiului Guvernului Republicii Moldova „Cel mai dotat inventator al anului” (2015); deținător al Premiului „Grand Prize și medalia de aur” al salonului internațional de invenție INVEST-INVENT din Iași (2016) și al Premiului de excelență pentru întreaga activitate în domeniul cercetării științifice și inovației, Salonul Internațional de Invenții și Inovații „TRAIAN VUIA”, Timișoara (2021).

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2009.

Ion TIGHINEANU

(născut la 22 martie 1955, Sofia, Drochia)
academician, membru titular al AȘM,
doctor habilitat în fizică și matematică,
profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române,
doctor honoris causa al Universității „Gheorghe Asachi”
din Iași și al Universității de Stat „Alecă Ruso” din Bălți,
laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în
domeniul științei și tehnicii, președinte al Academiei de
Științe a Moldovei, Om Emerit al Republicii Moldova

Ion TIGHINEANU a absolvit cu mențiune Institutul de Fizică și Inginerie din Moscova, specialitatea „Fizica corpului solid” (1978), după care și-a continuat studiile la doctorantură în cadrul Institutului de Fizică „P.N. Lebedev” al Academiei de Științe a URSS. Susține teza de doctor (1982), apoi de doctor habilitat în fizică și matematică cu tema *„Influența nestoechiometriei și dezordonării rețelei cristaline asupra proprietăților optice și electrice ale compușilor semiconductori III-V și II-III2-VI4”* (1990). În perioada 1982-1998 a activat la Institutul de Fizică Aplicată al AȘM în calitate de colaborator științific (inferior, superior, coordonator, principal), șef de laborator. În perioada 1998-2004 este prorector la UTM; din 2004 este vicepreședinte, din 2012 – prim-vicepreședinte, iar din 2019 – președinte al AȘM.

Prin activitatea științifică, Ion TIGHINEANU s-a impus ca un savant cu renume în domeniul nanotehnologiilor, microelectronicii și obținerii materialelor noi multifuncționale. Aria cercetărilor sale include: nanotehnologiile nelitografice, nanomaterialele, nanoelectronica, știința materialelor, metamaterialele, cristalele fotonice, membranele ultrasubțiri, compușii semiconductori binari și ternari, tranzițiile de fază, litografia cu sarcină de suprafață, senzorii electronici. Este fondatorul Centrului Național de Studiu și Testare a Materialelor, afiliat Universității Tehnice a Moldovei, și al școlii științifice „Nanotehnologii nelitografice”.

Munca sa de cercetare s-a materializat în peste 700 de lucrări științifice, inclusiv 6 monografii în limba engleză: *Porous III-V Semiconductors*, I. Tiginyanu, S. Langa, H. Föll, V. Ursachi, Chișinău, „Știința”, 2005; *Nanoscale Phenomena: Fundamentals and Applications*, H. Hahn, A. Sidorenko, I. Tiginyanu (Eds.), Berlin/Heidelberg, „Springer”, 2009; *II-III2-VI4 Compounds under High Pressure*, V. Ursachi, I. Tiginyanu, F.J. Manjon, Chișinău, Tipografia AȘM, 2010; *Nano-coatings and Ultra-thin Films: Technologies and Applications*, A.S. Hamdy, I. Tiginyanu (Eds.), Cambridge, „Woodhead Publishing”, 2011; *Pressure-Induced Phase Transitions in AB2X4 Chalcogenide Compounds*, F. J. Manjon, I. Tiginyanu, and V. Ursaki (Eds.), „Springer”, Germany, 2014; *Nanostructures and Thin Films for Multifunctional Applications*. Ion Tiginyanu, Pavel Topala and Veaceslav Ursaki (Eds.), „Springer”, Germany, 2016.

A publicat circa 400 de lucrări în revistele internaționale de specialitate „Applied Physics Letters”, „Journal of Applied Physics”, „Physical Review B”, „Nanotechnologies”, „Physica Status Solidi”, „Semiconductor Science and Technology”, „Electrochemical and Solid-State Letters” etc. Printre lucrările de sinteză, care i-au adus notorietate pe mapamond, se numără: *Pores in III-V Semiconductors* (revista „Advanced Materials”, 2003); *Design and Characterization of Novel Focusing Elements Based on Photonic Metamaterials* („Journal of Nanoelectronics and Optoelectronics”, 2009); *Self-organized and self-propelled aero-GaN with dual hydrophilic-hydrophobic behavior* (revista „Nano Energy”, 2019) etc. Este unul dintre cei mai citați savanți din țara noastră, având indicele personal Hirsch egal cu 43. A prezentat peste 120 de referate la universități și centre de cercetare din SUA, Canada, Japonia, Germania, Marea Britanie, Franța, Italia, Spania, Portugalia, Suedia, Olanda, Belgia, Grecia, Cehia, Ungaria, Polonia, Danemarca ș.a.

Pe parcursul anilor îmbină eficient activitatea de cercetare cu cea didactică, participând activ la pregătirea cadrelor de înaltă calificare. Este profesor la Departamentul de microelectronică și inginerie biomedicală a Universității Tehnice a Moldovei. Sub egida sa, în calitate de conducător, au fost realizate 18 teze de doctor și 2 teze de doctor habilitat în științe.

Este autorul a 53 de invenții brevetate. Ciclurile de lucrări prezentate de Ion TIGHINEANU la sa-loanele internaționale de invenții de la Bruxelles, Belgia („EUREKA”), Geneva, Elveția (PALEXPO), Pittsburgh, SUA (INPEX), Seoul, Korea (International Invention Fair 2008); Moscova, Rusia („ARHIMEDE”),

Chișinău, Republica Moldova („INFOINVENT”) au fost menționate cu 14 medalii de aur, 7 medalii de argint și cu premii speciale; este Cavaler al Ordinului Regatului Belgiei „Méríte de l’Invention”. Activează în mai multe instituții și asociații internaționale de specialitate: „Materials Research Society”, „American Association for the Advancement of Science”, „Optica”, „The Electrochemical Society”, „The International Society for Optics and Photonics”, IEEE - Institute of Electrical and Electronics Engineers; este membru al colegiilor de redacție ale revistelor „Semiconductor Science and Technology”, „Surface Science Advances”, „Romanian Reports in Physics”, „Surface Engineering and Applied Electrochemistry” etc. Este membru de onoare al Academiei Române, membru al Academiei Europaea și al Asociației Internaționale a Academiiilor de Științe, doctor de Onoare al Institutului Unificat de Cercetări Nucleare din Dubna (Federația Rusă), membru-senior al Societății Americane pentru Optică (OSA), membru cu merite deosebite al Societății Internaționale pentru Optică și Fotonică (SPIE Fellow), doctor honoris causa al Universității „Gheorghe Asachi” din Iași și al Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți.

Pentru merite deosebite în activitatea de cercetare-dezvoltare, este distins cu Premiul de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii (2004), i se conferă titlul onorific „Om Emerit al Republicii Moldova” (2005), este decorat cu Ordinul „Gloria Muncii” (2010) și „Ordinul de Onoare” (2015).

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2011.

Tatiana CHIRIAC

(născută la 21 iunie 1970, Țaul, Dondușeni)
doctor în biologie, conferențiar cercetător,
cercetător științific coordonator
la Institutul de Microbiologie și Biotehnologie

Tatiana CHIRIAC este absolventă a Facultății de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova. În anul 2003 susține teza de doctor în biologie cu tema *Biotehnologia cultivării spirulinei și obținerii produselor cu conținut prognozat de zinc și principii bioactive valoroase*.

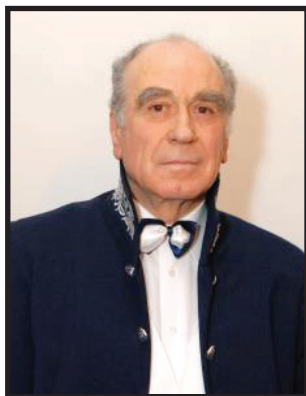
Aria intereselor sale științifice ține de unul dintre cele mai actuale domenii științifico-practice – biotehnologie, bionanotehnologie: principii active din cianobacterii și microalge și preparate polifuncționale noi pe baza lor; modele de sinteză orientată, procedee și tehnici de procesare, formule și compoziții, tehnologii de obținere, studii experimentale; modele de sinteză și biofuncționalizare a nanoparticulelor și apreciere a toxicității lor cu ajutorul cianobacteriilor și microalgelor.

Rezultatele cercetărilor sale fundamentale și aplicative sunt reflectate în circa 250 de lucrări științifice. Este coautoarea a 40 de brevete de invenție.

Tehnologiile noi de obținere în baza biomasei microalgale a suplimentelor, nutraceuticelor și a produselor farmaceutice autohtone, elaborate de Tatiana CHIRIAC, au fost prezentate la diverse expoziții naționale și internaționale de la Geneva, Elveția „PALEXPO” (2001-2011); Bruxelles, Belgia „EUREKA” (2000-2004) și „INNOVA” (2010-2011); Varșovia, Polonia (2011); Su Zhou, China (2008); Seoul, Coreea (2008); București, România „INVENTICA” (2005, 2010-2011); Iași, România „ECOINVENT”

(2004, 2007) „EUROINVENT” (2009-2021), „INVENT-INVEST SIR” (2010) și „INVENTICA” (2011, 2013, 2015-2021); Cluj-Napoca, România „PRO-INVENT” (2020); Deva, România „INVENTCOR” (2021); Chișinău, Republica Moldova „INFOINVENT” (1999-2021) și au fost apreciate cu 55 de medalii de aur, 15 medalii de argint și 5 medalii de bronz. În cadrul expoziției TIIIA AWARD, 3CIIs Kaoshiung, Taiwan, (2011), i se acordă Premiul TIIA pentru cea mai bună invenție. Tatiana CHIRIAC a fost distinsă cu Premiul Ministerului Industriei al Republicii Moldova „Cel mai tânăr inventator dotat” (2002).

Medalia de Aur a OMPI „Femeie Inventator”
i-a fost decernată în 2013.

Ion HĂBĂȘESCU

(născut la 1 iunie 1938, s. Sofia, Drochia –
decedat la 15 decembrie 2017, Chișinău)
membru corespondent al Academiei de Științe a RM,
doctor habilitat în tehnică, laureat al Premiului
de Stat al Republicii Moldova
în domeniul științei și tehnicii,
Om Emerit al Republicii Moldova,
Ordinul „Gloria Muncii”,
Medalia „Meritul Civic”

Ion HĂBĂȘESCU este absolvent al Institutului Agricol din Chișinău, specialitatea „Mecanizarea Agriculturii” (1961). Susține teza de doctor în științe tehnice (1973) cu tema *Cercetarea și elaborarea organelor de lucru pentru reînnoirea plantajului în vii prin afinarea deblocată*. Titlul de doctor habilitat în tehnică îl obține în 1990 cu teza *Argumentarea tehnologiei și elaborarea complexului de mașini pentru creșterea puieților în pepiniere viticole*.

Este membru corespondent al Academiei de Științe al Republicii Moldova (1995).

Domeniile de cercetare în care își desfășoară activitatea Ion HĂBĂȘESCU sunt: elaborarea tehnologiilor și tehnicii pentru mecanizarea fitotehnicii și sectorului zootehnic; tehnologii și utilaje pentru producerea biocombustibililor lichizi pentru motoarele cu ardere internă, tehnologii și utilaje pentru producerea din biomasă ca combustibili solizi (brichete și pelete); tehnologii și utilaje pentru sectorul alimentar.

Cercetările sale științifice și-au găsit reflectare în peste 200 de articole, monografii și culegeri, printre care „Tehnologii și mijloace tehnice pentru agricultură” (Chișinău, Tipografia Centrală, 2008), „Energie din biomasă: tehnologii și mijloace tehnice” (Chișinău, Bons Offices, 2009), „Tehnologii și mijloace tehnice pentru agricultură” (Chișinău, Bons Offices, 2011).

Ion HABĂȘESCU a fost conducător științific al proiectelor: „*Elaborarea mijloacelor tehnice pentru îmbunătățiri funciare, fitotehnie, sectorului zootehnic și implementarea tehnologiilor de asigurare a fiabilității utilajelor agricole*”, „*Elaborarea tehnologiei utilajului pentru producerea brichetelor combustibile din biomasă cu productivități științific argumentate*”, și a proiectului de transfer tehnologic „*Implementarea tehnologiei și mijloace tehnice pentru producerea și utilizarea masei vegetale în scopuri energetice*”, desfășurate în cadrul Institutului de Tehnică Agricolă „Mecagro” unde, până în anul 2015, a exercitat și funcția de director al Institutului.

Este autorul a peste 100 de invenții, majoritatea fiind implementate în economia națională.

Realizările sale în domeniul inventicii au fost apreciate cu diverse distincții. Pentru rezultate remarcabile, i-a fost decernat Premiul de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii (2004), i-au fost conferite titlurile „Om Emerit” (2000) și „Inovatorul Anului” (2012), a fost declarat, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova, „Cel mai dotat inventator al anului 2011” și deținător al Premiului anual al Guvernului.

Pentru prodigioasa activitate, Ion HĂBĂȘESCU a fost menționat cu medalia „Meritul Civic” (1994) și este Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (2013).

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în anul 2013.

Anna MOLDOVAN

(născută la 27 ianuarie 1990, Chișinău)
doctor în științe biologice,
cercetător științific superior la Institutul de Zoologie,
lector universitar la Universitatea de Stat din Moldova

Anna MOLDOVAN a absolvit în anul 2012 Facultatea de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova. În cadrul aceleiași facultăți, și-a continuat studiile la masterat, specialitatea „Științe biologice aplicate”, și doctorat, specialitatea 167.01 „Biotehnologie, bionanotehnologie”.

În anul 2021 a susținut teza de doctor în științe biologice cu titlul „Controlul biologic al coleoptelelor curculionoide dăunători ai culturilor agricole”.

Activează în Laboratorul „Sistematică și Filogenie Moleculară” al Institutului de Zoologie (2010-prezent), iar începând cu anul 2012 este angajată în calitate de asistent universitar și ulterior lector universitar în cadrul Facultății de Biologie și Pedologie a Universității de Stat din Moldova. În cadrul Facultății de Biologie și Pedologie ține cursurile „Microbiologie” și „Biologie moleculară”.

Din anul 2017 este membră a Consiliului Olimpic Republican la Biologie și a Consiliului Olimpic Republican la Științe pentru Juniori.

Studiază microflora bacteriană și fungică a artropodelor, în special a coleopterelor. Aria intereselor sale științifice include diverse aspecte ale biotehnologiilor, o atenție deosebită fiind acordată investigării microorganismelor entomopatogene, în intenția de a oferi strategii prietenoase mediului de gestionare a dăunătorilor plantelor economic valoroase.

Participă la realizarea a numeroase proiecte naționale și internaționale finanțate de către Guvernul Republicii Moldova, Guvernul Japoniei, Centrul Norvegian pentru Cooperare Internațională în Educație (SIU), STCU, IFAD/GEF, Fundația Rufford.

Rezultatele cercetărilor sale s-au materializat în cca 40 de lucrări științifice, dintre care 4 capitole în monografii colective (2 monoautorat), 22 de articole și 20 de rezumate ale comunicărilor științifice. Este coautoarea a 3 invenții brevetate în domeniul biotehnologiei microorganismelor. Ciclul de invenții Tulpini de bacterii *Bacillus thuringiensis subsp. kurstaki* – bioinsecticide pentru combaterea coleopterelor și lepidopterelor dăunători ai culturilor agricole și vegetației forestiere, a fost apreciat cu locul III în cadrul concursului Topul inovațiilor 2014, Direcția strategică Biotehnologii.

Anna MOLDOVAN este laureat al Bursei de Merit (2011) și al Bursei de Excelență a Guvernului (2016). În anul 2018 i-a fost conferit titlul onorific Ambasador al Societății pentru Patologia Nevertebratelor (SIP).

A obținut medalii de aur și de argint la prestigioase saloane internaționale și naționale de invenție: International Warsaw Invention Show, IWIS (2011, 2014), Polonia; The Brussels Innova salon „EUREKA” (2013, 2015), Belgia; Salon International des Inventions Geneva (2014); 40th International Invention Show (2015), Croația; Salonul de Invenții și Inovații „Inventika” (2014), România; Salonului Internațional de Inovare și Educație Creativă pentru Tineret „ICE-USV” (2018), România; Salonul Internațional de Invenție „INVENTICA” (2019), România; Salonul Internațional al Inovării și Cercetării Științifice Studențești „Cadet INOVA” (2019), România; Salonul Internațional al Cercetării Științifice, Inovării și Invenției „PRO INVENT” (2020), România; Expoziția Internațională Specializată „INFOINVENT” (2013, 2015), Republica Moldova. Rezultatele științifice ale Dnei Anna MOLDOVAN au fost menționate cu premii speciale, inclusiv Medalia de Onoare a Ministerului Educației Naționale al României (2013); Diplomă și medalie oferite de Ministerul Educației Naționale al României (2014); Premiul Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică și Inovare din România (2015); Society for Invertebrate Pathology Travel Award (2015); IOBC-WPRS Working Group „Microbial and Nematode Control of Invertebrate Pests” Travel Award (2017); Diploma și medalia EUROINVENT (2018); premiul „Chris Lomer Award of Society for Invertebrate Pathology” (2019).

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Junior”
i-a fost decernată în 2013.

Victor ȚAPCOV

(născut la 4 mai 1958, Brânceni Noi, Telenești)

doctor în chimie, conferențiar la Departamentul Chimie
al Universității de Stat din Moldova

Victor ȚAPCOV și-a făcut studiile la Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova (1975-1980).

În 1986 susține teza de doctor în chimie cu tema „Dioximații de cobalt(III) și fier(III) care conțin halogenurile de staniu, stibiu și bismut”.

Activează în calitate de cercetător științific superior (1987-1989), lector (1990-1994), lector superior (1995-1999) și conferențiar universitar (din 2000 până în prezent) la Departamentul Chimie, secția Chimie anorganică, al Universității de Stat din Moldova.

La Facultatea de Chimie a USM, Victor ȚAPCOV ține cursul special „Sinteza fină anorganică și sinteza template” și „Metode termoanalitice de cercetare a compușilor anorganici și coordinativi ” și „Chimia medicamentelor”.

Problematica cercetărilor științifice ale lui Victor ȚAPCOV se axează pe sinteza și cercetarea combinațiilor coordinative ale elementelor 3d biologic activi și utilizarea lor în medicină, zootehnie și biotehnologie. A publicat peste 650 de lucrări științifice în domeniile de sinteză dirijată a combinațiilor coordinative și în stereochemia complexilor chelați de cupru, nichel și cobalt, inclusiv 4 culegeri de probleme și aplicații la chimie. Este autorul a peste 120 de invenții brevetate privind

sinteza dirijată a combinațiilor coordinative ale căror domenii de implementare sunt: medicina, farmaceutica, biotehnologia, acvacultura, noile materiale cu proprietăți electrice prognozate, catalitice, anticancer, antimicrobiene, antifungice și antituberculoase.

Rezultatele cercetărilor lui Victor ȚAPCOV au fost menționate cu peste 50 de medalii de aur, argint și bronz la saloanele internaționale de invenție din Belgia (Bruxelles „EUREKA”), Elveția (Geneva), Coreea (Seul), Polonia (Varșovia), Federația Rusă (Moscova „ARHIMEDE”), România (București, „INVENTIKA”, Iași „INVENTICA”, Cluj-Napoca „PRO INVENT”), Republica Moldova (Chișinău „INFOINVENT”).

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2013.

Valentina BULIMAGA

(născută la 22 septembrie 1948, Drepcăuți, Briceni)
doctor în biologie, cercetător științific coordonator
în Laboratorul de Cercetări Științifice „Ficobiotehnologie”,
Institutul de Cercetare și Inovare, USM

Valentina BULIMAGA a absolvit Facultatea de Chimie a Universității de Stat din Moldova (1971). După absolvire, până în anul 1996, a activat în Laboratorul „Chimia proteinelor”. În 1983 a susținut teza de doctor în biologie (specialitatea Biochimie) cu tema „*Proteinaza A din semințele germinate de mazărice*”.

Din 1 martie 1996 și până la 31 august 2021 activează în Laboratorul de Cercetări Științifice „Ficobiotehnologie” al Universității de Stat din Moldova. Aria de cercetare include diverse aspecte ale biochimiei și ficobiotehnologiei. În calitate de coordonator a contribuit la realizarea a 2 proiecte de cercetare importante: *Elaborarea tehnologiilor noi de obținere a suplimentelor alimentare și a preparatelor medicamentoase în baza biomasei de spirulină* (2006-2010) și *Nouveaux remèdes d'origine algale* (2003-2007), în colaborare cu Universitatea Laval (Canada) și Universitatea „Al. Ioan Cuza” din Iași. Este implicată, în calitate de cercetător științific coordonator, în numeroase proiecte instituționale și într-un proiect de transfer tehnologic.

Elaborează tehnologii competitive de biosinteză a unor substanțe bioactive și de obținere din cianobacterii și microalge a componentelor cu mare valoare terapeutică (polizaharide acide, ficobiliproteine, mixoxantofilă, B-caroten, peptide, aminoacizi etc.), precum și biopreparate pentru utilizare în medicină, apicultură, agricultura ecologică etc.

Este autoarea a 57 de invenții brevetate, a publicat peste 150 de lucrări științifice în reviste de specialitate din țară și de peste hotare.

Invențiile Valentinei BULIMAGA au fost menționate cu medalii de aur, argint și bronz la saloane naționale și internaționale de la Iași, București, Timișoara, România; Bruxelles, Belgia; Geneva, Elveția; Su Zhou, China; Osijek, Croația; Chișinău, Republica Moldova. În anul 2013, în cadrul ediției a XIII-a a Expoziției Internaționale Specializate „INFOINVENT”, obține premiului AGEPI „Cea mai bună invenție creată de o femeie”.

Medalia de aur a OMPI „Pentru Inventatori”
i-a fost decernată în 2015.

Valeriu FALA

(născut la 20.08.1962, satul Pânzăreni, raionul Făleşti)
doctor habilitat, profesor universitar,
șeful catedrei Stomatologie Terapeutică a Universității de Stat de
Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”,
medic-șef al Clinicii Stomatologice „FALA Dental”

Valeriu Fala începe studiile medicale la Colegiul de Medicină din or. Bălți (specialitatea – Tehnician dentar), iar în perioada 1983-1988 studiază la Facultatea Stomatologie a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău.

A făcut cursuri postuniversitare la Universitatea Donau din Krems și la Școala Vineză de Stomatologie Interdisciplinară (VieSID) din cadrul Universității de Medicină din Viena, Austria.

El debutează ca medic stomatolog pediatru la Policlinica Feroviară pentru copii (șef de secție), iar mai apoi ca medic stomatolog generalist (Centrul Stomatologic „Fala Dental”, medic-șef). În activitatea didactică, debutează ca asistent universitar la Catedra de Stomatologie Terapeutică FECMF, USMF „Nicolae Testemițanu” (2006-2012), ulterior – în calitate de conferențiar universitar (2012-2020), iar din 2020 – profesor universitar. Din anul 2015, exercită funcția de șef al Catedrei de Stomatologie Terapeutică a USMF „Nicolae Testemițanu”.

În 2006, susține teza de doctor în științe medicale cu tema „Tratamentul rațional complex al perio-dontitelor cronice distructive la dinți cu defecte parțiale și totale de coroană” în cadrul Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. În anul 2014, obține diploma de Master of Science la VieSID în cadrul Universității de Medicină din Viena, Austria. Teza de doctor habilitat o susține în anul 2015 cu tema „Tratamentul complex la pacienții cu parodontită cronică și edentații”.

Valeriu Fala este președinte al Comisiei pentru Examenele de Stat la Colegiul Național de Medicină și Farmacie „Raisa Pocalo” din Chișinău; coordonator și consultant științific la peste 27 de lucrări de diplomă ale studenților Facultății de Stomatologie, USMF „Nicolae Testemițanu”; membru al Seminarului Științific de Profil „Stomatologie” de examinare a tezelor de doctorat; membru al Comisiei de Atestare a Stomatologilor din Republica Moldova; membru al comitetului organizator al Congreselor MedEspera; membru în Comisiile Științifice ale Congreselor Internaționale UNAS (București, România); organizator al mai multor campionate republicane de stomatologie restaurativă (2001-2009); vicepreședinte al Asociației Stomatologilor din Republica Moldova (2001 – prezent); membru al Comisiei de Experți (Științe Medicale: ramuri științifice 31-35) a ANACEC.

Valeriu Fala ia parte activă în cadrul diverselor foruri științifice de specialitate, atât din țară, cât și de peste hotare (București, Iași, Moscova, Kiev, Poltava, Minsk, Pittsburg, Geneva, Bruxelles, Berlin, Madrid, Barcelona, Istanbul).

El este:

- membru al Colegiilor de redacție ale revistelor „Medicina Stomatologică” (Rep. Moldova) și „Stomatology Edu Journal” (România); membru al Asociației Stomatologice din Rusia. Din 2018 este membru al Colegiului Internațional al Stomatologilor (ICD – International College of Dentists);

- Cavaler, Ofițer și Comandor al Ordinului Regatului Belgian – Merit Inventiv; Cavaler, Ofițer și Comandor al Ordinului Uniunii Europene – Merit Inventiv; Comandor al Ordinului Regatului Spaniei – Merit Inventiv;

- deținător al medaliei „Nicolae Testemițanu”, Diplomei de Gradul I (Guvernul RM), Diplomei de Gradul II (Guvernul RM), Diplomei „Meritul Academic” (AȘM), Medalionului comemorativ „Alexei Mateevici” etc.;

- conducător științific a 11 doctoranzi și competitori, dintre care doi au obținut deja titlul de doctor în științe medicale;

- autor a peste 79 de articole științifice în reviste de specialitate internaționale și naționale și a peste 47 de teze prezentate în cadrul manifestărilor științifice (naționale și din străinătate);

- participant la 7 proiecte de cercetare (naționale și transnaționale);
- autor al unei monografii, a 6 ghiduri practice și 3 lucrări metodice;
- autor a peste 40 de invenții în domeniile stomatologiei fiind apreciat, în cadrul saloanelor naționale și internaționale de inventică (România, Ucraina, Rusia, SUA, Belgia, Elveția, Spania, Germania, Croația, Grecia, Thailanda, China), cu peste 131 de medalii, dintre care 81 de aur;
- deținător al premiului „Invenția anului 2005” și al Medaliei OMPI pentru întreprindere inovatoare (Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale) în 2010.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2017.

Valerian CEREMPEI

(născut la 1 ianuarie 1955, s. Șofrâncani, r. Edineț)
doctor habilitat în științe tehnice,
conferențiar universitar Universitatea Agrară de Stat din Moldova,
cercetător științific principal (cumul) Grădina Botanică Națională
(Institut) „Al. Ciubotaru”

Valerian CEREMPEI a absolvit cu mențiune Institutul Agricol din Chișinău (actualmente UASM), Facultatea „Mecanizarea și Automatizarea Agriculturii”, specialitatea „Mecanizarea Agriculturii”, în 1977. În anii de studenție a manifestat un interes deosebit față de cercetările științifice și creația tehnică, participând la conferințe studențești din țară și de peste hotare (Letonia, Ucraina). Drept rezultat, Cerempei V. a fost recomandat pentru studii în doctoratură. Pe parcursul anilor 1980-1983 este aspirant (doctorand) la Institutul de Fizică Aplicată al AȘM, specialitatea Procese electrochimice, Mentenanța tehnică a mașinilor. În 1990 susține teza de doctor în tehnică intitulată „Elaborarea tehnologiei de recondiționare a suprafețelor interne ale cămășilor de cilindru prin cromare galvanomecanică”. În 1977-1990, 1983-1991 este angajat în calitate de cercetător științific inferior, cercetător științific superior, asistent catedra „Tehnologia materialelor și reparația mașinilor”, Universitatea Agrară de Stat din Moldova. În 1991 a fost invitat la Institutul de Tehnică Agricolă Mecagro, unde a activat până în 1996 în calitate de secretar științific, director general adjunct pentru știință. În perioada anilor 1996-2004 a desfășurat activități de cercetare și implementare a realizărilor științifice, ocupând funcții de conducere în SA „Mecgrato”, or. Cupcini (director adjunct), SRL „MehAgroGrup”; SRL „Power” (director), r-l Edineț. În 2004 este invitat din nou la Institutul de Tehnică Agricolă „Mecagro”, unde a activat în calitate de director adjunct pe probleme de știință, director general al institutului până în martie 2017. Din 2017 până în prezent desfășoară activitate didactică în calitate

de conferențiar universitar la Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Facultatea Inginerie Agrară și Transport Auto, Departamentul Electricificarea agriculturii, mecanică și bazele proiectării, precum și activități de cercetare la Grădina Botanică Națională (Institut) „Al. Ciubotaru” în calitate de cercetător științific principal (cumul).

În perioada anilor 2005-2016, Valerian CEREMPEI, în calitate de competitor, a pregătit teza de doctor habilitat cu tema „Tehnologia și mijloacele tehnice de producere și utilizare a biocombustibililor în baza alcoolilor monoatomici”, susținută în 2016 la UASM.

Este autorul a 270 de lucrări științifice, inclusiv 3 monografii, și 65 de invenții brevetate, implementate în Republica Moldova și utilizate în Federația Rusă, România, Ucraina, Georgia, Uzbekistan, Iran. Invențiile sale au fost menționate cu medalii de aur, de argint și de bronz la saloanele internaționale de la Cluj-Napoca („Proinvent-2007”), Iași („Euroinvent 2010”), România; Osijek, Croația („INOVA 2014”); Karlovac, Croația („INOVA 2015”, „INOVA 2016”); Iași, România („EuroInvent 2015”); Ankara, Turcia („Invent 2019”); Chișinău, Republica Moldova („INFOINVENT”, 2007-2019).

În perioada anilor 1996-2019, Valerian CEREMPEI a efectuat studii de perfecționare la firme prestigioase (CLAAS, Amazone, Kverneland, Germania), Universitatea din Dakota de Nord (SUA), Centrul de consultanță Staroe Pole (Polonia), Camera Meseriilor (Handwerkskammer) din Potsdam (Germania), domeniile studiate fiind Tehnologii moderne de producție a tehnicii agricole, silvice și de construcție, inclusiv Mecatronica; Surse regenerabile de energie: Tehnologii și mijloace tehnice. A elaborat lucrări în calitate de conducător/executor în 22 de proiecte internaționale, instituționale, proiecte în cadrul Programelor de Stat și de transfer tehnologic.

Valerian CEREMPEI a participat la elaborarea lucrărilor de cercetare-inovare în cadrul UASM, ITA Mecagro, care s-au soldat cu realizări științifice valoroase pentru economia națională. Au fost elaborate și implementate 77 de denumiri de mijloace tehnice, inclusiv: utilaje pentru cromarea suprafețelor metalice; complexe de utilaje pentru procesarea producției agricole (floarea-soarelui, cerealelor, produselor animaliere etc.), gama de mașini pentru protecția plantelor (portabile, purtate, tractate), utilaje pentru sectorul zootehnic, linii tehnologice pentru recoltarea și procesarea biomasei în scopuri energetice. O mare parte din mașini și utilaje elaborate la ITA Mecagro (cca 40%)

au fost exportate în Rusia, Romania, Iran, țările CSI, demonstrând competitivitatea lor și aducând plusvaloare economiei naționale.

Valerian CEREMPEI activează în mai multe foruri naționale și internaționale de specialitate, fiind membru al Secțiilor AȘM: Științe Agricole (2005-2009; 2013-2018); Științe ale Naturii și Vieții (2009-2013); membru al Consiliului Științific ITA Mecagro (1990-1996; 2004-2017); membru al Seminarului Științific de Profil la specialitatea 255.01 „Tehnologii și mijloace tehnice în agricultură și dezvoltarea rurală”; membru al Comisiei de experți ANACEC „Științe inginerești și tehnologii”; Consultant al Centrului metodic MAIA RM; Expert-evaluator la Conferința Științifică Internațională Microsoft CTM 2019-2021, SUA (International Conference on Thermal Equipment, Renewable Energy and Rural Development); Expert-evaluator al revistei INMATEH – Agricultural Engineering, București; membru al Consiliilor Științifice Specializate pentru susținerea tezelor de doctorat.

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2019.

Gheorghe ANGHELICI

(născut la 14 septembrie 1957 în s. Hârtopul-Mare, r-l Criuleni)
doctor habilitat, șef Laborator Hepatochirurgie,
profesor universitar Catedra 2 Chirurgie USMF „Nicolae Testemițanu”,
șef clinica 2 chirurgie „Constantin Țîbîrnă” cu LCȘ Hepatochirurgie

În perioada 1974–1980, Gheorghe Anghelici este student al facultății de medicină generală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” pe care a absolvit-o cu diplomă roșie.

După absolvirea studiilor superioare de profil își începe activitatea profesională în calitate de colaborator științific inferior în cadrul Laboratorului de Hepatologie al USMF „Nicolae Testemițanu”. Performanțele deosebite și talentul demonstrat i-au permis să devină cel mai tânăr chirurg de categorie superioară din fosta RSS Moldovenească la vârsta de doar 28 de ani (1985). Pe parcursul formării sale profesionale a urmat mai multe specializări în cadrul Institutului de Chirurgie Clinică și Experimentală din Kiev (Chirurgia Hipertensiunii Portale, 1981) și al Centrului Unional Științific de Chirurgie din Moscova (Chirurgia Hepatică și Hipertensiunea Portală, 1983; Microchirurgie și Chirurgie Endovasculară, 1989; Chirurgie Vasculară, 1994).

În paralel cu activitatea sa chirurgicală, Gheorghe Anghelici își începe cariera științifico-didactică, mai întâi în calitate de asistent universitar la catedra de Chirurgie Nr. 3 a USMF „Nicolae Testemițanu” (1990-1992), apoi în calitate de colaborator științific superior al Laboratorului de Hepatologie (1992), a cărui conducere o preia trei ani mai târziu, odată cu susținerea tezei de doctor în științe medicale, profilul Chirurgie, și obținerea titlului de conferențiar-cercetător. Gheorghe Anghelici deține până în

prezent funcția de șef al Laboratorului de Hepatologie, redenumit între timp Laborator de Chirurgie Hepatică.

În anul 2008, a susținut teza de doctor habilitat în științe medicale, profilul Chirurgie, iar în 2009 devine profesor universitar la Catedra de Chirurgie Nr. 2 a USMF „Nicolae Testemițanu”. Începând din anul 2009, activează în calitate de șef al Clinicii de Chirurgie „Constantin Țîbîrnă” din cadrul IMSP SCM „Sfânta Treime” din Chișinău.

Activitatea științifică a lui Gheorghe Anghelici s-a materializat în peste 250 de publicații științifice, dintre care 120 lansate în străinătate. Gheorghe Anghelici este membru titular al mai multor societăți prestigioase de chirurgie, printre acestea fiind: Societatea Internațională de Chirurgie (ISS/SIC), Societatea Europeană de Chirurgie Minim invazivă și Endoscopică (EAES), Societatea Internațională a Chirurgilor Hepato-Pancreato-Biliari ai CSI etc.

Metodele noi, propuse de Gheorghe Anghelici în tratamentul chirurgical minim invaziv și endoscopic al complicațiilor potențial letale ale cirozei hepatice, au fost confirmate prin acordarea a 52 de brevete de Invenție. Tehnologiile și metodele originale de tratament elaborate de Gheorghe Anghelici au fost apreciate și în cadrul multor Expozițiilor Internaționale de Invenție (21 de Medalii de Aur) și a forumurilor de specialitate la nivel regional, european și internațional (ex. Medalia de Aur a Asociației Chirurgilor Hepato-Pancreato-Biliari ai CSI în Tașkent, 2015).

Pe parcursul activității sale profesionale a fost distins cu următoarele premii de stat: Premiul Guvernului Republicii Moldova „Cel Mai Dotat Inventator” (2013) și Diploma de Onoare a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării „Cei Mai Buni Cercetători Științifici” (2018), Medalia „Nicolae Testemițanu” (2021).

Medalia de Aur a OMPI „Inventator Remarcabil”
i-a fost decernată în 2021.

Laureați ai Medaliei de Aur a OMPI Pentru Creativitate

Eugen DOGA

(născut la 1 martie 1937, Mocra, Râbnia)
compozitor, academician, membru titular
al AȘM, artist al poporului, laureat al Premiului
de Stat al Republicii Moldova,
Cavaler al Ordinului Republicii,
cetățean de onoare al municipiului Chișinău

Eugen DOGA a studiat la Școala de muzică (liceu) din Chișinău, clasa de violoncel, profesor Pablo Giovanni Baccini (1951-1955), la Conservatorul de Stat din Chișinău, clasa de violoncel a lui Grigore Hohlov (1955-1960). În perioada anilor 1960-1965 face studii la Institutul de Arte „Gavriil Musicescu”, clasa compoziție și teorie a muzicii a profesorului Solomon Lobel.

Cariera de muzician o începe ca violoncelist în orchestra Teleradiodifuziunii RSSM încă în timpul studenției (1957-1962), continuă ca profesor la Școala medie specială de muzică (azi Liceul „Ciprian Porumbescu”) (1962-1963) și la Școala de muzică „Ștefan Neaga” (1963-1967), ca redactor muzical la Editura „Cartea Moldovenească”. În anii 1967-1971 este membru al colegiului redacțional și de repertoriu al Ministerului Culturii al Moldovei. Din 1971 până în prezent este liber profesionist, colaborează cu cele mai prestigioase studiouri de film de la Moscova, Kiev, Minsk, București, Tașkent, Baku, Vilnius.

Domeniul în care se afirmă plenar și care îi aduce notorietate internațională este arta compo-nistică. Debutează în calitate de compozitor în 1957, cu Orchestra Radiodifuziunii, cu cântecul Floa-re dalbă de livadă, interpretat de Maria Bieșu, pentru a se impune, pe măsura cuceririi altitudinii profesionale, prin multiple vocații. Are în palmares lucrări valoroase, care fac parte din patrimoniul cultural universal: a scris muzica pentru peste 200 de filme și 13 spectacole de teatru, a abordat

diverse genuri – de la cântece pentru copii, muzică ușoară și romanețe până la cantate, piese instrumentale de cameră, poeme simfonice și vocal-simfonice, coruri, balet.

În domeniul muzicii de film Eugen DOGA debutează la studioul cinematografic „Moldova-film” în anul 1967, semnând muzica pentru comedia *Se caută un paznic*, după care urmează *Singur în fața dragostei*, *Nunta la palat*, *Zece ierni pentru o vară*, *Explozie cu efect întârziat*, *Casă pentru Serafim*, *Lăutarii*, *Șatra*, *Dulcea și tandra mea fiară*, *Anna Pavlova*, *Patul lui Procust* etc., a compus coloana sonoră pentru circa 200 de filme.

Este semnificativă contribuția sa la dezvoltarea filmului de animație din Moldova, realizând coloana sonoră a peliculelor *Capra cu trei iezi*, *Maria Mirabela*, *Punguța cu doi bani*, *serialul Guguța* ș.a.

A scris muzica pentru spectacolele: *Radu Ștefan, întâiul și ultimul*, *Iașii în carnaval*, *Pe un picior de plai*, *Ce frumoasă este viața*, *Păsările tinereții noastre*, *Sfânta sfințelor* etc., *baletele Luceafărul*, *Venancia*.

Are la activ o simfonie, poemul simfonic *Mama*, poemul vocal-simfonic *Lie-lie-ciocârlie* (Trăiască soarele), două uverturi pentru orchestră simfonică, 5 cvartete de coarde pentru orchestră de cameră, 6 cantate vocal-simfonice, 12 coruri a cappella, circa 40 de piese instrumentale și 60 de romanețe, 6 lieduri pe versurile lui Mihai Eminescu, pentru voce, cor și orchestră simfonică, cântece de estradă, devenite șlagăre, cum sunt *Codrii mei frumoși*, *Orașul meu*, *Cred în ochii tăi*, *Florile dragostei*, *Copilarie*, *Luncă de argint*, cântece pentru copii ș.a.

A practicat toate genurile muzicale clasice, cu excepția muzicii de operă. Spectrul variat al genurilor abordate demonstrează interesul compozitorului pentru cele mai diverse modalități de exprimare sonoră, pentru zone tematice și stilistice diferite. Muzica sa este, în toate ipostazele, antrenantă, vibrantă și sinceră, ea cucerește ascultătorul prin generozitatea melodică și autenticitatea emoției pe care o comunică.

Multe din creațiile compozitorului au fost înalt apreciate de juriile unor prestigioase festivaluri internaționale. Astfel, filmul *Lăutarii* (regizor Emil Loteanu) este premiat cu „Scoica de argint” la Festivalul Internațional de Film de la San Sebastian (1972), iar pelicula *Șatra* (regizor Emil Loteanu) – cu „Scoica de aur” la același festival (1976); obține premiile: „Punguța cu doi bani” pentru muzica din filmul de animație *Maria Mirabela* (regizor Ion Popescu Gopo) – Premiul Național al României acor-

dat în cadrul Festivalului Filmului pentru Copii, Piatra-Neamț (1982); „Music Party BRNO”, Grand Prix (trofeu de cristal) al Festivalului Internațional al Muzicii de Film, Cehia (1991); Premiul pentru muzica de film la Gala filmului moldovenesc sec. XX, Chișinău (2001); „Ovația”, Premiul Național al Federației Ruse pentru întreaga activitate (2001); „Excellency award”, Premiul de Excelență al Festivalului Producătorilor de Film Independent, Constanța (2006) etc.

Eugen DOGA este academician, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (1991), membru al Academiei Internaționale de Creație, Moscova (1997), membru titular al Academiei de Științe și Arte „Petrul cel Mare” de la Sankt Petersburg („Petrovskaia Akademia”) (2006), doctor honoris causa al Academiei Internaționale de Drept Economic și Arte Audiovizuale, Chișinău (2000), membru de onoare al Academiei Europene de Științe și Arte (Academia Scientiarum Et Artium Europaea) (2017). Meritele sale în domeniul componisticii au fost apreciate cu înalte distincții de stat ale Republicii Moldova, ale fostei URSS, inclusiv fiindu-i conferite titlurile de Maestru Emerit în Artă (1974) și de Artist al Poporului din RSSM (1984), Artist al Poporului din URSS (1987), laureat al Premiului de Stat al RSSM (1980) și al Premiului de Stat al URSS (1984). A fost decorat cu Ordinul Republicii (1997), medalia „S.I. Vavilov”, Federația Rusă (1998), Medalia de Aur „Omul mileniului”, SUA (1998), Ordinul „Steaua României” în grad de Comandor (2004), Ordinul „Pentru merite în fața Patriei”, Federația Rusă (2008), medaliile „Mihai Eminescu”, „Dimitrie Cantemir”, Ordinul Național „Serviciu Credincios” în grad de Mare Ofițer, România (2014) ș.a.

Valsul lui Eugen DOGA, inclus în coloana sonoră a filmului *Gingașa și tandra mea fiară*, a fost numit de UNESCO a patra capodoperă muzicală a secolului XX. În anul 2001, Eugen DOGA a fost inclus în prestigioasa antologie „Compozitorii secolului XX”.

Anul 2017 a fost declarat Anul Eugen Doga în Moldova ca un omagiu adus aniversării a 80 de ani de la nașterea maestrului. Iar anul 2022 a fost declarat în Chișinău Anul cultural Eugen Doga, în scopul promovării și valorificării operei și personalității compozitorului.

Pentru contribuție de excepție la dezvoltarea artei muzicale naționale și universale, compozitorului Eugen DOGA îi este decernat Premiul de Stat și conferit titlul de laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova pe anul 2008.

Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2007.

Grigore VIERU

(născut la 14 februarie 1935, Perekita, jud. Hotin –
decedat la 18 ianuarie 2009, Chisinau)
scriitor al poporului din Republica Moldova,
membru corespondent al Academiei Române,
doctor honoris causa al AȘM,
laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova,
Cavaler al Ordinului Republicii

Grigore VIERU a absolvit Facultatea de Filologie și Istorie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chisinau în 1958. În 1959 se angajează ca redactor la revista pentru copii „Scanteia leninistă”, apoi (1960) este redactor la revista „Nistru”, publicație a Uniunii Scriitorilor din Moldova, la Editura „Cartea Moldovenească”, iar în 1963 devine consultant la Uniunea Scriitorilor.

A debutat editorial în anul 1957 (fiind student) cu o plachetă de versuri pentru copii – *Alarma*, apreciată de critica literară drept un început de bun augur, după care au urmat alte câteva cărți de versuri pentru cei mici. În 1965 apare volumul *Versuri (pentru cititorii de toate vârstele)*, pentru care va primi Premiul Republican pentru tineret (1967). Volumul *Numele tău*, editat în 1968, constituie un veritabil reviriment în lirica basarabeană și este apreciat de critica literară drept cea mai originală apariție poetică postbelică, devine obiect de studiu la cursurile universitare de literatură națională contemporană.

În anii următori Grigore VIERU publică volumele: *Duminica cuvintelor*, *Trei iezi*, *Codrule, codruțule* și *Abecedar*, în colaborare cu Spiridon Vangheli (1970), *Cântece de dragoste*, antologia *Versuri* (1971), *Aproape* (1974), *Un verde ne vede* (1976), volum pentru care poetului i s-a decernat Premiul de Stat al RSSM (1978). În același an, la Editura „Junimea” din Iași apare volumul *Steaua de vineri*, pe al cărui

frontispiciu poetul Nichita Stănescu scria: „Grigore Vieru este un mare și adevărat poet. El ne transfigurează natura gândirii în natura naturii. Ne împrăvălează cu o toamnă de aur. Cartea lui de inimă pulsează și îmi influențează versul plin de dor, de curata și pura lui poezie”. În 1979, la Editura „Literatura artistică” din Chișinău apar volumele *Mama* și *Albinuța*. De atunci *Albinuța* se editează aproape anual, devenind cartea de căpătâi a preșcolarilor. În 1980, la aceeași editură, se tipărește volumul *Fiindcă iubesc*, iar în 1981, la Editura „Albatros” din București, în colecția „Cele mai frumoase poezii” apare o selecție din lirica poetului sub numele *Izvorul și clipa*, cu o prefață a scriitorului Marin Sorescu. Volumul *Taina care mă apără* este tipărit la Editura „Literatura artistică” în 1983, iar în anul următor poetul își adună cele mai frumoase poezii și cântece, medalioane, secvențe publicistice în volumul *Scrieri alese*. Aceeași editură scoate ulterior de sub tipar volumele *Poezii de seama voastră* (1986), *Cel care sunt. Versuri, creionări, interviuri, note* (1987).

Anul 1988 marchează câteva evenimente importante în biografia de creație a poetului. I se acordă cea mai prestigioasă distincție internațională în domeniul literaturii pentru copii: Diploma de Onoare ANDERSEN. La Editura „Universul” din București apare cartea de versuri *Rădăcina de foc*, ediție ilustrată de pictorul Sabin Bălașa și prefațată de poetul Ioan Alexandru, care îl apreciază drept poetul „cel mai cunoscut și iubit de toate vârstele”. Cu acest volum, Grigore VIERU intră definitiv în conștiința cititorului român. Mai multe edituri continuă să-i publice opera, cuprinsă în volumele: *Hristos nu are nici o vină*, Editura „Orient/Occident”, București, 1991; antologia de versuri *Curățirea fântânii*, Editura „Porto-Franco”, Galați, 1993; antologia *Rugăciune pentru mama*, Editura „Scrișul Românesc”, Craiova, 1994; volumul selectiv de versuri, aforisme și confesiuni *Văd și mărturisesc*, scos de Editura „Minerva” în prestigioasa colecție „Biblioteca pentru toți” (1996); *Acum și în veac*, volum antologic, editat la „Litera” din Chișinău într-o ținută grafică deosebită (1997); *Strigat-am către Tine*, Editura „Litera Internațional”, Chișinău-București, 1999; volumul de confesiuni și aforisme *Lucrare în cuvânt*, Fundația „Scrișul Românesc”, Craiova, 2001; *Întregul cer*, Chișinău, 2002 ș.a. Volumul *Taina care mă apără*, apărut în colecția „Ediții Critice” a Editurii „Princeps Edit” (prefață acad. Mihai Cimpoi, postfață Theodor Codreanu) este desemnat, în 2008, drept „Cartea Anului” la Salonul Internațional de Carte de la Chișinău și premiat la Salonul Internațional de Carte românească de la Iași.

Grigore VIERU a semnat sute de articole de critică de artă și literatură, articole politice și sociale. Creația sa lirică s-a bucurat de studii critice și monografii, semnate de istorici literari de mare pres-

tigiu. Operele i-au fost traduse în limbi de circulație universală și îndrăgite de milioane de cititori. Pe versurile sale au fost compuse zeci de cântece, intrate în patrimoniul muzical (discul de mare succes *Răsai*, apărut la Casa de Discuri „Electrecord”, cu Doina și Ion Aldea-Teodorovici, întâlnirea providențială a poetului cu care, în 1980, a condus la redescoperirea valențelor cântecului patriotic în Basarabia; discul *Maria Mirabela*, de asemenea apărut la „Electrecord”; un CD cu cântece pentru copii, muzica fiind semnată de N. Caragia; CD-ul intitulat *Fuego îl cântă pe Grigore Vieru*, CD-ul *Adevăr vă spunem* ș.a.); au fost montate spectacole (*Strigat-am către Tine*, regizor Anatol Codru; *Planeta de rouă*, sub conducerea regizorului Titus Jucov etc.); a fost realizat filmul *Maria Mirabela* (regizor Ion Popescu Gopo).

În semn de înaltă apreciere a operei și personalității lui Grigore VIERU, devenit o figură emblematică a poeziei române contemporane și un promotor al valorilor spirituale naționale și universale, poetului îi sunt conferite numeroase distincții și titluri. În 1989 este ales deputat al poporului. În anul următor poetul este ales membru de onoare al Academiei Române, care îl propune, în 1992, pentru Premiul Nobel pentru Pace. Tot în acel an i se conferă titlul onorific „Scriitor al poporului din Republica Moldova”, iar în anul 1993 este ales membru corespondent al Academiei Române. În 2007 Academia de Științe a Moldovei îi conferă titlul de doctor honoris causa. Cu această ocazie, poetul dă citire unui Testament intitulat *Limba Română – oastea noastră națională*, care a avut un larg răsunet. Este doctor honoris causa și al altor universități, laureat al unor prestigioase premii naționale și internaționale, al multor publicații.

Poetul național Grigore VIERU a fost decorat cu Ordinul Republicii, cu Medalia României „Eminescu – 150 de ani de la naștere”. Post-mortem, este decorat cu Ordinul „Steaua României” în grad de Mare Cruce.

Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2007.

Ion DRUȚĂ

(născut la 3 septembrie 1928, Horodiște, jud. Soroca, azi r-nul Dondușeni)
scriitor al poporului din Republica Moldova, academician, membru titular al AȘM, membru de onoare al Academiei Române, doctor honoris causa al Universității de Stat din Moldova, laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova, Cavaler al Ordinului Republicii

Ion DRUȚĂ a absolvit Cursurile superioare de pe lângă Institutul de Literatură „M. Gorki” din Moscova.

Debutul literar al scriitorului are loc în anul 1951 cu povestirea *Problema vieții*, publicată în revista „Octombrie”. Începe să colaboreze la ziarele „Țăranul sovietic”, „Moldova socialistă” și la revista „Femeia Moldovei”. Debutează editorial cu placheta de nuvele *La noi în sat*. În 1954 apare cea de-a doua carte de nuvele, *Poveste de dragoste*. Critica relevă în cele două volume laconismul, arta detaliului, lirismul și umorul. În 1957, la Editura de Stat a Moldovei apare romanul *Frunze de dor*, care în anul următor este publicat și în limba rusă, la Editura «Советский писатель» din Moscova. Volumul de nuvele *Dor de oameni* apare în 1959, an în care scrie și drama *Casa mare*, ce va fi montată în 1961 la Teatrul Central al Armatei Sovietice. Teatrul Național din Chișinău va monta, în 1962, această operă dramatică, ce a avut un succes răsunător în URSS și în unele țări din Europa. În 1963 Editura „Cartea Moldovenească” tipărește *Balade din câmpie*, prima parte a dialogiei *Povara bunătații noastre*. Urmează volumul de povestiri și nuvele *Piept la piept*.

După scenariul lui Ion DRUȚĂ, în 1965, la studioul „Moldova-film” se turnează pelicula *Ultima lună de toamnă*, distinsă cu Crucea de Sud în cadrul Festivalului internațional de film de la Mar-del-Plata (Argentina) și cu Grand Prix la Festivalul de filme pentru tineret de la Cannes (1967).

În 1967 scriitorului Ion DRUȚĂ i se decernează Premiul de Stat al RSSM pentru *Balade din câmpie, Ultima lună de toamnă* și câteva nuvele. Din 1969 se stabilește la Moscova. Scriind în limbile română și rusă, continuă se creeze opere care vor intra în patrimoniul literar național și universal: apare partea a doua a dilogiei *Povara bunătății noastre*, scrie drama *Doina*, eseul *Eminescu, poet național*, drama *Păsările tinereții noastre*, montată la Teatrul „Luceafărul”, apoi în zeci de teatre din URSS și de peste hotare. În 1974 publică în volum, în limba rusă, nuvela despre Tolstoi *Întoarcerea țărânei în pământ*, după care Teatrul Mic din Moscova va monta un spectacol de succes. O înaltă apreciere a publicului va cunoaște și drama *Frumos și sfânt* (Tot ce-avem mai sfânt), jucată la Teatrul Central al Armatei Sovietice din Moscova, iar ulterior – la Teatrul „Luceafărul” din Chișinău, la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași, la Teatrul Național din Craiova, Teatrul Quartier d’Ivry din Paris ș.a.

În 1982, la Chișinău, apare volumul antologic *De la verde pân’la verde*. Romanul *Biserica albă* este tipărit la Moscova, după care va apărea la Berlin, Paris și Chișinău (1988), este tradus în limbile cehă și bulgară. Piesa *Biserica albă* este jucată în premieră la Teatrul Academic Central al Armatei Sovietice, în 1984, an în care la Chișinău apare *Clopotnița*, iar la Moscova 2 volume de *Scrieri* și un volum de piese *Frumos și sfânt* (Святая святых). Doi ani mai târziu, la Editura „Literatura artistică” din Chișinău apar primele două volume ale *Scrierilor* lui Ion DRUȚĂ, proiectate în 4 volume, ediție care reproduce pentru prima oară variantele definitive și necenzurate ale operelor sale (Scrierile vor fi reluate cu grafie latină, în 1989, apărând în 4 volume). Comedia tragică *Cervus divinus* este reprezentată în premieră pe scena Teatrului de Satiră din Moscova. La Editura „Cartea românească” din București apare volumul *Clopotnița*, care include romanul titular, nuvelele *Horodiște*, *Ultima lună de toamnă* și povestiri.

Ion DRUȚĂ este ales președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1987), i se conferă titlul de Scriitor al poporului din RSSM (1988), este ales deputat al poporului din URSS (1989). În 1990 este ales membru de onoare al Academiei Române, iar în 1992 devine membru titular al Academiei de Științe a Moldovei. Este decorat cu Ordinul Republicii (1993).

Editura „Cartea Moldovei” scoate de sub tipar volumul de proză, publicistică și scrisori inedite *Ora jertfirii* (1998), o ediție bilingvă, care însumează cele mai antrenante și incitante articole și luări de poziție ale lui Ion DRUȚĂ, articole care au provocat numeroase polemici și discuții în contradic-

toriu. Publică epopeea creștină *Apostolul Pavel*, la Asociația „Cartea” din Chișinău. În 2001 la Firma „Baștina-Radog” SRL apare epopeea teatrală *Harul Domnului*, care cuprinde, până la acea dată, întreaga operă dramatică a scriitorului. Creația sa continuă să fie tipărită (adesea revăzută și completată) în multiple ediții, inclusiv de colecție, este tradusă în numeroase limbi, pusă în scenă de renumite teatre din lume. Critici și istorici literari de mare prestigiu îi consacră studii și monografii fundamentale, portrete literare ale scriitorului sunt incluse în dicționare, între care Dicționarul Esențial al Scriitorilor Români, în care este apreciat drept „unul dintre cei mai mari scriitori români din a doua jumătate a sec. XX” (Editura „Albatros”, București); Dicționarul General al Literaturii Române (Editura „Univers Enciclopedic”, București); Dicționarul Membrii Academiei Române, apărut la București; volumul din colecția „Academica” Membrii Academiei de Științe a Moldovei. Dicționar (1961-2006); Dicționarul scriitorilor români din Basarabia 1812-2006, elaborat de Muzeul Literaturii Române „M. Kogălniceanu” și editat la „Prut Internațional” etc. În colecția prestigioasă „Academica” vede lumina tiparului monografia colectivă internațională *Fenomenul artistic Ion Druță* (coautor și responsabil de ediție – acad. Mihail Dolgan).

La inițiativa lui Ion DRUȚĂ este înălțat, la Soroca, monumentul „Lumânarea Recunoștinței” (2004).

În semn de înaltă apreciere a contribuției sale de excepție la dezvoltarea culturii și literaturii naționale și universale, Parlamentul Republicii Moldova a declarat anul 2008 Anul Ion Druță. De asemenea, i-a fost decernat Premiul de Stat și conferit titlul de laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova pentru anul 2008. În septembrie 2009 Ion Druță a devenit primul cavaler al ordinului „Bogdan Înțeleptul”. Președintele Republicii Moldova, l-a decorat pe Ion DRUȚĂ în semn de profundă grație pentru contribuția sa deosebită la renașterea națională, pentru merite în dezvoltarea relațiilor culturale cu țările străine și activitate prodigioasă în vederea sporirii prestigiului Moldovei pe plan internațional.

Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2008.

Dumitru MATCOVSCHI

(născut la 20 octombrie 1939, Vadul-Rașcov, jud. Soroca, azi r-nul Șoldănești – decedat la 26 iunie 2013, Chișinău)
poet, prozator, dramaturg, publicist,
scriitor al poporului din Republica Moldova,
academician, membru titular al AȘM,
laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova,
laureat al Marelui Premiu pentru poezie
„Nichita Stănescu”, Cavaler al Ordinului Republicii,
cetățean de onoare al municipiului Chișinău

Dumitru MATCOVSCHI a absolvit Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Moldova în anul 1961. După absolvire este angajat la cotidianul „Moldova Socialistă” în calitate de redactor. În perioada 1966-1970 este redactor-șef adjunct al săptămânalului „Cultura”, de unde, din motive ideologice, este forțat să plece.

A debutat editorial în anul 1963 cu placheta de versuri *Maci în rouă*, urmată de volumele *Univers intim* (1966) și *Casă părintească* (1968), care îl încadrează în poetica timpului, anunțând un liric de o acută sensibilitate și de o imaginație bogată. În anul 1969 apare volumul de versuri intitulat *Descân-tece de alb și negru*, care, imediat după apariție, este interzis de cenzura sovietică, fiind considerat subversiv.

Cărțile de poezie, semnate de Dumitru MATCOVSCHI în anii '70, *Melodica* (1971), *Grâul* (1974), *Axă* (1977) se impun printr-o formulă poetică aparte, cu inflexiuni de baladă și doină, în care predomină dorul – dorul de natură, neam, baștină, casă, părinți, pace, lumină, femeie, adevăr, grai, omenie, frumos. Tot în anii '70, scriitorul se afirmă ca prozator prin romanele de factură poetică *Duda* (1973), *Bătuta* (1975), *Toamna porumbeilor albi* (1979), continuând în anii '80 cu *Focul din vatră* (1982) și *Roman teatral* (1984). Proza sa se remarcă prin radiografia psihologică a vieții satului semimodernizat, a vieții intelectualilor la oraș, cu problemele lor spinoase de ordin moral și spiritual.

În anul 1974, prima piesă a lui Dumitru MATCOVSCHI *Cântec de leagăn pentru bunici* este menționată cu premiul I la Concursul Unional de Dramaturgie a Popoarelor. Începe colaborarea dramaturgului cu Naționalul din Chișinău (pe atunci Teatrul „A.S. Pușkin”). Din 1975, ani în șir, Dumitru MATCOVSCHI va ține capul de afiș al acestui teatru; regizorii Veniamin Apostol, Ilarion Stihî, Ion Bordeianu, Vitalie Rusu montează *Președintele, Tata, Pomul vieții, Abecedarul, Destinul, Bastarzii*, care se bucură de un suc-ces enorm, fiind jucate și în alte săli din țară și de peste hotare, iar colaborarea sa cu regizorul Veniamin Apostol face epocă în teatrul basarabean.

Anii '80, de avânt al mișcării de eliberare națională, au fost pentru Dumitru MATCOVSCHI ani de grele încercări, dar și de rodnică activitate literară. În 1986 scrie poemul *Basarabia* (cu celebrul final *Trecută prin foc și prin sabie, / furată, trădată mereu, / ești floare de dor Basarabie, / ești lacrima neamului meu*), care, pus pe note de compozitorul Mihai Dolgan, devine în scurt timp unul din cele mai înălțătoare și mai cântate imnuri neoficiale, în pofida interdicției de către regimul sovietic. În decembrie 1987 este ales în funcția de redactor-șef al revistei „Nistru” (ulterior „Basarabia”), pe care o conduce până în 1997. Ca redactor-șef, desfășoară o vie activitate de restructurare a mentalității oamenilor în spiritul deșteptării naționale și de integrare a literaturii din Basarabia în contextul general românesc. Are curajul să semneze pentru publicare în numărul din aprilie 1988 al revistei eseul *Veșmântul ființei noastre* de Valentin Mândăcanu, eseu epocal ce a aprins flacăra conștiinței naționale în lupta pentru alfabetul latin și limba română. De asemenea, în revistă, pentru prima dată în spațiul basarabean, se publică *Doina* eminesciană, proza lui Constantin Stere, dar și opere ale colegilor de breaslă, anterior cenzurate sau interzise de regimul sovietic. Concomitent, profesează o publicistică luptătoare, curajoasă, profund cetățenească. Semnează, în presa timpului, numeroase articole cu mesaj incendiar, care constituie veritabile pietre de hotar în publicistica anilor '80. Țintuiește la stâlpul infamiei vânzătorii de neam și răufăcătorii Moldovei, demască genocidul stalinist, oferind date, nume, evenimente concrete care au marcat dureros istoria noastră. Foametea organizată, deznaționalizarea, umilirea limbii române la ea acasă și alte teme tabuizate de regimul totalitar sunt subiectele sale frecvente (*Povara istoriei, Hoț în rezervație* etc.). Prin adevărurile spuse răspicat, prin forța energizantă și explozivă a cuvântului, publicistica lui Dumitru MATCOVSCHI a contribuit decisiv la deșteptarea societății din colapsul sovietic, la scoaterea maselor în stradă pentru a-și cere drepturile istorice.

În 1989, la 15 mai, Dumitru MATCOVSCHI este ales deputat în ultimul Soviet Suprem al URSS, avându-l drept contracandidat pe șeful KGB-ului de la Chișinău, iar la 17 mai devine victima unui „accident”, fiind lovit de un autobuz chiar în preajma blocului în care locuia. Urmează o lungă perioadă de recuperare fizică și morală, poetul renăscând ca pasărea Phoenix. La Chișinău, Moscova, București va suporta peste douăzeci de intervenții chirurgicale. În scurtele pauze dintre operații va continua să scrie. La Editura „Literatura artistică”, în 1989, vede lumina tiparului ampla antologie de autor *Soarele cel Mare*. De construcție sobră, având peste 400 de pagini, cartea este alcătuită din 12 cicluri ce simbolizează principalele trepte din evoluția scriitorului. Cuprinde texte scrise și publicate pe parcursul unui sfert de veac (până la volumul din 1987 *Tu, dragostea mea*), dar și scrieri noi, cum ar fi *Timp probabil*, *Ion Vodă cel Viteaz* ș.a. Antologia este distinsă cu Premiul de Stat al Republicii Moldova. În anii următori publică volumele *Imne și blesteme* (1991), *Floare Basarabie* (1992), *Măria sa Poetul* (1992), *Părinte al limbii noastre* (1992), *Al țării fiu* (1993), *Of* (1993), *Capul și sabia* (1993), *Aici departe* (1997), *Vad* (1998), *Terra incognita* (1999).

Un compartiment bogat al poeziei lui Dumitru MATCOVSCHI îl constituie lirica de dragoste. Sinceritatea sentimentului, sonoritatea imaginilor, puritatea și valoarea etică a mesajului comunicat de scriitor asigură textelor o originalitate excepțională, care nu a putut să nu se bucure de atenția compozitorilor. Peste 200 din poeziile sale au fost puse pe note de compozitorii Eugen Doga, Ion Aldea-Teodorovici, Petre Teodorovici, Mihai Dolgan, Dumitru Gheorghiuță, Mircea Oțel, Constantin Rusnac, Anatol Chiriac, Daria Radu, Ion Enache. Multe din cântecele pe versuri de Dumitru MATCOVSCHI au devenit șlagăre de la prima audiție (*Sărut, femeie, mâna ta, Cu numele tău, Inimă de mamă, Bucurați-vă, Seara albastră, Doar femeia, Chișinăul meu cel mic, Dragostea poetului, Apără-mă, frunză de tei, Nunta de argint* etc.), intrând în patrimoniul muzical național.

După anul 2000 semnează volumele *Veșnica teamă*, versuri, 2001, *Pasărea nopții pe casă*, versuri, 2003, *Să mă iubești*, versuri, 2003, *Vremea pârgului*, versuri, 2004, *Teatru, piese*, 2004 ș.a. În anul 2008, la Editura „Știința”, vede lumina tiparului volumul antologic *Neamul Cain*. Este o carte-memoriu a poetului-luptător, constituită din selecții de poezii și poeme despre rădăcinile noastre, despre iubire, trădare, uitare. La Salonul Internațional de Carte de la Chișinău intră în topul celor mai citite 10 cărți ale anului 2008, iar în anul următor va sta la baza spectacolului *Neamul Cain*, pus în scenă la Teatrul „Alexei Mateevici” din Chișinău. Între timp, la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți îi este montată în premieră absolută piesa *Vine apa* (regie Ion Marcoci, 2009).

În anul 2010, dramaturgia lui Dumitru MATCOVSCHI revine pe scena Teatrului Național „Mihai Eminescu” cu premiera spectacolului *Cântec de leagăn pentru bunici*, regizor Alexandru Cozub. În același an și în aceeași regie, aici este montată o a doua piesă a sa, *Pomul vieții*, care, la fel ca acum 31 de ani când fusese montată întâia oară de Veniamin Apostol, are un puternic impact asupra publicului. La Gala Premiilor Uniunii Teatrale din Moldova (2011), *Pomul vieții* adună cele mai multe premii și este apreciat ca cel mai bun spectacol dramatic al anului 2010. În 2011, la Editura „Magna Princeps”, vede lumina tiparului antologia de autor intitulată *Amarele confesiuni* (prefață Theodor Codreanu). Cuprinde poezii din anii debutului, 1962-1963, până în 2008, care sunt aranjate nu în tradiționala ordine cronologică, ci conform unei arhitectonici speciale a vârstelor poetice.

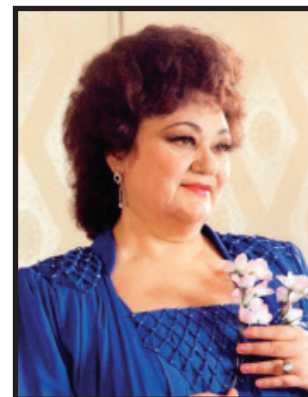
Dumitru MATCOVSCHI este recunoscut pe plan internațional de critica literară drept unul din marii scriitori prodigioși și multiaspectuali ai Basarabiei. Opera sa este tradusă în mai multe limbi: rusă, franceză, ucraineană, belorusă, lituaniană, letonă, polonă, bulgară, kirghiză etc. De-a lungul anilor, îi sunt consacrate numeroase studii, eseuri, articole sub semnătura unor nume cu rezonanță în literatura contemporană, precum și cărțile „Dumitru Matcovschi. Poet și om al cetății” și „Academicianul Dumitru Matcovschi” (volum biobibliografic), ambele apărute sub egida Academiei de Științe a Moldovei, în anul 2009, la Editura „Știința”. Reputatul critic Constantin Ciopraga spunea că „Matcovschi este o prezență verticală, un arbore ale cărui frunze nu îngălbenesc niciodată. Este deopotrivă inflexiv și reflexiv – sensibilitatea sa este potențată de rațiune. A vorbi despre el înseamnă a vorbi despre o etapă importantă a poeziei românești din Basarabia”.

În semn de înaltă apreciere a operei și personalității, îi sunt conferite numeroase distincții și titluri: Scriitor al poporului din Republica Moldova, Premiul de Stat al Republicii Moldova, Ordinul Republicii, Ordinul „Steaua României” în grad de Comandor, medaliile „Mihai Eminescu” și „Pentru distincție în muncă”. Este laureat al mai multor festivaluri internaționale de poezie, dramaturgie și cântece, precum și al unui șir de publicații periodice, academician al AȘM, cetățean de onoare al municipiului Chișinău, liceul din Vadul-Rașcov îi poartă numele.

Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2010.

Maria BIEȘU

(născută la 3 august 1935, Volintiri, Ștefan Vodă —
decedată la 16 mai 2012, Chișinău)
cântăreață de operă (soprană dramatică)
și de lied, artistă a poporului din Republica
Moldova, academiciană, membră de onoare
a AȘM, profesor universitar, doctor honoris
causa al Academiei de Muzică, Teatru
și Arte Plastice din Moldova, laureată
a Premiului de Stat al Republicii Moldova,
Cavaler al Ordinului Republicii,
cetățean de onoare al municipiului Chișinău

Maria BIEȘU a absolvit Conservatorul de Stat din Chișinău în 1961, avându-i în calitate de profesori de canto pe Susana Zarifian și Polina Botezat, iar pe Boris Miliutin și Timofei Gurtovoi – profesori de artă scenică. Studentă fiind, cântă în Orchestra de muzică populară Fluieraș a Filarmonicii de Stat din Moldova, alături de Tamara Ciobanu, cu care susține concerte în satele Moldovei, în toată Uniunea Sovietică și chiar peste hotare. După absolvire este angajată la Opera Națională din Chișinău. Debutază, în 1962, în rolul Floriei din *Tosca* de G. Puccini și produce senzație, impunându-se ca primadonă de la prima apariție scenică. În 1965-1967, la teatrul La Scala din Milano, Italia, face un stagiu sub îndrumarea maestrului Enrico Piazza, asistentul de altădată al marelui Toscanini. Participă, în 1967, alături de interprete din 20 de țări, la prima ediție a Concursului Internațional „Miura Tamaki” (Tokio), unde obține Premiul I și Cupa de Aur pentru *Madame Butterfly*, fiind apreciată ca *Cea mai bună Cio-Cio-san din lume*. După marele succes de la Tokio desfășoară o fructuoasă activitate artistică. Se evidențiază prin autenticul intonației, patosul interpretării și tehnica vocală strălucită. Vocea ei cucerește prin frumusețea plastică a liniei melodice, cu o bogată gamă de nuanțe și culori timbrale. Începând cu anii '70, numele Mariei BIEȘU devine unul de referință în domeniul muzicii de operă și al muzicii de cameră contemporane. În 1971, în toiul războiului rece, printre primii artiști sovietici, cântă pe scena The Metropolitan Opera din New York. După ce interpretează cu brio rolul

Neddei din *Paiațe* de R. Leoncavallo este invitată în trupa teatrului pentru interpretarea repertoriului liric de soprano, dar este nevoită, la „sfatul” potențailor vremii, să refuze invitația. În 1973, la Tokio, fiind deja membră a juriului Concursului Internațional „Miura Tamaki”, face cunoștință cu idolul său – Maria Callas, împreună cu care, alături de alte vedete ale operei mondiale, organizează mai multe ateliere de creație în domeniul muzicii de operă pentru auditoriul internațional.

Îmbinarea calităților excepționale înnăscute cu cea mai reușită manieră de interpretare au deschis în fața artei vocale a Mariei BIEȘU uriașe posibilități. Repertoriul său scenic și concertistic cuprinde circa 30 de partițiuni de operă și 20 de programe concertistice: *Tosca*, *Madame Butterfly*, *Turandot*, *Boema* (G. Puccini); *Aida*, *Trubadurul*, *Othello*, *Forța destinului*, *Don Carlos*, *Bal mascat*, *Nabucco* (G. Verdi); *Norma* (V. Bellini); *Paiațe* (R. Leoncavallo); *Cavaleria rustică* (P. Mascagni); *Adrienne Lecouvreur* (F. Cilèa); *Vivat, Maestro!* (G. Donizetti); *Didona și Enea* (H. Purcell); *Evgheni Oneghin*, *Dama de pică*, *Vrăjitoarea*, *Iolanta* (P. Ceaikovski); *Aleko* (S. Rahmaninov); *În furtună* (T. Hrennikov); *Aici e liniște în zori* (K. Molceanov); *Aurelia*, *Serghei Lazo* (D. Gherșfeld); *Balada eroică* (A. Stârcea); *Glira* (Gh. Neaga); *Alexandru Lăpușeanu* (Gh. Mustea) ș.a.

A realizat mai multe programe camerale, selectându-le după principiul stilistic muzical al epocii, susținând numeroase recitaluri de lieduri: muzică veche occidentală (Bach, Händel, Gluck, Purcell, Cimarosa, Stradella, Caccini, Carissimi, Monteverdi); muzică romantică germană (Brahms, Schumann, Schubert, Mendelssohn-Bartholdy); muzică franceză (Grétry, Bizet, Delibes, Saint-Saëns, Chausson, Debussy); muzică rusă (Glinka, Dargomîjski, Rimski-Korsakov, Rubinstein, Ceaikovski, Rahmaninov, Ippolitov-Ivanov, Vasilenko, Prokofiev, Șaporin, Glier, Sviridov, Șostakovici, Hrennikov); muzică vocală moldovenească (V. Zagorschi, E. Doga, Gh. Mustea, C. Rusnac, Z. Tkaci, S. Buzilă, D. Gheorghită); romane și concerte vocal-simfonice (*Missa în si minor*) de J. S. Bach, *Recviem* de G. Verdi, *Stabat Mater* de G. Rossini, *Recviem* de J. Brahms.

De-a lungul carierei artistice, Maria BIEȘU a avut turnee în Franța, Italia, Israel, Spania, Austria, Belgia, SUA, Cehoslovacia, Germania, Ungaria, Polonia, Turcia, Bulgaria, Iugoslavia, Cuba, Brazilia, Japonia, Finlanda, România, Islanda, Olanda, Australia. A evoluat în spectacolele Teatrului Bolșoi din Moscova, The Metropolitan Opera din New York, Teatrului Mariinsk din Sankt Petersburg, a cântat la Grand Opera din Paris, Real din Roma, Staat Opera din Berlin, teatrele din Kiev, Riga, Minsk, Vilnius,

Erevan, Tbilisi, Baku, Sofia, București, Belgrad, Budapesta, Helsinki, Praga, Varșovia, Bruxelles. Concomitent, este invitată în calitate de membră sau de președintă în juriile a numeroase concursuri internaționale de canto, cum ar fi cele de la Tokio, Barcelona, Rio de Janeiro, Marseille, Budapesta, Batumi, Baku ș.a., este membră permanentă a juriului la concursurile internaționale P. Ceaikovski, M. Glinka și Gh. Sviridov (Moscova). Pe parcurs, desfășoară și o vastă activitate didactică: din 1980 este profesoară de canto la Conservatorul Gavriil Musicescu din Chișinău, ulterior i se conferă gradele didactice de conferențiar universitar (1983) și profesor universitar (1987). Susține cursuri de master-class de canto pentru studenții Universității de Arte din orașul Nagoya, Japonia, la conservatorul din Beijing (China), la conservatorul din Viena (Austria), la teatrele de operă din Turcia (Ankara, Mersin) ș.a. Timp de 26 de ani a fost deputată în Sovietul Suprem al URSS, din 1987 a exercitat funcția de Președintă a Uniunii Muzicienilor din Republica Moldova, din 1992 – vicepreședintă a Uniunii Mondiale a Muzicienilor din Moscova. Este fondatoarea Festivalului Internațional de Operă și Balet *Invită Maria Bieșu*, care, începând din 1990, se desfășoară anual la Chișinău.

Imensul aport al Mariei BIEȘU în dezvoltarea artei operistice și a artei interpretative camerale din Republica Moldova este reflectat în numeroase surse – documentare, științifice, de popularizare. Este protagonista filmelor *Vocea mea e pentru tine* (1971); *Cu dragoste pentru voi* (1972); *Cântă Maria Bieșu* (1975); *Cântecele dragostei* (1980); *O, Maria* (1984); *Ave Maria!* (2001); *O viață în scenă* (2005) ș.a., a mai multor cărți și albume, inclusiv *Maria Bieșu* (ediție bilingvă, Editura „Literatura artistică”, 1984), *Maria Bieșu: Scena, Opera – dragostea mea* (Editura „Cartea Moldovei”, 2005), *Viața mea e un turneu* (Editura „Cartea Moldovei”, 2009), *Maria Bieșu – vocație și destin artistic* (monografie colectivă, Colecția „Academica”, Centrul Studiul Artelor al Institutului Patrimoniului Cultural, AȘM, 2010); îi sunt consacrate sute de articole, eseuri și portrete de creație apărute în presa timpului în țară și peste hotare, în literatura de specialitate, în dicționare și enciclopedii.

În semn de înaltă apreciere, îi sunt conferite diverse distincții și titluri: Artistă Emerită a Republicii Moldova (1964); Artistă a Poporului din Republica Moldova (1967); laureată a Premiului de Stat al Republicii Moldova (1968); Artistă a Poporului din URSS (1970); laureată a Premiului de Stat al URSS (1974); deține Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă” (1976); Premiul „Lenin” (1982); Ordinul „Lenin” (1984, 1990); Ordinul Republicii (1992); Ordinul „Steaua României” în grad de Comandor (București, 2000); Premiul și Medalia de Aur ale Fondului Irina Arhipova (Moscova, 2002); Medalia „Mihai Emi-

nescu” (Chișinău, 2001); Medalia „Mihai Eminescu” (București, 2001); este membră de onoare a AȘM (din 1999); cetățean de onoare al municipiului Chișinău (1987).

Pentru realizările impresionante și contribuția deosebită la propășirea artei muzicale naționale, în 2005 i s-a oferit diadema Regina Operei Naționale.

Poeții i-au dedicat versuri, compozitorii – creații muzicale, artiștii plastici i-au pictat chipul.

În arta vocală mondială numele ei este un punct de reper.

Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2010.

Mihai VOLONTIR

(născut la 9 martie 1934, Onișcani, jud. Orhei –
decedat la 17 septembrie 2015, Chișinău)
actor de teatru și film,
artist al poporului din Republica Moldova,
artist al poporului din URSS,
laureat al Premiului de Stat al RSS Moldovenești,
laureat al Premiului de Stat al Federației Ruse,
doctor honoris causa al AȘM,
Cavaler al Ordinului Republicii

Mihai VOLONTIR își face studiile la Școala Pedagogică din orașul Orhei în perioada 1952-1955, lucrând totodată, de la vârsta de 18 ani, în calitate de învățător la școala din satul Păpăuți, Rezina. După absolvire este numit conducător artistic al casei de cultură din satul Lipcenii, Rezina; participă activ la toate reprezentațiile teatrului de amatori din Râbnici. În cadrul unui concurs al teatrelor de amatori este remarcat și invitat să-și încerce puterile la studioul teatral de pe lângă Teatrul Muzical-Dramatic „V. Alecsandri” din Bălți, iar în 1957 este inclus în trupa teatrului. În același an debutează pe scena bălțeană ca actor în spectacolul *Chirița în Iași* în rolul Surugiului. Din start este apreciat pentru jocul firesc, emoționant, autentic. De atunci încolo, pe parcursul a peste 55 de ani, Mihai VOLONTIR rămâne fidel teatrului bălțean, chiar dacă a avut invitații tentante de la alte teatre și studiouri. Creează aici o galerie impresionantă de personaje: Ion din *Năpasta*, Esop din *Vulpea și strugurii*, Anucikin din *Căsătoria*, Tudâșkin din *Sfânt și păcătos*, Kuzima din *Bani pentru Maria*, Iulius Cezar în *Ovidiu* ș.a.

Ca actor de cinema s-a lansat în rolul lui Ivan Turbincă în 1967 la studioul „Moldova-film” în pelicula cinematografică a lui Gheorghe Vodă și Vlad Ioviță *Se caută un paznic*. Constituind o ecranizare a poveștii lui Ion Creangă *Ivan Turbincă*, filmul istorisește peripețiile soldatului Ivan ajuns paznic la poarta raiului, și, pe fundalul acestora, prin intermediul unui substrat metaforic, abordează tema libertății și a nemuririi. Este interzis de autorități în 1968, fiind redat publicului abia după căderea sistemului sovietic.

În anul 1973 interpretează rolul domnitorului Moldovei Dimitrie Cantemir în filmul autobiografic omonim, turnat la studioul „Moldova-film” (regizor Vlad Ioviță), pentru care i se conferă în 1976 Premiul de Stat al RSS Moldovenești.

Fiind remarcat ca actor de mare prestață, este invitat să se producă în filme montate la studiouri din Rusia, Belarus, Ucraina, Azerbaidjan, Argentina, Polonia. Rolul țiganului Budulai (care-și caută libertatea și fericirea) din serialul TV *Țiganul* [Цыган] („Ekran”, 1979, regizor Aleksandr Blank) i-a adus celebritatea atât în URSS, cât și în multe alte țări. Succesul extraordinar al serialului i-a determinat pe autori să revină în 1984 pe ecrane cu o continuare a acestuia – filmul *Întoarcerea lui Budulai* [Возвращение Будулая] – iar Mihai VOLONTIR, interpretul lui Budulai, devine o legendă vie a cinematografului din întreg spațiul URSS, bucurându-se de o popularitate fabuloasă.

Filmografia sa mai conține pelicule iconice precum *Această clipă* („Moldova-film”, 1968) – Mihai Adam; *Zece ierni pentru o vară* („Moldova-film”, 1969) – Ilie; *Singur în fața dragostei* („Moldova-film”, 1969) – Obadă; *Povârnișul* („Moldova-film”, 1970) – Andrei Spirea; *Al patrulea* („Mosfilm”, 1972) – Bonar; *Acest dulce cuvânt – libertate* („Mosfilm”, 1972) – Carlos; *Podurile* („Moldova-film”, 1973) – Petru; *Bărbații încăruneșesc de tineri* („Moldova-film”, 1974) – Andrei Răzlog; *Povestea lui Făt-Frumos* („Moldova-film”, 1977) – Păsărilă ș.a. Chipuri puternice, cu caracter, au fost create de Mihai VOLONTIR în filmele *În zona atenției deosebite* („Mosfilm”, 1977), *Manevra de răspuns* („Mosfilm”, 1981), *Centaurii* (coproducție URSS-Cehoslovacia-Ungaria-Columbia, 1978), *Emisarul serviciului secret* („Moldova-film”, 1979), *De la Bug și până la Visla* (studioul „A. Dovjenko” din Kiev, 1980), *O întâmplare în pătratul 36-80* („Mosfilm”, 1982). Pentru rolul lui Volentir din filmul *În zona atenției deosebite* (regizor Andrei Maliukov) i se conferă în anul 1980 Premiul de Stat al Federației Ruse și Premiul cinematografic al fraților Vasilev.

Din 1985 se impune și ca interpret de estradă, domeniu în care se lansează la îndemnul fraților Petre Teodorovici și Ion Aldea-Teodorovici și în care cucerește de la prima apariție simpatia publicului prin vocea caldă și inconfundabilă. Printre piesele sale bine cunoscute se numără: *Viața*; *Cântecul prietenilor*; *Moldovenii*; *Știu și văd*; *Fericire*; *Iubirea noastră florile*; *Rugă*; *Iubito, plângi?*; *Toamna noastră*; *Înveșnicire*; *Apără-mă, frunza de tei* ș.a.

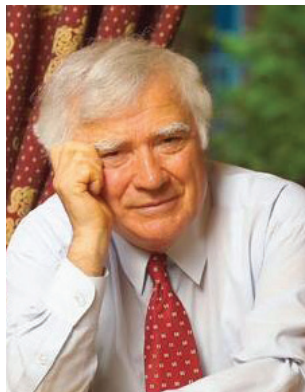
Mihai VOLONTIR a realizat peste 120 de roluri centrale în teatru și 40 de roluri în filme, manifestând un talent actoricesc cu totul deosebit, încântând milioane de spectatori prin naturalețe și prin măiestria de a păstra armonia dintre adevărul realității și personaje. Presa timpului relevă că „... nu rolurile l-au făcut pe el celebru, ci el, actorul desăvârșit, a putut să facă din personaje simple – roluri de excepție”.

În semn de înaltă apreciere a contribuției sale imense la dezvoltarea artei teatrale și cinematografice, i-au fost conferite diverse distincții și titluri, este laureat al Premiului de Stat al RSS Moldovenești (1976), laureat al Premiului de Stat al Federației Ruse (1980), artist al poporului din Republica Moldova (1984), artist al poporului din URSS (1988), cetățean de onoare al municipiului Bălți, doctor honoris causa al AȘM (2009); este decorat cu medaliile „Meritul Civic” (1974), „Gheorghe Jukov” (1976), „Dimitrie Cantemir” (2009); este una dintre primele personalități notorii ale culturii naționale distinse cu Ordinul Republicii. În perioada 1991-1994 este deputat în primul Parlament al Republicii Moldova.

În anul 2000 a fost desemnat ca cel mai bun actor al secolului XX din cinematografia moldovenească.

De-a lungul anilor, i-au fost consacrate numeroase cronică, articole, eseuri, studii; sub egida AȘM și a Institutului Patrimoniului Cultural, în anul 2012 la Editura „Știința”, în colecția „Personalități notorii”, apare volumul *Mihai Volontir sau despre vocația omenescului*.

Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2012.

Spiridon VANGHELI

(născut la 14 iunie 1932, Grinăuți, jud. Bălți)
prozator, traducător și editor, deținător al Diplomei
Internaționale de Onoare „Andersen”,
maestru emerit în artă, scriitor al poporului
din Republica Moldova, laureat al Premiului de Stat
al Republicii Moldova, doctor honoris causa
al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”,
Cavaler al Ordinului Republicii

Spiridon VANGHELI a absolvit facultatea de filologie a Institutului Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău (1955). În timpul studenției (1952) inaugurează Foaia Literară a institutului și un excelent cenaclu literar unde au prins aripi colegii săi Grigore Vieru, Victor Teleucă, Gheorghe Vodă, Pavel Boțu, Andrei Strâmbeanu, Mihail Ion Ciubotaru, Valentin Mândăcanu și alții, care, ulterior, au devenit scriitori consacrați.

După absolvire activează în calitate de învățător la școala medie din Năpădeni. În 1960 revine la Chișinău, angajându-se ca redactor la Editura „Cartea Moldovenească”, apoi redactor superior la Editura „Lumina”. Este consultant literar la Uniunea Scriitorilor din Moldova, conduce Secția de literatură pentru copii (1968-1993), este ales președinte al Centrului PEN din Moldova – filială a Asociației Mondiale a Scriitorilor (1991), exercită funcția de director al Editurii „Turturica” („Oltița”).

Debutează editorial în 1962 cu cărțulia pentru copii *În țara fluturilor*, urmată de: *Soarele* (1963), *Băiețelul din coliba albastră* (1964), *Pe lume* (1964), *Balade* (1966). Din start face dovada intuirii specificului literaturii dedicate copiilor, remarcându-se prin exprimarea spontană, firească, pitorească și memorabilă.

În 1967 este editată cartea *Isprăvile lui Guguță*. Din acest an activitatea scriitorului este marcată de crearea personajului care l-a făcut cunoscut în toată lumea – Guguță, băiețelul ingenios cu minte sclipitoare. Protagonist al unei suite de cărți, Guguță este îndrăgit atât de micul cititor, cât și de cel

matur, bucurându-se de popularitate pe toate continentele și devenind o emblemă sugestivă a Copilului. Nuvelele despre Guguță sunt traduse în limbile: rusă, engleză, japoneză, germană, armeană, ucraineană, lituaniană, bielorusă, kazahă, kirghiză, turkmenă, estonă, azerbaidjană, cehă, mongolă, bulgară, gruzină etc., sunt editate în 1978 la Bratislava în colecția de literatură pentru copii *Cheița de aur* care include cele mai valoroase cărți din toate timpurile de pe glob.

În activitatea sa de creație, de circa jumătate de secol, Spiridon VANGHELI a scos de sub tipar numeroase volume cu un solid potențial cognitiv, instructiv și educativ, inclusiv: *Ministrul bunelului* (1971), *Columb în Australia* (1972), *Primiți urătorii?* (carte de sinteză, 1975), *Guguță – căpitan de corabie* (1979), *Steaua lui Ciuboțel* (1981), *Calul cu ochi albaștri* (1981), *Privighetoarea* (1985), *Scrieri alese* (antologie, 1985), *Pantalonina – țara piticilor* (1989), *Măria sa Guguță* (volum de sinteză, 1989), *Ghiocica* (1991), *Guguță și prietenii săi* (volumele 1 și 2, 1994), *Tatăl lui Guguță când era mic* (1999) ș.a. Una dintre creațiile-surpriză ale scriitorului este povestirea documentară *Copii în cătușele Siberiei*. Lansată în cadrul ediției a V-a a Salonului Internațional de Carte pentru Copii (Chișinău, 2001), cartea evocă dramaticul episod din istoria poporului nostru – represiunile din iunie 1941 – și este consacrată tuturor copiilor represați de autoritățile sovietice.

A tradus din poezia și proza universală pentru copii: *Pepi Ciorap-Lung* de Astrid Lindgren (1973), *Peter Pan și Wendy* de James Barrie (1975), *Fetița din Hiroșima* (1981) ș.a. Este cunoscut și ca alcătuitor de antologii și selecții: culegerea de folclor *Auraș-păcuraș* (1964); culegerile *Hora găzelor* și *Telefonul peștișorului* (1966); *Iepurașul albastru* (1968) – mărgăritare selectate și tălmăcite din poezia universală; *La noi la grădiniță* – povestiri, versuri, scenete, jocuri; *Ineluș-învârtecus* (1969) – folclorul copiilor; *Carte pentru toți* (1971); *Șezătoare în codru* (1973) – antologie de proză pentru copii care, pe lângă perle de folclor, include creații a peste 40 de scriitori de limbă română din Republica Moldova; antologiile *Copiii planetei* (1974) – pagini alese de proză universală pentru copii; *Cercelul de argint* (1976); *Povestea muntelui albastru* (1986); *Cele mai frumoase flori* (1987) etc. În colaborare cu Grigore Vieru publică în 1970 *Abecedarul* – manualul care a supraviețuit timpului și a fost reeditat în 1990 în grafie latină, fiind purtat în ghiozdane de aproape două milioane de copii.

În 2006 realizează un proiect de proporții – *Carte de citire și gândire pentru clasele I-IV*, în patru volume, care cuprinde lucrări a 151 de autori din 35 de țări, istoria personalizată a zborului, istoria

automobilului, pagini din istoria teatrului și a cinematografiei, precum și informații diverse, pagini alese de umor. Un capitol important al cărții este dedicat momentelor din copilăria unor oameni care au schimbat sau influențat lumea.

Creația lui Spiridon VANGHELI s-a bucurat constant de atenția cineaștilor și a teatrelor pentru copii. Isprăvile și întâmplările lui Guguță au fost ecranizate la studioul „Moldova-film” și studioul de animație „Florica” (Guguță, Moșii Crăciuni, Banca lui Guguță, Pozna lui Guguță, Cum a crescut Guguță într-o noapte, Cușma lui Guguță, Guguță – poștaș, Cadoul lui Guguță, Guguță – căpitan de corabie, Noaptea de Anul Nou, Guguță – frizer, Măturătorii). În 1992 la Chișinău este inaugurat Teatrul Municipal de Păpuși „Guguță”, pe a cărui scenă sunt montate și piese semnate de scriitorul-părinte al lui Guguță (Bună seara, Steauă Polară; Taina inelului ș.a.). O dată la doi ani aici este organizat Festivalul Internațional al Teatrelor de Păpuși „Sub căciula lui Guguță”, la care participă trupe de păpușari din diferite țări.

Cărțile sale au fost traduse în peste 40 de limbi ale lumii; au fost editate în milioane de exemplare în 68 de țări, văzând lumina tiparului la prestigioase edituri din Berlin, Boston, Helsinki, Kiev, Moscova, Riga, Praga, Sofia, Tokyo ș.a. Numele lui Spiridon VANGHELI fiind unul de referință în literatura universală pentru copii, scriitorul este invitat la importante evenimente internaționale din domeniul literaturii și culturii, întâlniri cu traducătorii și cititorii, lansări de carte. Participă la congresele Asociației Mondiale a Scriitorilor (1993, Santiago de Compostela, Spania; 1994, Praga, Cehia), la întâlniri cu cititorii săi din Japonia, Statele Unite ale Americii, Slovacia, Finlanda, Germania.

Pentru prodigioasa activitate de creație, merite deosebite în dezvoltarea literaturii pentru copii și contribuția substanțială la promovarea valorilor național-culturale i s-au conferit înalte distincții și titluri: Diploma Internațională de Onoare „Andersen” (1974, pentru cartea *Ministrul bunelului*); Premiul de Stat al RSSM (1980, pentru cartea *Guguță – căpitan de corabie*); Maestru emerit al artei din RSSM (1982); Premiul de Stat al URSS (1988); Scriitor al poporului din Republica Moldova (1992); Ordinul Republicii (1996), Medalia „Mihai Eminescu” (2012), doctor honoris causa al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (2012). De asemenea, i s-au acordat mai multe premii speciale (Premiul Ministerului Învățământului al RSSM, Premiul Centrului Cultural Francez din Iași, Premiul „Ion Creangă” al Academiei Române, Premiul special al Uniunii Scriitorilor din România), este laureat

al Concursului „Zece cărți ale secolului XX- basarabean” pentru volumul „Isprăvile lui Guguță”, dar și a altor saloane naționale și internaționale de carte.

În semn de înaltă apreciere a contribuției sale de excepție la dezvoltarea culturii naționale și a literaturii pentru copii, Ministerul Educației și Ministerul Culturii ale Republicii Moldova au declarat anul 2012 Anul Spiridon Vangheli.

Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2012.

Vladimir CURBET

(născut la 19 septembrie 1930, Susleni,
județul Orhei – decedat la 8 decembrie 2017, Chișinău)
director general și coregraf-șef al Ansamblului
Național Academic de Dansuri Populare „JOC”,
artist al poporului, Laureat al Premiului Național,
Cavaler al Ordinului Republicii

Vladimir CURBET și-a făcut studiile primare în satul natal, acestea fiind completate de frumoasele tradiții populare – de muzică și de dans – de prin partea locului. Astfel, Vladimir CURBET învață la marea universitate a lăutarilor susleneni. În anii 1950-1952 studiază la universitatea de muzică de pe lângă Centrul unional al creației populare din Moscova, iar în 1966 absolvă Colegiul republican de muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău.

Își începe activitatea de muncă în 1949 în calitate de conducător artistic al formației de dansatori amatori de la Casa raională de cultură Susleni. Între anii 1953 și 1957 conduce colectivul de dansuri populare din satul Caragaș, cu care obține medalia de aur la Festivalul mondial al tineretului și studenților de la Moscova. Pe 30 octombrie 1957 este numit pedagog, maestru de balet, iar în octombrie 1958 – conducător artistic și prim-maestru de balet al Ansamblului Academic de Stat de Dansuri Populare „JOC”, de atunci numele său identificându-se cu cel al prestigiosului colectiv pe care îl diriguiește până în prezent. Definindu-i strălucita ascensiune, scriitorul Ion Ciocanu notează: „Coborând din lăutari de la țară, urcând pe scena profesionistă de-a dreptul de la nunți și cumetrii, Vladimir CURBET nu se mulțumește să consemneze ceea ce a văzut, a auzit și a simțit la Susleni sau Caragaș, ci caută și descoperă izvoarele și izvoadele jocului nostru național în arta Egiptului Antic, a Greciei și Romei de demult, ca să ne demonstreze că venim de departe și moștenim o artă de-o originalitate de-a dreptul scilpitoare”.

Promotor al unui stil național autentic pe parcursul carierei sale artistice, Vladimir CURBET acordă o atenție constantă atât melodiei populare, desenului original al mișcărilor, formei autohtone a fiecărui dans, cât și costumului național potrivit dansului respectiv, strigăturilor ce-l însoțesc, îl dinamizează și îl întregesc. Cele 8 programe de concert realizate (reunind peste 80 de dansuri) se constituie cu prisosință în minienciclopedii aparte de port popular, de obiceiuri, tradiții și datini. Astfel, acestea se regăsesc în splendidele dansuri, precum *Bătuta*, *Brâul*, *Moldoveneasca*, *Hora fetelor*, *Hora mare*, tulburătorul spectacol coregrafic *Nunta moldovenească*, în *suita Carpații*, *suita din Bugeac*, în *Călușarii* sau *Răzeșeasca*. Prin *suita* muzical-coregrafică *Drăgaica*, de exemplu, Vladimir CURBET familiarizează publicul cu frumusețea și miracolul acestei sărbători, iar *Legenda mărțișorului* este o metaforă poetică dedicată primăverii, învierii naturii. Montările coregrafice menționate sunt dovada unei munci titanice a maestrului CURBET în vederea scoaterii valorilor netrecătoare din negura uitării și expunerii acestora în fața spectatorului din peste 70 de țări ale lumii – Franța, Spania, Italia, Portugalia, Australia, Noua Zeelandă, Belgia, Olanda, Danemarca, Finlanda, Germania, Grecia, Brazilia, Chile, China, Turcia, Libia, Tunisia, Siria, Liban, Canada, Mexic, Venezuela, Argentina, Cehia, Slovacia, România, Bulgaria, Polonia, Iugoslavia, Coreea de Nord, India, Filipine, Suedia, Letonia, Lituania, Estonia, Ucraina, Rusia, Norvegia, Elveția etc. Vladimir CURBET a montat dansuri moldovenești în colective prestigioase din Bulgaria, România, Iugoslavia. A participat în calitate de membru al juriului la diferite festivaluri de artă în Bulgaria și Germania, a contribuit – în calitate de coregraf – la realizarea spectacolului *Păsările tinereții noastre* după drama omonimă a lui Ion Druță (la Teatrul Mic din Moscova), filmelor *Măria sa Hora* și *Poienile roșii* (Moldova-film), *Nuntă la Malinovka* (Lenfilm).

Vladimir CURBET a colectat peste 6 mii de cântece și melodii de joc populare, numeroase din ele aflându-și a doua viață în cele 8 cărți pe care le-a semnat. Printre ele: *Grai și tradiții ne-au unit*, *Promotori ai artei populare*, *Valori perene românești*, *La vatra jocului străbun*, *Tot cu cântul mă mângâi*, *La gura unei peșteri de comori* ș.a. Volumele sale conțin istoria de secole a obiceiurilor și tradițiilor, a existenței poporului din acest ținut ca spirit, ca luptă, care i-au și asigurat longevitatea, permanența în timp și spațiu, după cum observă pe drept cuvânt autorul. Concludentă în acest sens este aprecierea scriitorului Tudor Palladi: „Personalitate marcantă în cultura modernă, Vladimir CURBET este una dintre figurile proeminente postbelice ale spațiului dintre Nistru și Prut, alături de Tamara Ciobanu și Maria Bieșu, de Nicolae Sulac și Dumitru Blajinu. Aflat mereu într-o febrilă activitate, într-

o continuă și inepuizabilă desfășurare, aidoma dansului și cântecului popular, Vladimir CURBET în drum spre sine și spre lume coboară tot mai adânc în nesfârșitul tezaur cultural al neamului românesc, din care scoate prin truda neobosită a vocației sale incontestabile șiraguri de pietre folclorice scânteietoare". Cu ocazia împlinirii a 85 de ani de la nașterea maestrului și cu ocazia împlinirii a 70 de ani de activitate a ansamblului care l-a consacrat, a fost lansată lucrarea *Două fenomene ale culturii naționale: Maestrul Vladimir Curbet și Ansamblul „Joc”* (2015). Lucrarea cuprinde peste o mie de descrieri bibliografice cu referire la viața și activitatea maestrului și a ansamblului „Joc”.

Uriașa contribuție adusă la prosperarea artei coregrafice naționale de maestrul Vladimir CURBET, pasionat etnograf și folclorist, neobosit valorificator al dansului și muzicii populare, artist de formație enciclopedică, a fost înalt apreciată. Este Artist al poporului din RSS Moldovenească (1967), Artist al poporului din URSS (1981), cavaler al Ordinului Drapelul Roșu de Muncă (de 2 ori), al Ordinului Prietenia Popoarelor. Este decorat cu Medalia „Mihai Eminescu” și distincția supremă a statului – Ordinul Republicii. Obține Medalii de Aur la mai multe festivaluri internaționale. Este Laureat al Premiului de Stat al URSS (1972) și al Premiului Național (2012).

Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2013.

Igor COBILEANSKI

(născut la 24 februarie 1974, or. Comrat)
actor, scenarist, regizor de teatru și film,
membru al Uniunii Cineaștilor din Republica Moldova,
laureat al Premiului Național

Igor COBILEANSKI a debutat ca actor în anul 1988 la studioul „Moldova-film” în pelicula *Durerea*, ecranizare a romanului omonim de Vladimir Beșleagă, interpretând rolul principal și jucând alături de Vasile Brescanu, Svetlana Toma și alți actori. După absolvirea Academiei de Teatru și Film din București (1995), activează în calitate de prezentator la Catalan TV (1997-2001), iar mai apoi, în calitate de regizor și realizator de programe la OWH TV Studio, printre programele realizate numărându-se: emisiunea muzicală „Rock Vagon”, ciclul de emisiuni sociale „Metropolis”, ciclul de emisiuni muzicale „Start” ș.a.

În afară de activitatea de televiziune, Igor COBILEANSKI desfășoară o intensă activitate ca regizor de filme documentare și filme artistice de scurt metraj. Realizează o serie de filme documentare (*Noli me tangere*, Academia de Teatru și Film, București, 1992; *Unirea. Aspirație sau complex comercial*, ATF, 1993; *Murind pentru Madrid*, OWH TV Studio, 1999; *Legendele Țipovei*, 1999; *Răsăritul bălților*, 1999; *Roata dracului*, 2000; *Întoarcere la viață*, 2003); artistice de scurt metraj (*Durerea*, *Emil*, 1988; *Sper fără speranță*, 1989; *Atâția oameni diferiți*, OWH TV Studio, 2001; *Când se stinge lumina*, Romania, Studioul de creație al Ministerului Culturii „Europolis”, 2006; *Sașa, Grișa și Ion*, „Moldova - film”, 2006; *Plictis*) și *Inspirație*, 2008; *Tache*, comedie, Romania, 2008; lungmetrajul *La limita de jos a cerului*,

2014. Realizează un serial TV, *Hackerville*, HBO Europe, o producție mixtă româno-germană, anul 2018.

Filmele realizate de Igor COBILEANSKI au obținut prestigioase premii. Printre acestea se numără premiul „Alexandru Sahia” la Festivalul Internațional al Producătorilor de Film Independent de la Constanța, pentru filmul *Sașa, Grișa și Ion* (2006); premiul Audience Award (Premiul Spectatorilor) la Festivalul de Film de la Trieste (Italia), pentru filmul *Sașa, Grișa și Ion* (2006); premiul cel mai bun scurtmetraj din cadrul Zilelor Filmului Românesc de la Festivalul Internațional de Film (TIFF), pentru filmul *(P)lictis și Inspirație* (2008); Premiul Gopo pentru debut regizoral (în filmul de lung metraj), pentru filmul *La limita de jos a cerului*, acordat la Gala Premiilor Gopo în 2014, Premiul anual „Emil Loteanu” oferit de Ministerul Culturii al Republicii Moldova pentru filmul *La limita de jos a cerului* (2014); Premiul pentru cel mai bun film, în cadrul Festivalului Carlovy Vary IFF, Cehia, pentru filmul *Colecția de Arome* (2015); Premiul pentru cel mai bun actor și Premiul pentru cel mai bun scenariu – în cadrul Festivalului POFF, Estonia, pentru filmul *Afacerea Est* (2016); În 2019, în Germania, obține Premiul Gremmi Prize pentru regie pentru serialul TV *HACKERVILLE*.

Pentru contribuție substanțială la creșterea calității și vizibilității produsului cinematografic autohton, lui Igor COBILEANSKI i se acordă Premiul Național în domeniul culturii și artei pentru anul 2017.

Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2015.

Nicolae BOTGROS

(născut la 25 ianuarie 1953,
în satul Badicul Moldovenesc, raionul Cahul)
violonist, conducător artistic și prim-dirijor al Orchestrei Naționale
de Muzică Populară „Lăutarii”, artist al poporului,
doctor honoris causa al AȘM,
Cavaler al Ordinului Republicii

Nicolae Botgros a studiat la Școala de Arte din Soroca și la Conservatorul „G. Musicescu” din Chișinău. Activitatea sa de artist-instrumentist, aranjor și dirijor de profil folcloric debutează în anul 1971, fiind angajat în Orchestra populară de amatori „Ciocârlia” din orașul Edineț, un vestit centru al muzicii lăutărești din nordul Republicii Moldova.

Din anul 1973, se angajează în Ansamblul de Muzică Populară „Mugurel” al Filarmonicii din Chișinău (în prezent – Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”), unul profesionist, unde activează în calitate de violonist și aranjor, iar din anul 1974 – în Orchestra Ansamblului Academic de Stat de Muzică și Dansuri Populare „Joc”. O cotitură cardinală în activitatea de creație a maestrului Nicolae Botgros se produce în anul 1978, când este numit dirijor și director artistic al Orchestrei de Muzică Populară „Lăutarii”.

Grație viziunii estetice inovatoare și experienței artistice deosebite ale noului dirijor, Orchestra „Lăutarii” se reformează din temelii într-o formulă originală. Colectivul își schimbă radical imaginea sonică, devine un laborator inedit de creație, își cizelează propriul limbaj muzical promovând o nouă concepție estetică, axată pe valorile de profunzime ale culturii naționale, pe potențialul expresiv al genurilor, speciilor și stilurilor muzicii tradiționale, pe valențele creative discursive ale idealului sonor etnic.

În anul 2010, cu prilejul marcării a trei decenii de activitate artistică, prin decret prezidențial, merituosului colectiv artistic i s-a conferit un nou statut socio-cultural, consfințit prin titlul onorific de „Orchestra Națională de Muzică Populară LĂUTARIÎ”. Timp de peste 40 de ani, destinul, activitatea, profilul de creație, stilul de interpretare, diversitatea și amploarea repertoriului, precum și geografia turneelor, succesul mediatic fenomenal al orchestrei se datorează, în mod plenar, viziunii inovatoare, talentului, inspirației și forței de muncă extraordinare ale maestrului Nicolae Botgros.

Un geniu al viorii, Nicolae Botgros a dus faima muzicii noastre populare în zeci de țări europene, dar și în Statele Unite ale Americii, Australia, Noua Zeelandă, precum și în toate țările din spațiul ex-sovietic.

Maestrul Nicolae Botgros a creat sute de partituri pentru orchestra de muzică populară, a înregistrat aproape 400 de CD-uri cu cei mai valoroși interpreți din întreg spațiul cultural românesc, a teaurizat și imortalizat în fondurile IPNA „Compania Teleradio-Moldova” zeci de nestemate ale spiritualității muzicale autohtone, a animat din plin viața culturală, a susținut marile evenimente artistice în cadrul celor mai importante festivaluri și concursuri naționale și internaționale de muzică.

Nicolae Botgros știe a mânuși bagheta de dirijor al orchestrei odată cu arcușul viorii, demonstrând măiestrie și talent în tot ceea ce face. Cei mai de seamă interpreți de muzică populară au cântat cel puțin o dată cu Orchestra „Lăutarii”, condusă de maestrul Botgros: Maria Ciobanu, Sofia Vicoveanca, Irina Loghin, Dinu Iancu Sălăjan, Nicolae Glib, Zinaida Julea etc.

Activitatea inovatoare și meritele artistice deosebite ale virtuozului violonist și dirijor Nicolae Botgros au fost apreciate cu cele mai valoroase titluri și distincții, printre care Medalia „Mihai Eminescu” al AȘM (2000), Ordinul „Binecredinciosul Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt” de gradul II al Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove, Medalia jubiliară „Sfinții Împărați Constantin și Elena” a Patriarhiei Române (2013), Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Mare Ofițer (România, 2014), Laureat al Premiului Național al Republicii Moldova (2015). Numele lui Nicolae Botgros este inclus, în premieră, într-o monografie semnată de muzicologul enciclopedist Viorel Cosma, intitulată „Lăutarii de ieri și de azi” (București, 1997). Nicolae Botgros este Cetățean de Onoare al mai multor localități din Republica Moldova și România. În 2002, postul de Televiziune „România Internațional” l-a declarat pe maestrul Nicolae Botgros drept dirijor al celei mai bune orchestre din întreg spațiul românesc.

În 2018, Academia de Științe a Moldovei îi conferă titlul de doctor honoris causa. Pe 29 martie 2021, a fost decorat, alături de alte personalități, cu Medalia Aniversară „Centenarul Marii Uniri”, de către Președintele României. În 2020, formația „Lăutarii” și-a aniversat 50 de ani de activitate artistică.

Colegiul de Arte din Soroca, unde a învățat, Palatul de Cultură din Cahul și Gimnaziul din Badicul Moldovenesc îi poartă numele.

Pe plan național, Nicolae Botgros a fost distins, în anul 1982, cu titlul de Artist Emerit, iar în 1988 – cu cel de Artist al Poporului. Din anul 1993, este cavaler al „Ordinului Republicii”, cea mai înaltă distincție în stat.

Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2017.

Petru GOZUN

(născut la 10 februarie 1951, Lipețcoe, Odesa)
fondatorul și antrenorul Clubului Sportiv de Dans „Codreanca”,
antrenor și arbitru de dansuri sportive din 1973,
președinte al Federației de Dansuri Sportive din Moldova,
antrenor emerit,
artist al poporului,
Cavaler al Ordinului Republicii

Petru GOZUN a început să practice dansurile în studenție, atunci când a venit la Chișinău pentru a-și face studiile la Universitatea Tehnică. Tot atunci a întâlnit-o pe Svetlana, care inițial i-a fost parteneră de dans, iar mai târziu i-a devenit soție.

Soții Svetlana și Petru Gozun au pus, în anul 1973, bazele școlii de dans, care mai apoi a devenit drept o carte de vizită a Republicii Moldova, școala promovând cele mai populare stiluri de dans: dansuri sportive, standard și latino-americane, hip-hop, electric, break, disco, salsa. Antrenamentele sunt desfășurate în mod colectiv și individual, vârsta dansatorilor începând de la 5 ani.

Clubul Sportiv de Dans „Codreanca” a fost fondat în anul 1973. În anul 1974, dansatorii au participat la concursul internațional al elevilor la Evpatoria, ocupând locul 3.

În 1978, Clubului „Codreanca” i-a fost atribuită denumirea de colectiv „popular”, iar în 1988 i-a fost conferit titlul onorific de Colectiv Emerit al Republicii Moldova.

Svetlana și Petru GOZUN, antrenori de dans, au reușit să pregătească zeci de perechi care au devenit campioni ai Europei și ai lumii.

Din 1990, „Codreanca” participă cu regularitate la Campionate Mondiale și ale Europei, Jocurile Mondiale și alte competiții internaționale.

În anul 1991, Clubului Sportiv de Dans „Codreanca” i-a fost acordat premiul mare la Campionatul deschis din Germania.

Clubul Sportiv de Dans „Codreanca” este câștigător al mai multor competiții naționale și internaționale de dans sportiv, care au avut loc în: Armenia, Australia, Austria, Belarus, Bulgaria, Canada, Cehia, China, Columbia, Elveția, Emiratele Arabe Unite, Estonia, Finlanda, Franța, Georgia, Germania, Hong-Kong, Italia, Japonia, Coreea de Sud, Letonia, Lituania, Olanda, Polonia, Portugalia, România, Rusia, Singapore, Slovacia, Spania, Statele Unite ale Americii, Ucraina, Ungaria ș.a.

Clubul Sportiv de Dans „Codreanca” a reușit să câștige campionatele mondiale la dansuri sportive formație în anii 1997, 2000, 2001, 2002, 2003, iar de nouă ori au fost campioni ai Europei: 1998, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2006, 2007 și 2008.

În 2004, dansatorii de la „Codreanca” au câștigat Medalia de Aur în cadrul Campionatului European de Dans Sportiv Individual, iar în 2005 – la Campionatul Mondial.

„Codreanca” a adunat nenumărate titluri de la diverse campionate europene și mondiale. Ansamblul a devenit de 5 ori campion mondial, de 6 ori vicecampion mondial și de 4 ori a obținut Medalia de bronz. De 9 ori dansatorii de la „Codreanca” au devenit campioni europeni, o dată vicecampioni și de 4 ori au obținut Medalia de bronz. În cadrul diferitelor probe individuale la Campionatele Europene și Mondiale, aceștia au obținut 26 de medalii de aur, 27 de argint și 18 de bronz.

În anul 2013 (Cali, Columbia) și 2017 (Wroclaw, Polonia), „Codreanca” a obținut medalia de aur la Jocurile Mondiale programul Dans Sportiv Latin.

Soții Gozun au atins mari recorduri în urma cărora au intrat în Cartea recordurilor, creând astfel „cea mai mare școală de dansuri sportive de pe glob” – peste 1200 de discipoli.

În anul 2018, cu prilejul aniversării a 45 de ani de la fondare, pentru rezultate remarcabile în activitatea profesională, precum și pentru promovarea imaginii Republicii Moldova în străinătate,

Clubului de Dans Sportiv „Codreanca” și antrenorilor Petru și Svetlana Gozun le-au fost decernate Diploma Guvernului de gradul I și Diploma de onoare a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

În anul 2001, Petru GOZUN a fost decorat cu Ordinul Republicii – cea mai înaltă distincție de stat a Republicii Moldova, iar în anul 2011 i-a fost acordat titlul onorific de „Artist al Poporului”.

Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2019.

Constantin MOSCOVICI

(născut la 2 octombrie 1962 în Cărpineni, Hâncești) Maestru în Artă,
Doctor Honoris Causa (Universitatea din Comrat),
Medalia „Meritul Civic”,
Artist al Poporului,
Ordinul „Gloria Muncii”,
Ordinul de Onoare

În anul 1983 a absolvit Institutul de Arte „Gavriil Muzicescu” din Chișinău, specialitatea nai, clasa profesorului Vasile Iovu, naist renumit. Din 1985, a început cariera muzicală ca solist al Filarmonicii Naționale în ansamblul „Legenda” sub conducerea lui Iurie Sadovnic. În anii 1987-1990 este membru al formației muzicale condusă de compozitorul Anatol Chiriac. Cartea de vizită a artistului este considerată piesa „Păstorul singuratic” a lui James Last. În perioada 1990-1995, activează preponderent în România. Revenit în Republica Moldova, din 1995 până în 1997, este solist-instrumentist în formația „Fag”, care activează pe lângă Palatul Național. Din 1997 până în prezent, este angajat și solist al Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici”.

Constantin MOSCOVICI evoluează cu succes în cadrul diferitelor concursuri și festivaluri, unde obține premii și mențiuni de valoare, precum: Premiul I – la Festivalul Internațional din Așhabad, Republica Turkmenistan (1981); Premiul II – la Festivalul Muzical din Riga, Letonia (1982); Premiul special – la Festivalul „Memorie” din orașul Brest, Belarus.

Pe parcursul activității sale, Constantin MOSCOVICI a înregistrat, în Republica Moldova și Germania, șase compact-discuri cu muzica compozitorilor autohtoni și străini. A întreprins numeroase turnee în România, Rusia, Belarus, Cehia, Polonia, Ungaria, Germania, Grecia, Turcia, Italia, Spania, Franța, Egipt, Japonia, Israel, Liban, Mozambic, SUA.

În 2006, a fost primit în audiență, la Vatican, de către Papa Benedict al XVI-lea, după care a susținut 68 de concerte caritabile în întreaga Italie cu scopul strângerii de fonduri pentru copiii orfani din Republica Moldova.

Constantin MOSCOVICI a colaborat și a susținut concerte cu Tamara Gverdtsiteli (Georgia), Alessandro Safina (Italia), Giora Feidman (Israel), Elton John (Regatul Unit).

În 2014, a fost invitatul special în concertul Tamarei Gverdtsiteli, cu un recital de excepție, la sala Carnegie Hall din SUA. Din 2013 și până în 2018, a activat în Miami, SUA, la studioul Pink Chaus.

Constantin MOSCOVICI este directorul Festivalului „La mijloc de codru des”, a cărei primă ediție s-a desfășurat în august 2014. De asemenea, în anul 2005 a organizat Festivalul Muzicii de Estradă „Cântecele lumii” la Comrat, din anul 2006 acest festival desfășurându-se la Chișinău. Anual, organizează concerte de binefacere pentru copiii orfani.

Una dintre melodiile compuse și interpretate de maestrul Constantin MOSCOVICI este gongul din Aeroportul Internațional Chișinău.

Este invitat de onoare și participă în calitate de membru al juriului, dar și cu recitaluri, în cadrul Festivalurilor „Золотой шлягер” și „Славянский базар” din Belarus.

În 2000, obține titlul onorific Maestru în Artă, iar în 2008 – titlul de Artist al Poporului.

Medalia de Aur a OMPI „Pentru Creativitate”
i-a fost decernată în 2022